

T

NOVINKY marec 2023 Z RADNICE

Život a kultura | Trnavy Ročník XXXIV číslo 2 nepredajné

foto: Martin Hesko

POROZUMENIE

Po polhodine túlania uličkami starobylého mesta sa moje orientačné sebavedomie rozpadlo. Čoraz väčším oblúkom som sa vracal v podstate na to isté miesto. Večer pri pohári vína mi domáci obyvateľ vysvetlil príbeh budovania mesta i podstatu krúživých uličiek a ich vyústenia. Ďalšie dni som sa pohyboval po meste ako miestny.

Táto skúsenosť mi v niečom pripomenula informačný labyrint, ktorého sme súčasťou. Čím viac rozprávame a čím viac informácií cez nás prechádza, tým častejšie máme dojem, že sa točíme v čoraz neprehľadnejšom kruhu. Na rozdiel od architektonickej podobnosti a farebnosti budov, ktoré všetky slúžili na bývanie, sa slová čoraz viac vyprázdňujú a strácajú obsah i pôvodný zámer dorozumenia. Konflikty, hádky, rozpady dohôd i vlád, či dokonca vojny sú toho nepochybným dôkazom. Sme natoľko vtiahnutí do vlastných interpretácií a videní sveta, že sa nám svet i jeho poznanie zúžilo do tesnej uličky, ktorou neprejde nič iné ako vlastný názor. Vyjsť z labyrintu bojov, presvedčania a sporov predpokladá vystúpiť z uzavretého individuálneho videnia do širšieho príbehu ľudstva, ktorého sme súčasťou. V ňom, hlavne na jeho začiatku, reč a informácia neboli namierené proti druhému, ale slúžili ako most k nemu. Predpokladom bola dohoda o používaní pojmov, ktorým väčšina rozprávajúcich v rámci spolužitia rozumela. Dnes nie vždy a nie všetci dokážeme plne pochopiť význam používaných slov, a preto sú dôležité kontexty a príbehy, v rámci ktorých dokážeme aspoň tušiť, kam reč smeruje. Akokoľvek boli zneužitá či vytesnené veľké rozprávania, ich podstata platí dodnes. Pomáha nám nielen porozumieť usporiadaniu slov, ale predovšetkým vtiahnuť rozprávajúcich do spoločnej starosti o svet a život v ňom.

Aj preto, keď rýchle rozprávanie a množiaci sa tok informácií prestáva smerovať k dorozumeniu, siaham po príbehoch z kníh, ktoré napriek rokom i pomalosti rešpektujú tempo čítania i myslenia čitateľa. Dodávajú mi nádej, že slovo má nielen význam, ale aj potenciál vytvárať mosty v čase i medzi nami. Pripomínajú mi domáceho majiteľa penziónu, ktorý mi pokojne, s rozvahou, bez výsmechu či poníženia vyrozprával príbeh mesta, s ktorým bol zrastený od malička. Odkryl mi širší pohľad na miesto, kde človek od nepamäti budoval domov v symbióze s krajinou i ľuďmi, ktorí sa tu usadili. Ten človek vytvoril taký pevný most medzi mnou a jeho mestom, že ho dodnes nosím v srdci. Podobnú stopu zanechávajú v nás knihy, ktoré vďaka príbehom odkrývajú zmysel slov, rozprávania i samotného človeka.

NOVINKY Z RADNICE*Život a kultúra Trnava**Vydavateľ: Mesto Trnava**IČO: 00313114**Evidenčné číslo: EV 2899/09**ISSN 1339-8989**Náklad 5 000 ks**Šéfredaktorka: Elena Ursinyová**Redakčná rada: Simona Jurčová,**Martin Jurčo, Miroslava Kuracinová Valová**Redakcia: Mestský úrad, Trhová 3**917 71 Trnava**Číslo telefónu: 033/32 36 110**E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk**Autor grafického dizajnu: Andrej Grossmann**Počítačové spracovanie: Filip Grossmann**Tlač: Ultra print**Pluhová 49, 831 03 Bratislava**Periodicita vychádzania:**desaťkrát do roka, august / september**a december / január ako dvojčíslo*

Veronika Majtánová

Trnava organizuje urbanistickú súťaž, ktorá určí pravidlá rozvoja novej mestskej štvrte

Mesto Trnava pripravuje medzinárodnú urbanistickú súťaž, ktorá má definovať ďalší vývoj rozsiahleho územia od zeleného pásu na sídlisku Družba až po východný obchvat. V jeho juhozápadnom rohu v súčasnosti vzniká nová časť Prúdy a aj zvyšok územia je v územnom pláne už desaťročia dlhodobo definovaný ako rezerva na rozširovanie mesta.

Dá sa očakávať, že najbližšie roky prinesú rozvoj tejto lokality, ktorá zatiaľ na mape mesta pôsobí ako chýbajúci dielik skladačky. Samospráva chce podmienky jej budovania definovať v novom územnom pláne, ktorý vznikne na základe víťazného návrhu v súťaži.

■ Výsledkom má byť kvalitný priestor

Riešené územie s rozlohou 160 hektárov – zhruba dvaapokrát väčšie než historické centrum Trnavy – upravujú aktuálne regulačné územného plánu, nie sú však natoľko podrobné, aby bolo možné reagovať na každú situáciu.

„Realita je taká, že mestá dobrehajú developerov a snažia sa na nich reagovať. Chceme to otočiť a byť krok pred nimi – mesto bude dávať noty, ako budú môcť v danom území postupovať, aby výsledok zodpovedal celkovej vízií až do nevyhnutných podrobností,“ vysvetľuje Ondrej Horváth, vedúci odboru územného rozvoja a koncepcií (OÚRaK) Mestského úradu v Trnave. „Rozhodli sme sa pripraviť komplexný urbanistický návrh, aby sme mali stanovenú víziu a smerovanie. Spolu s konkrétnymi princípmi a regulačnými budeme môcť vytvoriť účinnú protiváhu voči nežiaducim javom, akým je napríklad neriadený či divoký development,“ doplnia.

Podľa mestskej architektky Márie Dida z OÚRaK by v praxi jednotliví investori na svojich plochách realizovali výstavbu síce v rámci platných všeobecných regulačných, no bez ohľadu na to, čo a ako sa stavia na susedných pozemkoch. V záujme kvalitného urbanistického rozvoja mesta

preto trnavská samospráva preberá iniciatívu.

■ Začne sa parkom

Nová lokalita sa bude rozvíjať pozvoľna v najbližších desaťročiach. Hneď v úvodnej fáze má však v tomto území vzniknúť jeden z rozsiahlych parkov, ktoré mesto plánuje v každej mestskej časti. „Naším cieľom je vytvoriť tu lesopark celomestského významu so silnou ekostabilitou a udržateľnou biodiverzitou. Rozlohou sa bude blížiť historickému centru Trnavy,“ upresňuje M. Dida.

■ Súťaž, aká v Trnave ešte nebola

Základom budúcej regulácie lokality bude víťazný návrh, ktorý v súťaži vyberie odborná porota s medzinárodným zastúpením. Zároveň pôjde o prvú medzinárodnú urbanistickú súťaž v histórii Trnavy.

„Neznamená to, že by sa ateliér zo Slovenska nemohol zúčastniť alebo vyhrať. Rozšírením súťaže o zahraničie však získame vyš-

šiu kvalitu a pestrosť návrhov obohatenú o skúsenosti etablovaných tímov,“ hovorí vedúci OÚRaK.

Súťaž bude dvojkolová, prvé kolo mesto vyhlási koncom apríla. Účastníci budú mať tri mesiace na spracovanie návrhov podľa voľnejšieho zadania, v polovici augusta porota vyberie niekoľko najlepších, ktoré spripomienkuje. Na základe spätnej väzby a prehĺbeného zadania vypracujú súťažiaci svoje finálne návrhy. Zadanie súťaže vznikne na základe intenzívneho trojmesačného dialógu mesta s odbornou verejnosťou. Začal sa odbornou diskusiou s názvom Veľký obraz – Big Picture. V stredu 8. februára 2023 zástupcovia mesta a zainteresovaných strán v Malom Berlíne hovorili o charaktere Trnavy v jej dnešnej podobe a definovali východiská a vízie jej rozvoja v riešenom území. Nasledovať budú ďalšie odborné workshopy zamerané na rôzno-

rodé témy mestotvorby. Odborné diskusie prispievajú k tvorbe kvalitného zadania medzinárodnej urbanistickej súťaže. Jeho súčasťou budú napríklad požiadavky na typy a množstvo občianskeho vybavenia (školské zariadenia, športoviská, detské ihriská a podobne), vodné prvky, plochy zelene, typy komunikácií či definovanie vhodného počtu budúcich obyvateľov lokality. Zaujímavosťou z radov širokej verejnosti si budú môcť pozrieť

Veronika Majtánová

Námestie SNP získava novú tvár

Projekt obnovy Námestia SNP prinesie tejto časti centra vzhľad a význam, ktoré mu právom náležia. Vytvorí sa tu pešia zóna, ktorá sa plynulo napojí na Hlavnú ulicu a novo zrekonštruovaný Ružový park.

Námestie SNP v Trnave bolo doteraz skôr nenápadnou, málo využívanou časťou mesta. To zmení projekt obnovy, ktorý sa realizuje od polovice januára. Námestie dostane nové spevnené povrchy, obnovia sa inžinierske siete a pribudne nová zeleň. Uzavretím prejazdu z Rázusovej na Andreja Žarnova popri evanjelickom kostole sa tu utlmí doprava a posilní bezpečný a bezbariérový charakter lokality pre peších.

Výsledkom bude vkusný, moderný priestor, ktorým bude príjemné nielen prechádzať, ale aj sa tu zastaviť a užívať si voľný čas. Vynovené námestie s parkom sa otvorí pre verejnosť už 30. novembra tohto roka.

Námestie vynovené do pôvodnej podoby

Novú podobu námestia pripravil trnavský Ateliér DV, ktorý pri návrhu vychádzal z historickej podoby parku v roku 1924. Jedným zo zásadných prvkov, ktorý oživí Námestie SNP, bude replika dvojice barokových sôch, ktoré pôvodne lemovali barokový most cez potok Trnávka. Súčasťou rekonštrukcie námestia bude ob-

videozáznamy diskusií spolu so zápismi zo stretnutí, ktoré budú v záujme maximálnej transparentnosti celého procesu zverejnené na webstránke mesta trnava.sk. Príkladom dobrej praxe je územný plán novej štvrte Oberbillwerder v Hamburgu, ktorý je tiež výsledkom medzinárodnej urbanistickej súťaže.

Vyhlásenie urbanistickej súťaže pripravuje samospráva v spolupráci s ateliérom 2021, ktorý má na Slovensku s organizovaním

architektonických súťaží najviac skúseností.

„Chceme priniesť kvalitne pripravenú súťaž, ktorá pritiahne tých najlepších. Je v záujme mesta a jeho obyvateľov, aby tento veľký a dlhodobý projekt, ktorý má mať prvotriedny výsledok, prešiel špičkovým procesom. V dialógu, transparentne a profesionálne,“ uzatvára Ondrej Horváth.

Bližšiu podobu novej mestskej štvrte spoznáme už koncom tohto roka. ■

nova historického mostného prekrytia Trnávky, ktoré patrí medzi trnavské technické pamiatky.

Ďalším odkazom na históriu

Trnavy na obnovenom námestí budú už existujúce pamätníky. Pamätník Víťazstva, Pomník nespravodlivo prenasledovaných a socha Milana Rastislava Štefánika zmenia polohu či orientáciu tak, aby zapadali do konceptu funkčného námestia. Zmeny nastanú i pri výsadbe stromov, ktoré budú odkazovať na historickú podobu parku z 20. rokov minulého storočia.

Na čom sa aktuálne pracuje

Rekonštrukcia je rozdelená do dvoch etáp. „V prvej etape pôjde o obnovu samotného námestia, v druhej etape sa bude realizovať stavba v časti ulíc Vajanského a Dolné Bašty,“ vysvetľuje Mgr. Ladislav Švejda zo spoločnosti ING DOP, ktorá celý projekt realizuje. V súčasnosti prebieha prvá etapa a z dôvodu vylúčenia

dopravy aj z ulíc Vajanského a Dolné bašty aj druhá fáza rekonštrukcie, v rámci ktorej dochádza k frézovaniu povrchov a demontáži pamätníka SNP, búraní pôvodných konštrukčných vrstiev, ako aj iných búracích prác. Súbežne prebieha na stavbe aj 3. etapa archeologického výskumu. Po demontáži pamätníka a jeho podstavca sa tieto časti zreštaurujú a znova osadia, čo má byť hotové do konca marca. Stavebné práce si v oblasti vyžiadali značné dopravné obmedzenia. Pre chodcov vznikli na mieste koridory, ktoré umožňujú prechod námestím a prístup k okolitým prevádzkam. „Počas výstavby prídu dočasne obyvatelia o parkovacie miesta na ulici Rázusova z dôvodu zubojsmerovania ulice pre dopravu počas realizácie stavby,“ upresňuje Mgr. Ladislav Švejda.

Námestie SNP sa stane pešou zónou

Rekonštrukcia námestia prinesie v lokalite nielen vynovené priestor-ry a zeleň, ale aj zmenu organi-zácie dopravy. Námestie SNP sa stane pešou zónou, ulice Vajans-kého a Dolné Bašty budú pre vodičov neprejazdné. Námestie bude napojené na novú cyklotrasu na ulici A. Žarnova a bude prís-tným cyklistom, ktorí sa tu budú

Ivana Vidová, Natália Nováková

Plánujte mesto spolu s nami – hlasujte o investíciách do verejného priestoru

Pilotný ročník participatívneho procesu, ktorý nahradil Participatívny rozpočet pre Trnavu, otvára dvere aj smelým nápadom občanov na veľké investičné akcie. Čo treba zlepšiť vo verejnom priestore v Trnave? Na jeseň sme vyzvali obyvateľov mesta, aby na túto otázku odpovedali vlastnými nápadmi. Od 12. septembra do 21. novembra 2022 mali možnosť vyplniť dotazník v online podobe aj papierovej verzii a predstaviť svoju myšlienku, ako pozdvihnúť verejný priestor v meste. Už v marci sa môžu občania zúčastniť na verejnom hlasovaní a podporiť tie nápady, ktoré by sa podľa ich názoru mali zrealizovať.

„Dostali sme 122 vyplnených do-tazníkov, v súlade s tohtoročným zadaním však budú do hlasovania posunuté iba tie návrhy, ktoré sa týkajú verejného priestoru,“ vysvet-ľuje Natália Nováková z referátu participácie Mestského úradu v Tr-nave. Vybrané nápady sa týkajú najmä revitalizácií vnútroblukov či parkov, bezbariérového pohybu v meste, výbehov pre psov či do-plnenia športových prvkov a mo-biliáru.

„Ľudia sa venovali aj témam dopra-vy a údržby, objavili sa aj nápady v oblasti sociálnych vecí, sietí či osvetlenia v meste. Žiaden z nich sa nestratí – buď ich odložíme do ďalšieho ročníka participácie, keď sa budú tematicky hodiť, alebo

môcť voľne pohybovať (podobne ako na Hviezdoslavovej). Tieto úpravy vyplývajú zo zmeny pro-jektu stavby, ktorá sa v súčasnej dobe projektovo spracováva na základe zadania mesta Trnava ako investora stavby.

Projekt obnovy Námestia SNP v hodnote zhruba 2,8 milióna eur je financovaný z Integrova-

ných rovnako posunieme príslušnému odboru na vyriešenie. Pokiaľ ide o menšie veci, ako je napríklad údržba komunikácií, tie sme odo-vzdali príslušným oddeleniam tak, ako to robievame napríklad pri riešení podnetov z Odkazu pre starostu.”

Podporiť vybrané zámery budete môcť od 6. do 31. marca 2023 na webstránke planujmesto.trnava.sk. Okrem online hlasovania sa mô-žete prísť informovať aj na jedno z verejných stretnutí:

Prvé stretnutie sa uskutoční 14. marca o 17.00 h v Dennom centre pre seniorov na Limbovej 11. Druhé stretnutie bude 17. marca o 17.00 h v Kultúrnom dome na Kopánke na Ľudovej 14.

ného regionálneho operačného programu, ako aj rozpočtu mesta Trnava. V súlade s podmienkou získania eurofondov má byť pro-jekt dokončený do konca roka 2023. O jeho realizáciu sa stará spoločnosť ING DOP, s.r.o., orga-nizačná zložka, ktorá zvíťazila vo verejnej súťaži vyhlásenej Mes-tom Trnava. ■

Tretie verejné stretnutie bude 22. marca o 17.00 h v Dennom centre pre seniorov na Hlavnej 8.

„Trnavčania budú mať počas marcového hlasovania príležitosť podporiť nielen nápady spoluob-čanov, ale aj projekty mesta, ktoré už sú v prípravnej fáze. Výsledkom hlasovania bude súhrn zámerných, ktorým ľudia dajú najväčšiu prio-ritu. Zaujímá nás, aký typ investícií občania uprednostňujú a čo je pre nich dôležité,“ hovorí Ivana Vidová z referátu pre participáciu.

Konečné slovo v celom procese budú mať mestskí poslanci. Na rokovaní mestského zastupiteľstva rozhodnú o tom, či projekty, ktoré od verejnosti dostanú najviac hlasov, budú zarade-né do rozpočtu mesta. ■

Veronika Majtánová

Obyvateľom Vajanského ulice uľahčí parkovanie nová rezidentská zóna R8

Najnovšou lokalitou s regulovaným parkovaním je rezidentská zóna R8, ktorú mestské zastupiteľ-stvo schválilo v utorok 14. februára 2023. Príslušné Všeobecne záväzné nariadenie č. 602 nadobudne účinnosť 2. marca, samotná regulácia sa spustí po dokončení dopravného značenia v tejto zóne.

R8 vznikne vyčlenením z exis-tujúcej Zóny A v lokalite byto-vých domov na Vajanského ulici s orientačným číslom od 2 po 41 okrem čísel 23, 24, 25, 26, 27, 35, 37. Dôvodom tejto zmeny je po-

treba regulácie statickej dopravy na Vajanského aj v nočnom čase, pretože v Zóne A sa platí iba v pracovných dňoch medzi 8.00 a 18.00 h a parkovacie miesta obyvateľom tamojších bytoviek vo

veľkej miere obsadzujú návštevn-íci centra mesta.

Zóna R8 bude spoplatnená non-stop, ceny parkovného sú iden-tické so Zónou A. Vo štvrtok 2. marca budú platné parkovacie

karty Rezident Zóny A, ktorých držiteľmi sú rezidenti novej Zóny R8, automaticky zmenené na karty Rezident Zóny R8 a doba ich platnosti tým, samozrejme, nebude ovplyvnená. Znamená to, že držiteľia týchto kariet nebudú zaťaženi žiadnymi úkonmi, mesto ich systémovo vykoná za nich. Ďalšou výhodou je, že s kartou Rezident Zóny R8 získavajú jej držiteľia kredit pre svoje návštevy – štandardne 100 hodín ročne. Obyvatelia zóny, ktorí nevlastnia auto, majú po vybavení karty Návšteva zóny za jedno euro na rok možnosť uplatniť si kredit pre svojich návštevníkov až vo výške 150 hodín. Ľudia s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorí sú odkázaní na osobnú asistenciu či opatrovanie, alebo im je poskytovaná domáca opatrovateľská služba, majú s kartou Návšteva

zóny – ŤZP nárok až na 250 hodín ročne pre svojich opatrovateľov a iných návštevníkov. Rovnakú možnosť majú aj rodičia maloletých detí s ŤZP. Návštevnícky kredit sa uplatňuje prostredníctvom webovej aplikácie na adrese datamesta.trnava.sk, stačí zadať zónu, EČV návštevníka a dátum a čas jeho návštevy.

Zaplatená úhrada v Zóne R8 umožňuje parkovanie vozidla aj v zónach A a B. Držiteľia karty Rezident zóny A môžu parkovať aj v zónach R8 a B.

Ako uplatníte kredit na parkovanie zdarma pre svoje návštevy:

1. Otvorte v prehliadači webovú aplikáciu datamesta.trnava.sk.
2. Prihláste sa v MOJA ZÓNA (prihlasovacie údaje ste zadávali pri online registrácii, aby ste mohli požiadať o vydanie parkovacej karty, alebo ste ich dostali osobne

v klientskom centre).

3. Vpravo hore rozkliknite tri čiarky a zvolte Parkovacie karty.
4. Vo výbere nastavenom na Všetky karty si vyberte tú, na ktorú chcete kredit čerpať (rozkliknutím troch bodiek vpravo hore a voľbe Kredity).
5. Kliknite na šípku v políčku čerpania kreditu a v ďalšom okne zvolte Čerpať kredit.
6. Nastavte zónu, EČV návštevníka, dátum a čas jeho návštevy a potvrdte.
7. V prípade potreby (napríklad pri skoršom ukončení návštevy) je možné čerpanie nastaveného kreditu predčasne ukončiť, ale bez nároku na vrátenie zostatkového kreditu, ktorý bol na danú dobu zadany.
8. Jednoduchá a prehľadná grafika vás informuje o čerpaní vášho kreditu. ■

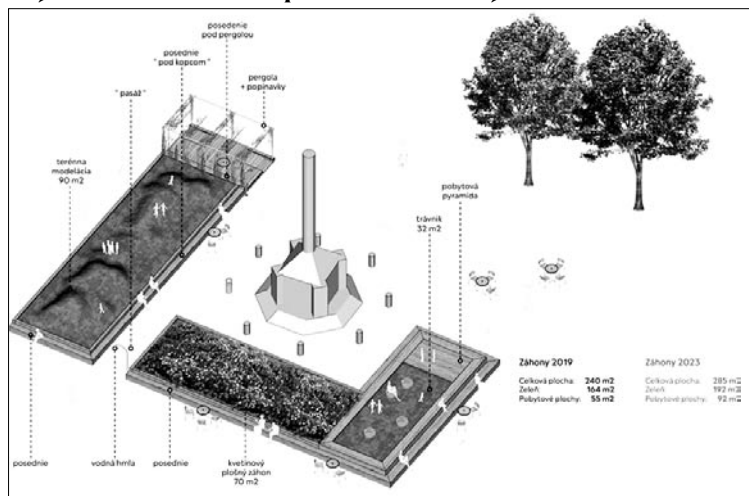
Peter Bestvina

Trojčinné námestie osvieži a skrášli nový kvetinový záhon, bude väčší než všetky doterajšie

Mobilný kvetinový záhon na Trojčinnom námestí sa tento rok dožíva jubilea. Už po desiaty raz kvetinová lúka oživí a spríjemní pobyt v samotnom srdci Trnavy. Na svete je návrh celkom nového záhonu a v týchto dňoch sa už pracuje na detailoch, ktoré povedú k samotnej realizácii.

„V súčasnosti pripravujeme návrh kvetinovej výsadby a všetky podklady na zabezpečenie dodávky rastlín, trávnej mačiny, zeminy, závlahového systému a ostatných potrebných materiálov aj prác súvisiacich s výsadbou záhonu,“ hovorí Ondrej Horváth, vedúci odboru územného rozvoja a koncepcii, ktorý za realizáciu mobilného záhonu zodpovedá. „Kvetinový záhon pod mestskou vežou sa už stal typickou a veľmi príjemnou súčasťou trnavských letných sezón. A bolo zjavné, že ho obľubujú Trnavčania aj turisti,“ dodáva.

Cieľom mestskej samosprávy je, aby záhon pretváral námestie na živé, zážitkové miesto. Prispieť má k tomu maximum pobytových a sedacích plôch, ktoré budú obyvateľov aj návštevníkov mesta

pozývať, aby tam radi strávili viac času a odpočinuli si. V letných horúčavách bude aj túto sezónu ochladzovať vzduch vodná hmľa. Tohtoročný záhon so sedením bude najväčší spomedzi všetkých,

ktoré doteraz zdobili Trojčinné námestie, rozprestierať sa má na ploche 285 m². Návrh jeho kompozície vychádza z analýzy historického jadra Trnavy, pričom hlavnou myšlienkou je pôdo-

rysná podobnosť s historickou blokovou zástavbou. Umiestnenie konštrukcie záhonu počíta s priestorom na mestský trh, ktorý sa od minulého roka pravidelne koná na Trojičnom námestí. Záhon plne rešpektuje aj pešie a zásobovacie trasy a ponecháva

odkryté pohľady na Súsošie Svätej Trojice. Okolo súsošia sú navrhnuté tri tematické bloky. Na západnej strane bude pergola s posedením a trávnik s dôrazom na moduláciu terénu, ktorý bude ideálny na relax alebo detské šantenie.

Južnú stranu bude tvoriť kvetinový záhon umožňujúci plnohodnotné sedenie na okraji. Na východnej strane, takmer v strede námestia, bude pobytová pyramída – plató s trávnikom. Na jeho vrchole s plochou 32 m² budú umiestnené textilné vaky na sedenie. ■

Veronika Majtánová

Zóna R6 sa rozšíri o Juraja Slottu a Teodora Tekela, budú tam nové parkovacie plochy

Rezidentská zóna s názvom R6 na sídlisku Družba, ktorá pôvodne zahŕňala Ulicu Vladimíra Clementisa, sa schválením Všeobecne záväzného nariadenia č. 602 rozšírila o ulice Juraja Slottu a Teodora Tekela. Zároveň na nich vzniknú nové parkovacie plochy Zóny B.

Regulácia parkovania v Zóne R6 zatiaľ nie je spustená, podmienkou je dokončenie dopravného značenia. Obyvatelia spomenutých ulíc budú však mať už od pondelka 20. februára možnosť požiadať o parkovacie karty online na adrese datamesta.trnava.sk, stačí sa zaregistrovať (potrebujete k tomu občiansky preukaz a pri žiadosti o parkovaciu kartu nezabudnite na veľký technický preukaz a ďalšie potrebné dokumenty). Už pred spustením regulácie budú môcť parkovať aj v Zóne B.

Tak ako v ostatných rezidentských zónach sú aj tu obyvatelia, ktorí majú v R6 trvalý pobyt, zvýhodnení (platí to aj pre tých s prechodným pobytom R6 a trvalým pobytom inde v Trnave). Za parkovacie kartu Rezident zóny R6 na prvé auto v domácnosti zaplatia iba symbolické jedno euro na rok, na druhé vozidlo 99 eur (mimotrnavských vodičov stojí ročná parkovacia karta zóny 400 eur). Okrem toho dostanú kredit pre svoje návštevy vo výške minimálne 100 hodín na rok (prípadne 150 hodín s kartou Návšteva zóny, ak sami auto nevlastnia,

alebo 250 hodín ročne, pokiaľ sú ako osoby s ťažkým zdravotným postihnutím odkázaní na osobnú asistenciu či opatrovanie, prípadne sú rodičmi detí s ŤZP, a vybaví si kartu Návšteva zóny – ŤZP. Kredit pre návštevy sa uplatňuje prostredníctvom webovej aplikácie DataMesta na adrese datamesta.trnava.sk, treba len zadať zónu, EČV návštevníka a dátum a čas jeho návštevy. O termíne štartu regulácie statickej dopravy v Zóne R6 budú jej obyvatelia informovaní vopred infoletákom priamo do schránok. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Nový laser na urológii umožní minimálne invazívne operácie s krátkym časom liečenia

Urologická klinika trnavskej Fakultnej nemocnice opäť o krok postúpila pri zvyšovaní kvality starostlivosti. Po desiatich rokoch prichádza k obnove prístrojového vybavenia. Ich holmiový laser bol v roku 2013 prvým na Slovensku na urologickom pracovisku. Vďaka sponzorom slúžil práve v trnavskej nemocnici. Teraz, po desiatich rokoch, už majú vďaka Ministerstvu zdravotníctva výkonnejší prístroj, ktorý má oveľa lepšie parametre. Cena nového prístroja bola stopäťdesiat tisíc eur.

„Holmiové lasery predstavujú medicínsku špičku v urologickom odbore. Umožňujú modernú a minimálne invazívnu operatívnu v širokej škále výkonov. Predovšetkým ide o operáciu zväčšenej prostaty, rozbíjanie močových kameňov, nádorov a zrastov tkanív,“ hovorí prednosta urologickej kliniky FN Trnava MUDr. Erich Mikurčík PhD.

a pripomína, že s pribúdajúcim vekom a s potrebou riešiť niektorú z týchto diagnóz sa bude zvyšovať počet pacientov, ktorí podstúpia liečbu takýmto prístrojom. Pred rokom 2013 sa na trnavskom pracovisku mnohé operácie veľkých prostat liečili otvorenými operáciami s vyššími rizikami infekcií, aj s dlhšou dobou liečenia. „To

znižovalo komfort a kvalitu života pacientom. Rozdiel v pooperačnom priebehu je výrazný. Laserová operácia prostaty je zaťažená nižšími stratami krvi a pacient strávi s katódom v nemocnici len dvadsaťštyri hodín. V súčasnosti sú lasermi vybavené štandardne väčšie nemocnice u nás i v Českej republike,“ hovorí prednosta trnavskej

urológie Erich Mikurčík. „Pamätám si, že sme po roku od dodania pôvodného prístroja pripravili sumár. Laser bol vtedy využitý za prvý rok pri stopäťdesiatich operáciách a s výbornými výsledkami. Oddelenie je vybavené aj ďalšími dvomi laserovými prístrojmi, čím bolo možné pokryť celú škálu operácií. Zaiste viete, že laser sa využíva najmä v očnom lekárstve, ale v urológii táto tradícia nie je taká veľká,“ hovorí prednosta.

„V minulosti pri operácii kamienkov sme mali k dispozícii najmä ultrazvuk, takže prechod na pulzný holmiový laser bol posunom dopredu. Vedeli sme presne nasmerovať vlákno, ktoré umožnilo kamienok dezintegrovat', teda rozbiť, a ten prirodzene odišiel močovým traktom. Nový prístroj, ktorý teraz začíname využívať, nahradil ten pred desiatimi rokov a je na oveľa vyššej úrovni. Boli sme pracoviskom, ktoré bolo priekopníkom takýchto operácií. Dostali sme sa do fázy, keď kvalita a počet výkonov boli na špičkovej úrovni. Zákroky boli menej inva-

zívne, pacienti sa rýchlejšie vracali do normálneho života. Prístroj pred desiatimi rokov bol však už morálne a technicky opotrebovaný. Nový prístroj vie lepšie zastaviť krvácanie, má väčší prienik, kamienky pri operácii vieme rozbiť až na prach, takže posun v kvalite liečby je oveľa vyšší,“ hovorí E. Mikurčík. Po zaučení personálu a niektorých technických úpravách v operačnom trakte sa v týchto dňoch dostáva nový laser do praxe. Ako pripomenul E. Mikurčík, už čakajú na výkony noví pacienti, ktorí sú v poradovníku na liečbu močových kamienkov či nezhubného zväčšenia predstojnej žľazy.

Spýtali sme sa E. Mikurčíka, či prístroj zvládne aj väčšie množ-

stvo pacientov. „Myslím si, že nám počet pacientov bude pribúdať, aj keď je to limitované našou lôžkovou kapacitou, ktorá sa nedá rozšíriť. Liečba je však efektívna, dlho sa v nemocnici nezdržia a výsledky operácií sú veľmi dobré,“ pripomína prednosta. „Naše skúsenosti sú také veľké, že vieme oceniť kvality nového prístroja a vieme zabezpečiť operatívu tak, aby sme zúročili financie, ktoré boli do prístroja vložené. Navyše, je zaujímavý aj pre mladých lekárov, ktorí vidia reálne možnosti pôsobiť na našom pracovisku.“ ■

Mgr. Monika Veselská, foto: Mgr. Anna Bartošová

Aká má byť škola 21. storočia? Pedagógovia zo školy na Gorkého hľadali inšpiráciu v zahraničí

Odpoveď na otázku, aká by mala byť škola 21. storočia, nie je ľahká. Na Základnej škole s materskou školou na Ulici Maxima Gorkého sa však nad ňou intenzívne zamýšľame. Je dobré pýtať sa, čo by mala mať a ako by mala vyzerat' škola v čase technologického pokroku, ktorý výrazným spôsobom ovplyvňuje aj výchovu a vzdelávanie našich detí.

Keďže ako škola sa okrem toho boríme so špecifickou výzvou vzdelávať deti s veľkou diverzitou vzdelávacích potrieb, náročnosť celého procesu nás prinútila hľadať inšpiráciu aj v zahraničí. V rámci trojročného projektu Erasmus+ sme vyslali na kurzy a pozorovania do zahraničných škôl spolu sedem pedagógov z rôznych stupňov vzdelávania – materskej školy, I. aj II. stupňa základnej školy, vrátane vedenia. V projekte sme sa chceli zamerať na zručnosti potrebné do tejto doby, konkrétne napr. na rozvoj kritického myslenia, tvorivosti, spolupráce

a riešenia problémov v triede. Kurz zameraný na tieto zručnosti absolvovala naša učiteľka na španielskom ostrove Tenerife. Zážitková forma kurzu a práca v medzinárodnom tíme jej umožnila posilniť sebadôveru, jazykovú kompetenciu a získať nový pohľad

Fenoménové vyučovanie sme si už vyskúšali aj v našej škole.

na riešenia každodenných výziev v jej práci.

Skupina pedagógov našej základnej školy, materskej školy a vedenia sa vybrala na pozorovanie belgickej školy. Naši učitelia tam mali možnosť vidieť školský systém, v ktorom sa kladie veľký dôraz na samostatnosť žiaka od útleho detstva, na jeho zmysel pre zodpovednosť, iniciatívu, rešpekt, húževnatosť, precíznosť. Učiteľky mali možnosť sledovať vyučovacie bloky francúzskeho jazyka, matematiky, hudobnej výchovy, ale aj zmiešané hodiny vo flexibilných triedach. Aktivity na vyučovaní boli často zamerané na podporu kreativity, kritického myslenia a riešenia problémov, na autonómne a rovesnícke učenie. Naše učiteľky si priniesli mnohé podnety pre svoju prácu, vrátane inšpirácie na úpravu prostredia v triede alebo na formatívne hodnotenie. Stretli sa tam so systémom FLA, zameranom na rozvíjanie vzdelávacieho jazyka pri deťoch cudzincov, aj s CIA systémom na podporu detí s akýmkoľvek problémom.

Ďalší naši traja pedagógovia (konkrétne z II. stupňa) sa v dvoch

etapách rozhodli bližšie spoznať fínske školstvo, ktoré v medzinárodných meraniach dosahuje vynikajúce výsledky. Ako učia Fíni, keď ich žiaci sú takí dobrí v čitateľských zručnostiach, matematickom uvažovaní a prírodných vedách? Odpoveď im dal kurz o fínskom školstve a návštevy fínskych škôl, ako aj štúdium rozličných materiálov. Naše učiteľky si odtiaľ odniesli skúsenosť, že školstvo môže byť naozaj zamerané len na podstatné veci, na najpotrebnejšie zručnosti, ich tréningovanie, keď cieľom napríklad je osvojenie si gramatického javu drilom cvičení, ale cieľom je schopnosť porozumieť textom najrôznejšieho druhu, pracovať ďalej so získanou informáciou, kriticky ju vyhodnotiť, napísať samostatne rôzne texty, odprezentovať ich, pričom gramatika sa osvojuje automaticky či podvedome, ale pritom efektívne. Fíni sa tiež učia o živote a zo života, priezovno, zapojujú pritom naraz rôzne predmety. Učia sa o fenoménoch, javoch, ktoré významne ovplyvnili a ovplyvňu-

jú životy ľudí v minulosti i teraz. Takéto vyučovanie sme si jeden deň na našej škole aj vyskúšali. S praktickou aktivitou a výstupom, upotrebitelným v reálnom živote. Treba dodať, že deti sa učia v škole z rôznych zdrojov samostatne, učiteľ pôsobí iba ako facilitátor. Okrem toho pracujú aj rukami (aby hlava odpočívala), trávajú veľa času vonku a trénujú tak svoju schopnosť nevzdávať sa.

Všetky naše zahraničné cesty si vyžadovali jazykovú zdatnosť našich učiteľov, preto sme pre nich v rámci projektu zorganizovali aj jazykový kurz. Sme vďační, že sme mohli vycestovať a spoznať iné školské systémy, porovnať ich s tým našim a priniesť si niečo na vylepšenie našej každodennej praxe. Mnohé z týchto vecí nachádzame aj v pripravovanej reforme nášho školstva, čo vítame ako pozitívny posun. Kiežby sa nám naozaj podarilo začať nahliadať na vzdelávanie z hľadiska praktického upotrebenia v živote, pretože takto sa na to dívajú aj naši žiaci. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Projekt Nábytková brána dáva novú šancu nielen starému nábytku, ale aj ľuďom bez domova

Nový projekt Trnavskej arcidiecéznej charity s názvom Nábytková banka chce začleňovať ľudí bez domova do spoločnosti cez prácu v dielni. Pod vedením odborníkov budú opravovať a renovovať starý nábytok pre ďalšie charitatívne použitie. Mali by prijímať aj zákazky od verejnosti. Projekt, ktorý zatiaľ naplánovali do novembra, spustili pre osem klientov. Vyberali zo skupiny sto ľudí bez

Novou aktivitou nadväzuje charita na sociálne služby, ktorými už ľuďom bez domova pomáha. Aktivity majú rozdelené do viacerých kategórií. Po kontakte priamo v teréne (služba streetwork), po poskytnutí základných potrieb (denné nízkoprahové centrum) a sprevádzaní k životnej zmene (špecializované sociálne poradenstvo), je pracovná terapia ďalším dôležitým krokom, ktorý pomáha pri návrate z ulice. „Ide o projekt, ktorý je na Slovensku inovatívny, a to repasovanie starého nábytku prostredníctvom pracovnej tera-

pie ľudí, ktorí sa ocitajú v núdzi.

Klientmi sú ľudia bez domova, ktorí už neraz nie sú schopní zapojiť sa do pracovného procesu. Dlhodobo pracujeme s ľuďmi, ktorí by aj chceli niečo robiť, ale nemali sme ich už kam posunúť. Na druhej strane sa na nás obracali ľudia, ktorí mali starý nábytok

a chceli, aby sme ho ešte niekde využili,“ hovorí zástupkyňa riaditeľky Trnavskej arcidiecéznej charity Katarína Pažitková a pripomína, že ponuky darovania nábytku

museli odmietajú, lebo už nemajú kapacity na skladovanie.

Samotnej práci predchádzajú rozhovory so sociálnymi pracovníkmi a psychologičkou. Nábytok repasujú klienti pod dohľadom inštruktorky sociálnej rehabilitácie. Ľudia, ktorí sú dlhodobo bez práce, totiž stratili pracovné návyky aj sebadisciplínu. Stolárska dielňa, v ktorej pracujú, sa nachádza v mestských priestoroch Trnavského priemyselného parku na Priemyselnej ulici. Je to aj vďaka mestu, ktoré tieto priestory na projekt poskytlo. „Využívame najmä funkčný nábytok, ktorý vieme neskôr posunúť aj do útulkov, nocľahární alebo do ďalších zariadení sociálnych služieb.“ Projekt Nábytkovej banky zároveň bude slúžiť verejnosti. Ľudia, ktorí majú doma starý drevený nábytok a má pre nich hodnotu, si ho môžu nechať repasovať v stolárskej dielni. Získajú obnovený kus nábytku a zároveň podporia projekt, ktorý pomáha pri ceste z ulice. „Zapojili sme sa do výzvy implementačnej agentúry a Európskeho sociálneho fondu. Zamestnali sme dvoch sociálnych pracovníkov, psychologičku a inštruktorku sociálnej rehabilitácie. Od novembra sme pripravili rozhovory s klientmi z nízko-rahovného denného centra. Hľadali sme vhodných ľudí pre projekt Nábytková brána,“ hovorí K. Pažitková. „Chceme dať šancu ľuďom, ktorým táto práca pomôže. Preto vyberáme z takéto veľkého množstva potenciálnych

uchádzačov. Projekt sa skončí v novembri a budeme hľadať ďalšie zdroje, aby sme mohli pokračovať.“

Charita sa rozhodla ísť cestou repasovania nábytku, pretože ho už takmer desať rokov poskytuje ako formu pomoci sociálne slabším klientom. Projekty, ktoré spájajú prácu s ľuďmi v núdzi a zároveň ekologicky zhodnocujú staré veci, fungujú úspešne aj v zahraničí. Podľa koordinátora projektu Patrika Bellaya sa pri práci s klientmi lepšie naväzujú vzťahy. Za repasovanie nábytku plánuje charita klientom poskytnúť v budúcnosti aj symbolickú plácu. „Aj preto hľadáme lokálne firmy, podnikateľov, ktorí by chceli projekt Nábytkovej banky podporiť,“ hovorí Patrik Bellay.

Od inštruktorky sociálnej rehabilitácie Márie Mikulčíkovej sme sa dozvedeli aj to, aký je postup prác u klientov, ktorí sa v prvých týždňoch ešte len učia. „Klientov učíme, ako postupovať pri práci s nábytkom. Základ je želanie zákazníka alebo aký má byť výsledok. Najprv sa drevo očistí, ošetrí proti drevokaznému hmyzu, nahradíme a zlepíme niektoré časti a napokon dostane náter. Celý postup robíme spolu, takže sa pri tom naši klienti učia. Základné ošetrovanie od nečistôt či brúsenie, to už zvládnu aj sami,“ hovorí. Dali sme slovo aj klientom, ktorí boli do projektu vybraní a ktorí sa ochotne zaučili. „Už dlhší čas nemám prácu, až toto je moja práca po dlhej dobe. Teraz natieram

stoličky, túto prácu som ešte doteraz nerobila. Páči sa mi to a dúfam, že ma to do budúcnosti bude aj baviť,“ hovorí Vlasta s tým, že by si najradšej našla stálu prácu a ubytovanie, keďže už desať rokov je bez domova. „Vyhovuje nám to, aj to málo prostriedkov, ktoré dostaneme, nám pomôže. Keď je človek na ulici, každá pomoc je dobrá, aj tá malá,“ hovorí. Rovnako vníma situáciu aj Peter, ktorý je desať rokov bez domova. „Teraz napríklad ošetrujem staré dvere zo skrine. Natrieme to neutrálnou farbou a môže z toho byť napríklad vešiaková stena,“ hovorí. „Chodím do charity, prišla ponuka a po konzultácii som sa do tohto projektu prihlásil. Zatiaľ sú našou odmenou potravínové lístky, potraviny, hygienický balíček.“ Rovnako sa do projektu zapojil aj Peter, ktorý je bez domova už osem rokov. „Nemám žiadne skúsenosti, som vyučený zámočník. Ale myslím, že keď som sa naučil jednému remeslu, naučím sa aj druhé. Okrem toho, že sa nemusím nikde túlať po vonku, pomôžem dobrej veci a som aj v dobrom kolektíve,“ hovorí Peter. Ak máte doma staré alebo nevyužitie náradie a chceli by ste projekt podporiť, darujte ho charite a prineste do Špitálicka na Hlavnú ulicu 43. Potrebujú najmä skrutkovače, pílkys na drevo a kov, svorky, štetce, špachtle a škrabky, skrutky a klince rôznych veľkostí a v neposlednom rade pracovné stoly so zverákom. ■

Bezplatná dlhová poradňa

Paulínska 17, e-mail. bdp.tt@upsvr.gov.sk, tel.. 0908 158 554

OTVÁRACIE HODINY:

Po. 8.00 – 12.00, 13.00 – 15.00

Ut. 8.00 – 12.00, 13.00 – 15.00

St. 8.00 – 12.00, 13.00 – 17.00

Št. 8.00 – 12.00, 13.00 – 14.00

Pi. 8.00 – 12.00

Dlhové poradenstvo je pre vás, ak ste pre zadlženie v ťažkej finančnej situácii, uchádzate sa o osobný bankrot alebo ste ním prešli, ste v exekúcii, neviete splácať úver a kvôli dlhom ste v psychickej kríze. Poradcovia vám pomôžu zorientovať sa v situácii, vytvoriť analýzu dlhov, nájsť najlepšie riešenie na ich splácanie, osvojiť si základy finančnej gramotnosti a zodpovedného zadlžovania a psychicky zvládať finančné problémy.

Viac informácií: <https://www.pomahamedlznikom.sk/>

Martin Jurčo, foto: autor

Viktor Rosival celý život zasvätil biochémií

Aj keď ako lekár nepracoval v prvej línii, či na niektorom z oddelení trnavskej nemocnice, jeho práca bola veľmi dôležitá. Spolupracoval totiž so všetkými zložkami. Celý život spojil s klinickou biochémiou a do vysokého veku ešte aktívne publikoval. Viktor Rosival (*31. marec 1930 Bratislava – †24. január 2023 Trnava) absolvoval cvičné Gymnázium na Kozej ulici v Bratislave, v roku 1955 absolvoval všeobecné lekárstvo na Lekárskej fakulte UK. Dva roky pracoval v Chemickom ústave SAV a napokon najdlhšie obdobie (1958 – 1995) strávil ako lekár na oddelení klinickej biochémie nemocnice vtedajšieho Okresného ústavu národného zdravia v Trnave. Od roku 1996 až do 31. decembra 2012 pôsobil ako klinický lekár – ordinár v podobnom oddelení v Déerovej nemocnici FNsP v Bratislave.

„Môj otec bol detský lekár v Bratislave. Neskôr pracoval v Šamoríne ako pediater. Už na gymnáziu ma zaujímali prírodovedné predmety, a tak som sa rozhodol, že pôjdem na medicínu,“ hovoril pred rokmi Viktor Rosival. „Medicína ma zaujímala cez fyziku. V tomto zameraní bola liečbou náprava biochemických fyziologických činiteľov u človeka. V Chemickom ústave som mal dojem, že sa bude pracovať na vývoji nových liekov. Všetko sa skončilo inak a ja som potom radšej odišiel. Voľné miesto bolo práve v Trnave. Nebolo to ďaleko od Bratislavy, a napokon sme sa sem aj presťahovali. Moje prvé deti – dvojčence sa narodili na klinike v Bratislave a ďalšie dve deti už v Trnave.“

V. Rosival bol pri modernizácii oddelenia trnavskej klinickej biochémie. „V roku 1957 bolo toto oddelenie v začiatkoch. Vo vtedajšom Československu pracovali v tomto odbore významní ľudia, a to najmä v Prahe. A tí dali smer tomu predpokladanému vývoju v celej republike. Neboli možné súkromné ordinácie, všetci boli zamestnancami. To boli aj limity rozvoja takýchto oddelení. V Trnave to oddelenie bolo prepojené s patológiou. Tam boli z dnešného pohľadu primitívne prístroje na chemické analýzy, primár mal jednu malú pracovňu, a to bolo všetko. Najčastejšie vyšetrenia sa robili krv a moč. Za tých 60 rokov nastal obrovský vývoj. Prechádzali sme viacerými priestormi, aj technické vybavenie sa pomaly zlepšovalo. Veľmi však zaostávalo

za Bratislavou. Vtedy bol systém uprednostňovaných pracovísk, boli druhotriedne a tretotriedne. To trnavské bolo na druhom mieste. Veľmi dôležité však bolo, ako k výsledkom biochemického vyšetrenia pristupoval lekár. Či sa vyznal v tom, aký to má význam a uplatnenie v liečbe.“

Viktor Rosival hovoril aj o tom, či bola šanca v odbore biochémie aj na nejaký výskum alebo prípravu teoretických štúdií. „Mal som štvrtinový úväzok na internom oddelení, tak som sa snažil robiť klinickú biochémiu v bezprostrednom styku s pacientom. Teda nielen skúmať nejaké vzorky, ale pretavovať to do zdravotného stavu pacienta a jeho liečenia. Mňa zaujímalo najmä, akými zmenami chemických veličín sa ten stav zlepšil alebo zhoršil. A tam som hľadal témy na moje štúdie. Najdôležitejší pre mňa bol význam biochemických vyšetrení pacientov s cukrovkou.“ Rozhodol sa výsledky prác pub-

likovať v zahraničí. Podarilo sa mu preraziť a anglickí a americkí lekári jeho nálezy potvrdili. Publikoval v časopise *Annals Of Clinical Research*, ktorý vychádzal v angličtine vo Fínsku. O desať rokov neskoršie to potvrdili Angličania v časopise *Pediatric Diabetes* a neskôr aj Američania v časopise *Diabetes Care*. Prevažná väčšina jeho štúdií sa dotýkala cukrovky a bezvedomia pri cukrovke, ktoré sa zvyčajne končilo smrťou. „Predmetom sporov medzi lekármi je acidóza, teda zníženie kyslosti krvi pod normál. Vysvitlo, že keď tá acidóza, teda okyslenie organizmu je prítomné, má vplyv na zhoršenie stavu vedomia. Vtedy nie je potrebné podávať inzulín, ale zneutralizovať kyslosť krvi podávaním alkalickej roztokov. A to je dodnes pre mnohých lekárov absurdné, že pri cukrovke sa nemusí podať inzulín, ale alkalický roztok. To bol výsledok môjho výskumu v pravom slova zmysle. Dokázal

som, že chemická časť, teda pH krvi, má veľký význam a je život ohrozujúce nezávisle od toho, aký je cukor. V našich podmienkach sa však lekári cítili akosi urazení, že som tvrdil takéto niečo nové. Ohlas to malo jedine v zahraničí, ak nepočítam výnimky," hovoril o svojich výskumoch. Po svojom nástupe do trnavskej nemocnice sa Viktor Rosival presťahoval do Trnavy, no mohli sme ho vídať na trnavskej železničnej stanici, keďže bol neustále na

cestách za vedou. Či už ako výskumník, ktorý hľadá informačné zdroje, alebo ako interpret svojich výskumov pred kolokviom a na konferenciách. Výhodou mu bolo ovládanie viacerých jazykov. „Bratislava zostala blízko, tam bolo viacero lekárskeho knižníka, zahraničné časopisy. Dochádzanie mi nikdy nerobilo problémy, v podstate, ako keby som býval v Bratislave. A pokiaľ ide o štúdium zahraničnej literatúry – na gymnáziu som mal nemčinu, ešte

skôr francúzštinu, ale aj latinčinu. Takže, kto sa trochu vyznal v latinčine, mal možnosť trochu pochopiť písané románske jazyky. Potom bolo potrebné nejako sa dať do kontaktu s angličtinou, a to vyslovene cez odborné časopisy. Na viacerých kongresoch som mal možnosť sa v tej medicínskej angličtine zorientovať a konverzovať," hovoril Viktor Rosival, ktorý si do vysokého veku udržal čistú myseľ a kreatívny pohľad na svet. ■

Martin Jurčo, foto archív autora

Emil Fendrich sprevádzal študentov po cestách vedy a vychoval mnohých učiteľov chémie.....

Nejeden trnavský učiteľ chémie na základnej či strednej škole uznanlivo prikývne, keď spomenieme meno učiteľa Emila Fendricha z Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity. Životná cesta sa síce uzavrela, ale jeho práca žije ďalej práve v študentoch, ktorým jasne a efektívne vedel vštepiť lásku k chémii.

Emil Fendrich (*19. november 1934 Senica – †19. január 2023 Trnava) bol pedagógom na viacerých vysokoškolských pracoviskách. Po absolvovaní gymnázia pokračoval na Filozofickej fakulte UK v Bratislave v odbore fyzika – chémia. Najprv pôsobil ako učiteľ v Modrom Kameni a v roku 1965 sa presťahoval do Trnavy a začal pôsobiť ako pedagóg na Strednej zdravotníckej škole. Po doplnení vzdelania sa v roku 1963 stal pedagógom na vtedajšej Pedagogickej fakulte v Trnave, kde sa venoval ako odborný asistent najmä výučbe budúcich učiteľov fyziky a chémie. Spolupracoval aj na celom rade publikácií, ako napríklad Periodický systém prvkov. Ako odborník sa venoval teórii vyučovania chémie na základných školách. Po šiestnástich rokoch (po nie celkom dobrovoľnom presunutí Pedagogickej fakulty UK do Bratislavy) zmenil zamestnanie, keďže dostal ponuku pracovať ako samostatný vedecký pracovník v rámci Výskumného ústavu jadrových elektrární na pracovisku v JE v Jaslovských Bohuniciach. „Podieľal sa

na nových metódik, pracovných postupov dôležitých chemických parametrov pre kontrolu chemických režimov blokov JE, vývoji laboratórnych aplikácií technologických postupov pre bezpečné spracovanie, likvidáciu a uskladnenie pevných a kvapalných rádioaktívnych odpadov v praxi," hovorí jeho vtedajší kolega Anton Szalo. Hoci kontakt so študentmi a pedagogickou prácou mu chýbal, prišla mu po rokoch ponuka z hlohovskej Slovakofarmy, kde pôsobil až do roku 1994. Počas pôsobenia v Slovakofarme vypracoval niekoľko výskumných prác. „Už od roku 1977 pracoval na oddelení vývoja, kde sa podieľal na vývoji viacerých liekov. Neskoršie vykonával funkciu riaditeľa Stredného odborného učilišťa Slovakofarma, kde významnou

Emil Fendrich s pravňakom Adamom na sklonku života.

metódou prispieval k výchove a príprave odborníkov – chemikov pre oblasť výroby a vývoja podniku," hovorí jeho vtedajší kolega Augustín Dubnička. Manželka Emila Fendricha Lýdia spomína, že aj po odchode do dôchodku mu práca pedagóga chýbala. A tak využil ponuku novovytvorenej Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity, aby sa vrátil k práci vysokoškolského učiteľa. Niekoľko rokov potom pracoval na katedre chémie. Podieľal sa na

mierou prispieval k výchove a príprave odborníkov – chemikov pre oblasť výroby a vývoja podniku," hovorí jeho vtedajší kolega Augustín Dubnička. Manželka Emila Fendricha Lýdia spomína, že aj po odchode do dôchodku mu práca pedagóga chýbala. A tak využil ponuku novovytvorenej Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity, aby sa vrátil k práci vysokoškolského učiteľa. Niekoľko rokov potom pracoval na katedre chémie. Podieľal sa na

budovaní laboratórií a napríklad pripravoval aj prijímacie skúšky z chémie. Jeho obľúbenosť u študentov dodnes dokumentuje celý rad pozdravných pohľadní od promujúcich študentov v spomínanom odbore.

Prof. Ľubomír Held bol najprv študentom, potom kolegom, neskôr aj šéfom Emila Fendricha na katedre a prežil s ním roky v jednom kabinete. Ako spomenul, Emil Fendrich bol pri začiatkoch štúdia chémie stoviek učiteľov. Boli to časy, keď pedagóg na vysokej škole bol osobnosťou a rovnako aj študentmi boli rodiaci sa budúci učители či vedci, ktorí zväčša mali na to, aby sa vzdelávali aj na vysokej škole.

„Celý školský rok vždy štvorhodinová prednáška. Ráno hlboký úklon študentom, a poľ dvanásť úklon ako poďakovanie za pozornosť. Dlhé, ale veľmi zaujímavé sprevádzanie po cestách vedy do neviditeľného mikrosveta. Spoznávanie zákonitostí hmoty a prírody okolo nás. A to všetko s veľmi názornými a príkladmi. Jeden príklad za všetky: skúsme si predstaviť, ako by sme vnímali ženskú krásu, keby slnko na nás svietilo lúčmi röntgenového spektra a my by sme ho boli schopní vnímať podobne ako vnímame viditeľné žiarenie. Dominovali by oblúky rebier alebo krásna sínusoidy

chrčtice. Prednášal bez papiera, projektora, k tomu len zapár poznámok kriedou na tabuli. Všetko sa zapisovalo rovno do mysle študentov.“ spomína Ľ. Held a dodáva: „Od neho som sa tiež dozvedel o čiernych barónoch alebo o atmosfére na stavbách mládeže. Alebo ako chlapec obdivoval kovácke remeslo. Mrzí ma, že sme nedokončili transfer z jeho knižnice, ktorú túžil venovať našej fakulte. Keď telo doslúžilo a táto chvíľa nám všetkým pripomenula, že prach sme a na prach sa obrátíme, to by isto Emil využil vo svojich prednáškach ako príklad, ktorý popisuje súčasti kolobehu uhlíka v prírode...“ ■

Erika Juríková, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity LXXVI.

Príležitostné tlače ako osobitný segment vydavateľskej činnosti trnavskej univerzitnej knižnice

Pri periodizácii dejín slovenskej literatúry slúži založenie Trnavskej univerzity ako medzník pre začiatok literárneho baroka. Naproti tomu sa za koniec baroka považuje nástup Jozefa II. na cisársky trón, resp. presídlenie univerzity do Budína. Táto skutočnosť sama o sebe určuje v dejinách slovenskej kultúry Trnavskej univerzity výnimočné miesto. Žáner oslavnej básne v plnej miere vyhovoval predstavám a hlavne potrebám a zámerom jezuitov, ktorí Trnavskú univerzitu dostali do správy. Umožňoval totiž vycibrenou a didakticky i čitateľsky prítlačlivou formou vyzdvihnúť život, vlastnosti i prínos konkrétnej osoby či celej rodiny, a pritom sa jej nielen zavďačiť za činy minulé, ale si ju alebo jej príbuzných zároveň získať do budúcnosti.

Obdobie baroka bolo v Uhorsku poznačené nepokojnými udalosťami ešte stále hroziacim tureckým nebezpečenstvom, protihabsburskými povstaniami, prírodnými katastrofami a konfesijnými rozpormi i pnutiami vo vnútri jednotlivých konfesíí. Vojnové udalosti priniesli hlad a choroby a s tým súvisiace sociálne nepokoje, s ktorými sa musel barokový človek, konfrontovaný na jednej strane s každodennou realitou a na strane druhej so silnou vierou v Boha, vysporiadať.

Následkom tejto situácie bola vnútorná rozpoltenosť jedinca, ktorá sa prejavila okrem iného v umeleckej tvorbe, kde sa ideálnymi hrdinami stávajú svätci, askéti, mystici, ale aj dobrodruhovia, cestovatelia, misionári. Princípy barokovej tvorby vychádzajú predovšetkým z antickej rétoriky, ku ktorej sa pridala motivická i štylistická tradícia Biblie, idealizácia, topické motívy, štyľový synkretizmus a rétorické a štylistické výrazové prostriedky. Dobové poetické postupy umožnili rozvinúť sa

formálnej stránke diel, ktorá bola podporená amplifikačne a kumulačne používanými jazykovými a štylistickými prostriedkami, ako sú interpretácia, dvoj- a viacčlenné kumulovanie slov, slovných reťazcov, perifrása a perifrastický opis, komparácia, vetný paralelizmus, myšlienkový paralelizmus a parabola. Z rétorických prostriedkov sa často uplatňo-

vali aliterácia, homoioteleuton, anafora, rytmický spád na konci vety. Nadmieru sa využívali trópy, obrazné a stylistické prostriedky, ako epitetá, synonymá, metafory, personifikácie, metonymie, alegórie, symboly, emblémy, oxymoron. V dielach nachádzame početné figúry – apostrofy, elipsy, exemplá, slovné hry, antitézy.¹

Z jazykov si primát v umeleckej literatúre naďalej udržiavala latinčina, k čomu bol prispôsobený aj systém vzdelávania na jednotlivých stupňoch škôl. Hlavnou úlohou na nižších stupňoch bolo zvládnuť jazyk gramaticky a stylisticky správne, na úrovni gymnázií a lýceí si museli študenti osvojiť jazyk tak, aby sa nielen vyjadrovali gramaticky správne, t.j. jazykmi a štýlmi vlastnými pre jazyk (puritas), ale zároveň aby vhodne a vkusne volili slová (elegantia) a tú istú myšlienku vedeli povedať viacerými spôsobmi, vždy však rozmanito a pestro. Jazyková zdatnosť autorov sa mohla naplno prejavíť v bohatosti žánrov a žánrových foriem, tak v svetskej, ako i duchovnej literatúre. Aj keď sa tradične uvádza, že v štruktúre svetenských barokových žánrov sa dostala latinská príležitostná tvorba do úzadia, bola vydávaná v takom množstve, že tvorí nezanedbateľnú časť barokovej i celej novolatinskej literatúry. Na Slovensku sa zachovalo veľké množstvo pamiatok barokovej príležitostnej literatúry, z ktorých väčšina nebola bádateľmi „objavená“. Mnohých typografov tlač príležitostných tlačí živila, pretože tvorili až 50 percent ich produkcie, a radi prijímali objednávky na ich tlač. Syntetické diela k dejinám

slovenskej literatúry spomínajú tento segment len veľmi okrajovo a nepovažujú za hodné zaoberať sa s ním. Zväčša sa uchylujú k opakovaniu zaužívaných klíš o nízkej umelecko-literárnej hodnote diel, ich vyumelkovanosti a obmedzujú sa na vypočítanie dvoch či troch príkladov literárnych kúskov. V posledných rokoch však dochádza k posunu v bádani v oblasti slovenského literárneho baroka, analytické štúdie i dvojязыčné vydania diel

postupne vytvárajú obraz slovenského literárneho baroka. V skutočnosti totiž nie je dôvod, aby sa dnešný bádateľ pozeral na súveké literárne texty, ktoré vznikli za konkrétnym účelom pri istej príležitosti, takpovediac zvrchu. Veď až do obdobia baroka bola aj pre tých najlepších autorov prirodzená jednota osobnosti autora a účelového prozaika. Žiaden pisateľ, keď sa pokúšal o príležitostnú tvorbu, sa nemusel obávať o znehodnotenie svojej povesti. Dokonca ju priamo dával do stávky, aby dokázal svoj talent, a to predovšetkým písaním a tlačou príležitostných diel. Preto sa netreba domnievať, že texty, ktoré vznikli za týchto okolností, by mali byť považované za menejcenné a nehodné hlbšej analýzy.

Príležitostné tlače sa z pohľadu dejín knižnej kultúry definujú

HISTORIA UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS SOCIETATIS JESU

AUTHORE

FRANCISCO KAZY,

SOCIETATIS JESU SACERDOTE.

Ad Annum Christi M, DCC. XXXV.

EJUSDEM UNIVERSITATIS

SECLAREM.

Tyrnavie, Typis Academicis, per Leopoldum Berger, Anno 1737.

ako publikácie, ktorých vznik podnietila významná udalosť súkromného či verejného charakteru. Odrážajú aktuálne spoločenské, politické, náboženské a kultúrne dianie a ich základnou charakteristickou črtou nie je literárna forma – tá môže byť rozličná –, ale úzka časová väzba medzi udalosťou a ich vznikom a uverejnením. Z hľadiska literárnej teórie sa príležitostné diela chápajú ako tvorba poplatná obdobiu vzniku, osobe adresáta alebo účelu, ktorá „má oslavny charakter a vždy vyjadruje ustálené kultúrne hodnoty“. Zväčša ide o krátke literárne formy s poučným charakterom, ktoré nemajú veľkú umeleckú hodnotu. V odbornej literatúre sa traduje, že forma je v nich nadradená obsahu, opakovane stretávame sa s rovnakými motívmi a topikou. Ako vo vysokoškolskej učebnici barokovej literatúry píše Jozef Minárik,

1 MINÁRIK, J.: Baroková literatúra. Svetová, česká, slovenská, s. 24.

„latinská príležitostná lyrika sa vyznačovala vyspelou technikou a barokovou poetikou, ale prevažne bola konvenčná, myšlienkovovo i formálne priemerná. Hlavným účelom vzniku príležitostnej literatúry bola oslava, teda väčšina z týchto diel sú panegyriky, resp. majú výrazné panegyrické črty. Základným druhom panegyrických diel sú oslavné verše na konkrétnu udalosť alebo osobu – enkomium, blahoželanie k narodeniu potomka čiže genethliakum, pri príležitosti svadby autori venovali epithalamium, pred dlhou cestou sa písalo propeptikon a medzi smútočné reč, epicédium, epitaf a útechu, ktoré mali lyrický i epický charakter. Podstatnú úlohu pri všetkých typoch panegyrických diel zohrával mecenát ako hybná sila kultúry a umenia už od antiky. Mecen, t.j. podporovateľ, ale i učiteľ a mnohokrát aj radca, sa stával najčastejším adresátom umeleckých výtvorov a autor sa dokázal akoby „na povel“ vyjadrovať ku všetkým udalostiam z jeho života. Zväčša išlo o vysoko postaveného politika, cirkevného či svetského úradníka, člena významnej šľachtickej rodiny, príp. finančne dobre zabezpečenú osobu, ktorá si niekedy aj cielene umelecký výtvor objednala, napr. pri svadbe či úmrtí člena rodiny. V humanizme sa stretávame s literárnymi krúžkami, ktoré vytvárali autori okolo svojich mecenov a podľa postavenia jednotlivcov v nich im bolo umožnené obracať sa s prosbami na podporovateľov. Topika mecenátu sa spájala s adjektívami v superlatíve, ako napr. eruditissimus (vysoko vzdelaný), illustrissimus (najosvietenejší), ornatissimus (veľmi vyznamenaný), s častým

používaním tvarov slovesa favere (žičiť, priať) a s takmer povinnou záverečnou formulou, v ktorej autor úctivo prosí o prijatie svojho diela. Jej korene treba hľadať u antických básnických autorít Vergília, Ovidia a Horatia. V období baroka sa mecení najvýraznejšie realizovali v dvoch hlavných smeroch. Jedným boli stavby a rekonštrukcie cirkevných stavieb, s ktorými sa v panegyrických dielach spájajú formulácie, ako napr. postavil od základu či vystaval z trosiek. S tým bola spojená tiež podpora umelcov, ktorí realizovali výzdobu stavieb. Druhým bola oblasť školstva, pričom mecenát sa vyskytuje na všetkých stupňoch škôl, ale vzhľadom na úroveň znalostí latinčiny sa odráža najmä v prácach univerzitných študentov a ich profesorov. Akademické prostredie, ktoré zväčša disponovalo tlačiarenskými strojmi, umožňovalo v relatívne krátkom období po vzniku diela aj jeho vydanie. Správne načasovanie bolo jednou z podmienok pri vydávaní oslavných diel a rôzne oslavy a výročia spojené s univerzitným životom poskytovali dostatok podnetov

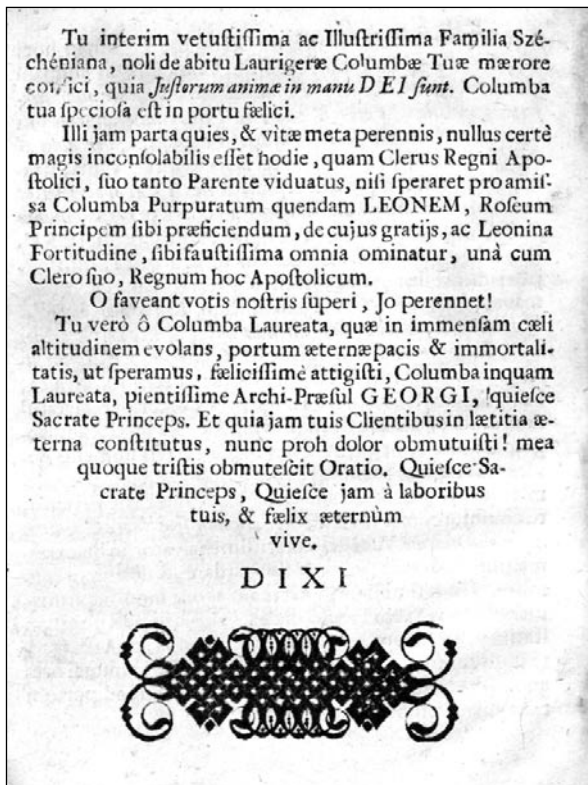
CELSISSIME,
REVERENDISSIME
SAC. ROM. IMP.
PRINCEPS,
DOMINE DOMINE,
PATRONE
BENIGNISSIME.

Inter publica Regni gaudia uberrimus lætitiæ sensus, uti ad nos non pertinere non debuit, ita premi silentio non potuit, quin acclamantis univērsæ Hungariæ vocibus & nos bona verba misceremus; ut inter fecundas omnium ordinum, & rotius populi admurmurationes nos exaudias, nihil veremur. Voce multitudinī, eloquentiā fingulis inferiores fumus; at honoris TUI studio, voluntatum, & animi devotione nulli concedimus. E sublimi, in quod evectus es, Archi-Episcopalis dignitatis fastigio tantisper despice, & Tyrnavien-

a príležitostí na ich napísanie. Často boli zverejnené najskôr ústne formou reči či prednášky, až neskôr vyšli v prepracovanej podobe aj písomne. Barok – ako už bolo spomenuté – svojím expresívnym vyjadrovaním, citovosťou a zmyslovosťou dal priestor predovšetkým rétorickým žánrom. Autori hovorili názorne a útočili na zmysly, ich texty sa vyznačovali rytmickosťou, ktorá najlepšie vynikla pri ich deklamovaní. Väčšina týchto tlačí bola vydaná vo veľmi malom náklade v zošitovej forme, a preto sa niektoré vôbec nezachovali, resp. sú uchovávané v knižniciach mimo územia Slovenska, čo komplikuje výskum. Istým východiskom je ich digitalizácia, ktorá je však finančne náročná. Zdigitalizované historické tlače

možno nájsť ako súčasť katalógu napr. Rakúskej národnej knižnice, štátnej knižnice (Staatsbibliothek) v Berlíne a vedeckej knižnice v Olomouci. Vhodným spôsobom na uverejnenie panegyrickej tlače bola promočná tlač, ako forma typická pre univerzitné prostredie. Na Karlovej univerzite v Prahe sú zaznamenané už skôr, na území Uhorska sa s nimi stretávame od polovice 17. storočia. Promočné tlače boli často súčasťou iných tlačí – konvolutov a takto upadli do zabudnutia, alebo unikli pozornosti bádateľov. Mohlo ísť o rôzne typy dokumentov od grafických listov, cez samostatné knižné vydania, tézy dizertácií a pod. Tlače boli spojené s udeľovaním jednotlivých titulov na univerzite, pričom sa museli riadiť podľa presne stanovených pravidiel. Spravidla obsahujú zoznam promovaných študentov, príp. je pripojený menoslov sponzorov. Titulný list plní funkciu promočného oznámenia, na ktorom je uvedený dátum, mena promotóra a časti aj komu sú dedikované. Z týchto dôvodov sú dôležitými nosičmi informácií o jednotlivých osobnostiach a ich kariérnych postupoch. Podľa odhadu bolo napísaných a publikovaných v Trnave asi 200 panegyrikov. Boli to predovšetkým oslavné básne venované svätcom pri rôznych výročiach a cirkevných sviatkoch, najmä patrónke Uhorska a Trnavskej univerzity Panne Márii, zakladateľovi Spoločnosti Ježišovej Ignácovi z Loyoly a jej patrónovi Františkovi Xaverskému. Členovia akademickej obce skladali chváloreči na počesť prvého uhorského kráľa sv. Štefana a uhorského kráľa sv. Ladislava. Vydávali sa enkomia zložené pri rôznych významných prí-

ležitosťach, ako bol napr. príchod konkrétnej osoby do Trnavy, choroba, či naopak, uzdravenie dotyčného, výročie narodenia. Ďalej sa písali gratulačné epithalamia, pohrebné reči (orationes funebres), ale aktuálne sa tlačou oslávili aj také výnimočné udalosti, akou bolo postavenie nového univerzitného krídla, v ktorom našla priestory univerzitná knižnica. Napriek tomu, že panegyrická spisba sa zaraďuje medzi funkčné žánre, medzi trnavskými panegyrikmi môžeme nájsť diela nadaných a invenčných autorov z cirkevného i svetského prostredia, ktoré sú výsledkom nielen premysleného systému jezuitského vzdelávania, ale zároveň dôkazom štylistickej a poetickej zručnosti trnavských autorov. Na záver treba ešte spomenúť, že príležitostná produkcia trnavskej univerzitnej tlačiarne nebola doteraz cielene preskúmaná a vyhodnotená. Na celkové výsledky je potrebný nielen výskum, ale aj komparácia s produkciou iných univerzitných centier, najmä jezuitských univerzít vo Viedni, v Olomouci, v Štajerskom Hradci. ■

Použitá literatúra:

Wilfried Barner: Barockretorik. Untersuchungen zu ihren geschichtlichen Grundlagen. Tübingen 1970.
Erika Juriková: Columba laureata. Panegyrické tlače z prostredia trnavskej univerzitnej tlačiarne. Krakov – Trnava 2014.
Jozef Minárik: Baroková literatúra. Svetová, česká, slovenská. Bratislava 1984.
Petr Voit: Encyklopedie knihy: Starší knihtisk a příbuzné odbo-ry mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006.

Súťažná otázka:

V čom spočívala ekonomická výhodnosť vydávania príležitostných tlačí v akademickej tlačiarne? Správne odpovede zasielajte do 20. marca 2023 emailom na erika.jurikova@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Mgr. Radoslava Ristovská, PhD., Katedra histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity

Sobáše šľachty z okolia Trnavy v devätnástom storočí a prvej polovici dvadsiateho storočia I. časť

Od mladých aristokratov sa aj v priebehu 19. storočia očakávalo, že uzatvoria vhodné manželstvá, prostredníctvom ktorých zabezpečia nielen pokračovanie rodu, ale tiež budú naďalej participovať na zvyšovaní jeho prestíže. Nevyhnutnosťou bolo zabezpečiť neveste primerané veno, ktoré by do nového zväzku priniesla. Objavujú sa však aj nerovnorodé zväzky, kedy jeden z partnerov bol z vyššie postavenej rodiny, príp. až stavovsky nerovné manželstvá. Tým najznámejším je určite manželstvo následníka habsburského trónu Františka Ferdinanda d'Este te „obyčajnou“ grófkou Žofiou Chotekovou.¹

Až na výnimky, ku ktorým dochádzalo práve na prelome 19. a 20. storočia, nebolo manželstvo v šľachtických kruhoch postavené na vzájomných citoch. Avšak práve na konci 19. storočia bola vzájomná náklonnosť partnerov dôležitým predpokladom pre spokojné a harmonické manželstvo.²

Okolie Trnavy je bohaté zastúpené viacerými šľachtickými rodmi, ktoré tu mali svoje majetky a sídla. Za všetkých spomenieme aspoň Pálfiovcov (Pálffy), Chotekovcov, Zičiovcov (Zichy) či Majlátovcov (Majlath). V Dolnej Krupej sa tamojší kaštieľ v 19. storočí spája najmä s rodom Chotekovcov. O grófovi Hermanovi Chotekovi (1786 – 1813) a jeho manželke grófke Henriete, rod. Brunšvikovej (Brunswick) (1789 – 1857) sme už písali.³ Zosobášili sa v roku 1813 a mali troch potomkov, synov Otta Choteka (1816 – 1889), ktorý zostal slobodný a bezdetný, Rudolfa I. Choteka, ktorý sa neskôr stal majiteľom Dolnej Krupej, a tiež dcéru Hermínu Chotekovou. Tá sa narodila v marci 1815 v Budíne.

Vydala sa pomerne neskoro, až ako dvadsaťdeväťročná. Jej vyvoleným sa stal gróf František Folliot de Crenneville (1815 – 1888).⁴ Svadba sa konala v Dolnej Krupej v utorok 14. mája 1844. Svedkami boli princ Edmund Clary a grófi Henrich Bombelles, Leopold Nádašdy a Anton Dezasse. Sobášiacom bol Adolf Majtění (Majthényi) zo šľachtickej rodiny Majtěníovcov, v tom čase farár v Dvoroch nad Žitavou.⁵ Hermína zomrela v roku 1882, František ju prežil o šesť rokov, zomrel ako sedemdesiattriročný v roku 1888.

Gróf Rudolf I. Chotek sa narodil 12. februára 1822 v Miláne. Polstoročie, od roku 1853 až do svojej smrti v roku 1903, bol vlastníkom dolnokrupského

Rudolf II. Chotek s manželkou Irmou, Zdroj: Státní oblastní archiv v Praze

veľkostatku a ďalších rodových majetkov. Oženil sa taktiež vo vyššom veku ako štyridsaťročný. Vo Viedni⁶ si v sobotu 28. júna 1862 o 11.00 h vzal za manželku dvadsaťtriročnú grófkou Máriu

1 HUPKO, Daniel. Mentalita a životný štýl šľachty na Slovensku v 19. a 20. storočí. Grófká Lucia Pálffyová, rod. Wilczeková (1862-1958), život aristokratky na hranici dvoch vekov. [Dizertačná práca]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2015, s. 98.

2 HUPKO, Daniel – JANÁČKOVÁ, Ivana – TIHÁNYI, Jozef. Koniec starých čias. Komárno : KT, 2011, s. 45.

3 Prečítať si o nich môžete v júlovom čísle Noviniek z radnice z roku 2022 od strany 20. Dostupné online: <https://www.trnava.sk/userfiles/file/NZR%20jul%202022%20web.pdf>

4 František Folliot de Crenneville bol synom grófa Ludovíta Folliot de Crenneville (1763-1840) a jeho manželky barónky Viktórie Judity von Poutet (1789-1877). O grófke si môžete prečítať viac v augustovo-septembrovom dvojčíse Noviniek z radnice z roku 2022 od strany 32. Dostupné online: <https://www.trnava.sk/userfiles/file/NzR%20aug.sept%20web.pdf>

5 Rímskokatolícky farský úrad v Dolnej Krupej, Archív, Matrika sobášených, rok 1844, bez signatúry.

6 Sobáš sa konal v bazilike – v Schottenkirche.

Khevenhüller-Metsch (1838 – 1892).⁷ Manželom sa narodili tri dcéry – Mária Henrieta, Anna a Gabriela, a ako posledný, v roku 1870, jediný syn Rudolf II. Ten sa v stredu 25. septembra 1895 o 10.00 h dopoludnia oženil v Univerzitnom kostole v Budapešti s grófkou Irmou Ráday de Rada⁸ (1871 – 1945).⁹ Sobášiacim bol nitriansky biskup Imrich Ben-de za asistencie prefekta Šimona Bakóa, farára Karola Kirnera a vicerektora kňazského seminára Michala Križana a viacerých ďalších duchovných. Svedkami boli gróf Gejza Szapáry, gróf Ferdinand Ziči, barón Karol Khevenhüller, gróf Ján Anton Pergen, barón Fridrich Podmanický a Pavol Kiss de Nemeškér. Po sobáši sa konal slávnostný obed, po ktorom mladomanželia odcestovali na chotekovský majetok do Futaku.¹⁰ Ich manželstvo zostalo bezdetné a po predčasnej smrti Rudolfa II. v roku 1921 sa Irma druhýkrát vydala a presťahovala sa na svoj veľkostatok Aspang v Rakúsku, kde aj v septembri 1945 zomrela. Staršia sestra Rudolfa II. Choteka kontesa Gabriela sa narodila 11. marca 1868. Ako dvadsaťosemročná sa v stredu 15. apríla 1896 vydala za o dva roky mladšieho grófa Františka Dominika von Schönborn-Wiesentheid-Buchheim-Wolfstahl (1870 – 1942).¹¹ Pár dostal povolenie po dvojitých ohláškach 30. marca 1896 v Prahe od vojenského kňaza Jána Fantu, ktorý pôsobil v c.-k. vojenskej farnosti duchovnej správy.¹² Svadba sa konala v Dolnej Krupej a informáciu

o nej priniesli aj noviny Das Vaterland, ktoré uviedli, že „gróf Schönborn s manželkou, kniežatá Schwarzenberg, Lobkovic a Fürstenberg s manželkami, rodenými grófkami Schönbornovými, knieža a kňažná Khevenhüller a mnoho ďalších príbuzných nevesty a ženicha sa večer zišli do kaštieľa v Krupej v Uhorsku na ranný svadobný obrad grófa Františka Schönborna s grófkou Gabrielou Chotekovou.“¹³ Hostitelia na menu podávanom na svadbe Gabriely a Františka nešetřili. Prítomní hostia si mohli pochutiť na vývare s jačmennými krúpami, langustách s dresingom bellevue, podávala sa aj šunka s omáčkou z Madeiry, špenát, teplá a studená foie gras, mladé sliepky pripravované na ražni (Poulardes de Styrie à la broche), šaláty, špargľa, rôzne druhy zmrzlín, syry, ovocie a dezerty.¹⁴ Manželom sa narodili dve dcéry, najskôr Mária v roku 1897 a mladšia Jana (Johana) v roku 1899. Obe sa stali poslednými majiteľkami dolnokrupského veľkostatku. Gabriela zomrela na rakovinu v roku 1933 a pochovaná je v rodinnom mauzóleu Chotekovcov v Dolnej Krupej. František sa potom druhýkrát oženil a zomrel v septembri 1942. K bohatým rodom vlastníacim majetky v okolí Trnavy radíme aj Zičiovcov. Najznámejší je ich tunajší majetok s kaštieľom vo Voderadoch. Zičovci boli jedným z najstarších šľachtických rodov žijúcich v Uhorsku, ktorých pôvod sa dá sledovať až do 13. storočia. Gróf František Ziči bol zakladateľom práve voderadskej

Gróf František Ziči z Voderád (1774-1861), Zdroj: Österreichische Nationalbibliothek, Viedeň

Gróf František Ziči (1811-1900), Zdroj: Österreichische Nationalbibliothek, Viedeň

línie rodu. Narodil sa 17. februára 1751. S prvou manželkou grófkou Annou Máriou Kolowrat-Krakowskou mali synov Františka Jozefa Zičiho a Karola Zičiho a päť dcér – Antóniu, Teréziu, Annu, Flóru a Leopoldínu. Pretože Anna Mária zomrela pred-

7 Wiener Local-Zeitung. In Das Vaterland, III. Jahrgang, Nr. 148, 29. jún 1863, s. 8.

8 Irma bola dcérou bývalého ministra obrany Gedeona Rádaya a jeho manželky, grófkou Filipíny von Pergen.

9 Wiener Salonblatt, XXVI. Jahrgang, Nr. 38, 22. september 1895, s. 7

10 Pester Lloyd, Nr. 230, 25. september 1895, s. 9.

11 Gróf František Schönborn bol synom grófa Karola Fridricha Schönborna a jeho prvej manželky, princeznej Johany Lobkovicovej (Lobkowitz).

12 Rímskokatolícky farský úrad v Dolnej Krupej, Archív, Povolenie na sobáš Františka Schönborna a Gabriely Chotekovej, 1896, bez signatúry; Wiener Salonblatt, XXVIII. Jahrgang, Nr. 15, 12. apríl 1896, s. 7.

13 Tagesnachrichten. In Das Vaterland, XXXVII. Jahrgang, Nr. 104, 15. apríl 1896, s. 6.

14 Štátny oblastný archív v Prahe, Rodinný archív Chotků, Veltrusy, inv. č. 2652, Menu zo svadby Gabriely Chotekovej a Františka Schönborna, 15. apríl 1896, s. 5.

časne už v roku 1805, František Ziči sa potom oženil ešte raz, a to s grófkou Máriou Dominiou Londronovou-Lateraniovou, s ktorou mal ešte troch ďalších potomkov. František Ziči sa postaral nielen o povznesenie svojich voderadských majetkov, ale tiež bol správcom Oravského panstva, ktoré pod jeho vedením prosperovalo. František zomrel 8. augusta 1812.¹⁵ Jeho starší syn František Jozef sa narodil 20. septembra 1774 v Bratislave. Zaslúžil sa o rozšírenie zičovských majetkov nielen vo Voderadoch, ale aj v Pustých Úľanoch. Oženil sa dvakrát, a to s grófkou Amáliou Esterháziou (1776 – 1817) a po jej smrti sa jeho druhou manželkou stala grófka Johana Nepomucena Koloničová, rod. Cavarianiová (1775 – 1854), s ktorými mal šesť synov a dve dcéry. František Jozef sa zúčastnil protinapoleonských vojen na začiatku 19. storočia. Taktiež pôsobil ako sudca sedmipanskej tabule, od roku 1848 bol hlavným dverníkom a tiež tajným radcom. Zomrel 15. augusta 1861 v Bratislave vo veku 76 rokov. Voderadské majetky po Františkovi Jozefovi zdedil jeho syn František Ziči, narodený 24. januára 1811 v Bratislave. Absolvoval štúdium na Právnickej akadémii v Bratislave. Okrem iného stál na čele spoločnosti Uhorskej centrálnej železnice a od roku 1854 bol vrchným dvorným majstrom arcikniežaťa Maximiliána ako hlavného gubernátora Lombardie a Benátok. Františkovou manželkou sa stala grófka Mária Klára Demblin (1814 – 1868) pôvodom z Bardejova, s ktorou mali štyroch synov – Jozefa, Teodora a dvojčky Augustína a Františka. František zomrel

v maďarskej obci Káloz 17. júla 1900. Jeho najstarší syn gróf Jozef Ziči sa narodil v Bratislave 13. novembra 1841. Štúdium absolvoval na Právnickej akadémii v Bratislave a na univerzite vo Viedni. Známy je najmä viacerými cestami po svete, ktoré absolvoval spolu so svojim bratom Augustínom.¹⁶ V 70. rokoch 19. storočia bol ministrom poľnohospodárstva, priemyslu a obchodu, a tiež ministrom práce a dopravy. Oženil sa s princeznou Helenou Odescalchiou (1859 – 1932). Mali syna Júliusa, ktorý zostal bezdetný a ním voderadská línia Zičovcov vymrela po meči, a dcéru Kláru, ktorá sa narodila v júni 1883 vo Voderadoch. Jozef Ziči zomrel 11. novembra 1924 ako osemdesiatdvaročný a pochovaný je vo Voderadoch.¹⁷ Grófka Klára Zičiová sa v stredu 10. júla 1907 vo farskom kostole vo Voderadoch vydala za grófa Štefana Kegleviča (Keglevich), syna grófa Gabriela Kegleviča. Sobášiacom bol rábsky biskup gróf Mikuláš Sečení (Sechényi). Pobočníkom bol gróf Albert Aponi (Apponyi).¹⁸ Manželom sa narodili traja synovia a jedna dcéra. Po druhej svetovej vojne musela rodina Kláry Keglevičovej opustiť Voderady a aj územie dnešného Slovenska. Ak sa vrátíme k Františkovi Zičimu a jeho manželke Anne Márii Kolowrat-Krakovskej, ich druhorodený syn Karol, ktorý prišiel na svet 11. októbra 1785 v Bratislave, sa stal zakladateľom cíferskej vetvy Zičovcov, ktorá sa odčlenila od tej voderadskej. Karol Ziči sa po prvýkrát oženil 20. mája 1825 a jeho vyvolenou sa stala grófka Mária Anna Baťániová (Batthyany), rodáčka z Bratisla-

Grófka Antónia Batániová, rod. Zičiová z Cífera (1816-1888), Zdroj: Österreichische Nationalbibliothek, Viedeň

vy, narodená v roku 1789. S ňou mal aj početné potomstvo, avšak Mária Anna zomrela predčasne v roku 1825. Dlhé roky žil Karol Ziči ako vdovec starajúc sa nielen o deti, ale aj o rozsiahle majetky. Až 28. júna 1842, krátko pred šesťdesiatkou, sa oženil opäť, jeho druhou manželkou sa stala grófka Františka Aponiová. Opäť, ako tomu pri šľachte neraz bolo zvykom, išlo o sobáš medzi blízkymi príbuznými, keďže Františka bola Karolovou neterou.¹⁹ Karol zomrel v Cíferi v júni 1876 vo veku 90 rokov. Čo sa týka Karolovho potomstva, spomenieme len niektoré jeho deti, ktoré sa dožili dospelosti a uzavreli vhodné a pre rod výhodné manželstvá. Najstaršou z deviatich detí bola Anna Zičiová, ktorá sa narodila 18. októbra 1808 v Bratislave a vo veku 19 rokov sa v nedeľu 18. novembra 1827 vydala za knieža Augustína Odescalchiho. Augustín bol piatym z ôsmich detí kniežaťa Inocenta Odescalchiho a Barbary „Babette“ Keglevičovej a práve niektorí z Augustínových potomkov žili na území Slovenska až do

15 ČAMBÁLOVÁ, Daniela a kol. Voderady 1243-1993. Voderady : Obecný úrad, 1993, s. 23-24.

16 Knižne vyšiel aj grófov denník z týchto ciest: Denník grófa Jozefa Zičiho z cesty po juhovýchodnej Ázii v rokoch 1875-1876. Trnava : Západoslovenské múzeum, 2006, 255 s.

17 ČAMBÁLOVÁ, Voderady 1243-1993, s. 25-26.

18 Tagesneuigkeiten. In Abendblatt des Pester Ulyod, Nr. 155, 10. júl 1907, s. 1; Wiener Salonblatt, 38. Jahrgang, Nr. 28. 13. júl 1907, s. 10.

19 PAVLÍK, Marián. Preslávili Cífer. Cífer : Obecný úrad, 2011, s. 129.

roku 1945.²⁰ Augustín s Annou žili v Solčanoch pri Topoľčanoch. Odescalchiovci síce mali honorný titul, avšak, chýbali im k nemu dostatočne rozsiahle majetky, ktoré by im zabezpečili bezstarostný život. Augustín zomrel mladý v roku 1848 vo veku 40 rokov. Anna zomrela v Bratislave 18. marca 1900.²¹

V Bratislave sa vo februári 1811 narodila aj druhorodená Mária Zičiová. Tá sa 27. mája 1838 ako dvadsaťsedemročná vydala za baróna Wilhelma von Walterskirchen, ktorý pochádzal z Wolfstahlu (1808 – 1884). Manželia žili neďaleko Grazu a narodili sa im dvaja synovia a jedna dcéra. Mária zomrela ako deväťdesiatročná v marci 1901. Nasledovali dve ďalšie deti Karola a Antónie Zičovcov, ktoré však ako malé zomreli. Ďalším bol syn

Jozef, ktorý sa narodil v sobotu 9. júla 1814. Manželstvo, ktoré uzatvoril už tridsaťdeväťročný gróf Jozef Ziči, neušlo pozornosti dobovej tlače. Jeho manželkou sa totiž stala o 18 rokov mladšia princezná Melánia Metternichová (1832 – 1919), dcéra jedného z najvýznamnejších politikov a diplomatov prvej polovice 19. storočia kniežata Klemensa von Metternich, ktorý zastával funkciu rakúskeho ministra zahraničia a od roku 1821 kancelára.²² Jej matkou bola Metternichova tretia manželka grófka Melánia, rod. Ziči-Ferraris (1805 – 1854). Cirkevný sobáš Jozefa Zičiho, c.-k. komorníka, a Melánie Metternichovej sa konal 20. novembra 1853 vo Viedni. Oddávajúcim bola Jeho Eminencia kardinál Michele Viale-Prelá.²³ Ich manželstvo však zostalo bezdetné. Jozef zomrel v januári 1897 vo Viedni vo veku 82 rokov, Melánia

Kaštieľ Zičovcov vo Voderadoch po roku 1920, Zdroj: Archív Pamiatkového ústavu v Bratislave

Kaštieľ Zičovcov v Cíferi, zdroj: Archív Pamiatkového ústavu v Bratislave

ho prežila o 22 rokov. V nedeľu 14. júla 1816 sa v Cíferi Karolovi a Antónii narodila ako šieste z deviatich potomkov dcéra Antónia Alžbeta Walburga Zičiová. Vo veku 18 rokov uzavrela 4. decembra 1834 v Bratislave sobáš s tamojším rodákom grófom Ludovítom Baťánim (1806 – 1849), ktorý sa preslávil najmä počas revolučných rokov 1848 – 1849.

Gróf Baťáni zastával od marca do októbra 1848 post prvého ministerského predsedu Uhorského kráľovstva. V bojoch sa Baťáni postavil na stranu revolucionárov. Nakoniec bol rakúskym vojskom zajatý a odsúdený na trest smrti. Noc pred popravou sa gróf Baťáni neúspešne pokúsil o samovraždu nožom, ktorý mu do väzenia prepašovala manžel-

20 Barbara Keglevich de Buzin. Dostupné online: <https://www.parktopolcianky.sk/babette-keglevich/> [cit. 11.12. 2022].

21 LUKAČKA, Ján. Solčany 1235–1985. Topoľčany : Vlastivedné múzeum, 1987, s. 49.

22 Bol to práve Klemens von Metternich, ktorý dohodol manželstvo francúzskeho cisára Napoleona I. a rakúskej arcivojvodkyne Márie Lujzy Habsburskej.

23 Der Tagesbote aus Böhmen. Nr. 322. 21. November 1853, s. 1; Lokalblatt der Wiener Zeitung, Nr. 277, 20. november 1853, s. 17.

ka. V októbri 1849 bol popravený čatou zastrelený.²⁴ O grófke Antónii je známe, že sama aktívne podporovala revolúciu. Zomrela v roku 1888.

V Bratislave prišla na svet aj ďalšia z radu dcér grófskeho páru – Mária Karolína Zičiová, ktorá sa narodila 8. novembra 1818. Vydala sa už ako sedemnásťročná a jej manželom sa 16. mája 1836 stal gróf Juraj Károli (Karolyi), ktorý prišiel na svet v roku 1802 vo Viedni. Išlo o popredného uhorského politika a mecenáša umenia, ktorý sa v roku 1825 podieľal na založení Uhorskej akadémie vied. Spolu so švagrom Ľudovítom Baťánim bol aj gróf Károli prívržencom reformného hnutia v prvej polovici 19. storočia. Zomrel v Budapešti 9. novembra 1877.²⁵ S Karolínou mali šesť potomkov, z toho päť synov

a najmladšiu dcéru. Karolína prežila manžela o 25 rokov, zomrela v Budapešti 30. januára 1903 vo veku 84 rokov.

Ďalším synom Karola a Antónie bol Ján Nepomuk Ziči, ktorý sa narodil 23. septembra 1820 v Cíferi. Oženil sa ako dvadsaťosemročný 17. júna 1848 s barónkou Máriou Irmou Kray de Krajova et Topolya. Manželom sa narodila dcéra Ilona a synovia Albert a Gejza, ktorý zomrel v detskom veku. Albert zostal bezdetný. Ján Nepomuk Ziči zomrel vo februári 1911 vo veku 90 rokov v Budapešti. Irma zomrela o dva roky neskôr.²⁶ Najmladším zo súrodencov bol gróf František Pavol Ziči, ktorý prišiel na svet 9. mája 1822. Vo veku 32 rokov sa 15. júla 1854 oženil s vtedy osemnásťročnou grófkou Annou Kornis

Gonczruszkou, s ktorou mali dve dcéry a syna. Staršia dcéra Šarlota Karolína Zičiová stála za založením výšivkárskej dielne v Cíferi a nikdy sa nevydala. Jej mladšia sestra Margaréta sa stala manželkou kniežaťa Mikuláša Pálfiho. Jediný syn Františka Pavla Zičiho Anton sa nikdy neoženil a cíferská línia Zičovcov preto po meči vymrela. Sám František Pavol Ziči zomrel vo veku 86 rokov 17. januára 1909 v Cíferi.²⁷ Dolnokrupskí Chotekovci ako aj voderadskí a cíferskí Zičovci teda v priebehu 19. a na začiatku 20. storočia uzavreli viaceré výhodné sobáše s významnými rodmi ako boli českí Schönbornovci, Khevenhüllerovci z Rakúska, či uhorské rody Batáni, Károli, Keglevičovci, Odescalchiovci, nehovoriac o rodine kancelára Metternicha. ■

24 Lajos, count Batthyany. In Britannica. Dostupné online: <https://www.britannica.com/biography/Lajos-Count-Batthyany> [cit. 11.12.2022].

25 Károlyi, György, gróf. Dostupné online: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/k-760F2/karolyi-gyorgy-grof-7621E/> [cit. 12.12.2022].

26 PAVLÍK, Preslávili Cífer, s. 130.

27 PAVLÍK, Preslávili Cífer, s. 130.

Jakub Roháč, Štátny archív v Trnave

Zločin a trest v dejinách Trnavy – súdny proces s travičkou Katarínou Miledičovou

Súdne právomoci boli jednou zo základných výsad slobodných kráľovských miest. Mestský sudca – richtár (Iudex) bol zároveň hlavným predstaviteľom mestskej samosprávy. Mestský súd rozhodoval tak v občiansko-právnych sporoch, ako aj v trestných procesoch. Zapisnice zo súdov boli vedené v zapisniciach zo zasadaní mestskej rady, neskôr v samostatných zápisniciach. Najvýznamnejším prameňom sú súdne spisy, ktoré sú uložené vo fonde Magistrát mesta Trnava v Štátnom archíve v Trnave. Zachovali sa v nich podrobné záznamy o súdnych konaniach, vyšetrovaniach a výsluchoch vrátane vyšetrovania trestných činov rozličnej povahy. Okrem výskumu historickej kriminality a zostavovania štatistík môžeme nahliadnuť do konkrétnych súdnych konaní v prípadoch, ktoré sa odohrali pred viac než dvoma storočiami.

Otrava patrila už od staroveku medzi obľúbené metódy, ako sa zbaviť nepohodlných osôb. Údajnou travičkou bola napríklad Júlia Agrippina, manželka cisára Claudia a matka cisára Nera. V období renesancie sa používanie jedov spája napríklad s neslávne známym rodom Borgia.

Na použitie jedu nebolo potrebné žiadne násilie, stačil len prístup k potrave či nápoju obete. Strach z otravy nútil významné osobnosti uchýľovať sa k využívaniu ochutnávačov alebo k oveľa extrémnejším praktikám. Pontský kráľ Mithridates VI. sa chcel vyhnúť osudu svojho otca, rozhodol sa preto

užívať rozličné jedy v menších dávkach, aby si voči nim vypestoval odolnosť. No keď sa ocitol v obklúčení nepriateľov a rozhodol sa aj so svojimi dcérami otráviť, jed naňho neúčinkoval a musel prikázať svojmu galskému osobnému strážcovi, aby jeho život ukončil mečom. Jedom sa venovali aj lekári

a vzdelanci. Azda najvýznamnejším stredovekým učencom v tejto oblasti bol Paracelsus, ktorý vyslovil myšlienku, že jedom môže byť čokoľvek, závisí len od podanej dávky.

Vrahmi boli vyhľadávané rýchlo pôsobiace jedy, ktoré nebolo možné pred rozvojom forenznnej toxikológie odhaliť, obľúbený bol najmä arzén. Účinné látky vo vysokej koncentrácii neboli voľne dostupné. Jedným z cieľov vyšetrovania pri otrave bolo aj zistenie pôvodu jedu a jeho poskytovateľ mohol byť poptrestaný rovnako prísne, takže predaj potenciálnych jedov bol dôkladne strážený. Traviči sa tak často uchýľovali k používaniu jedovatých rastlín či húb.

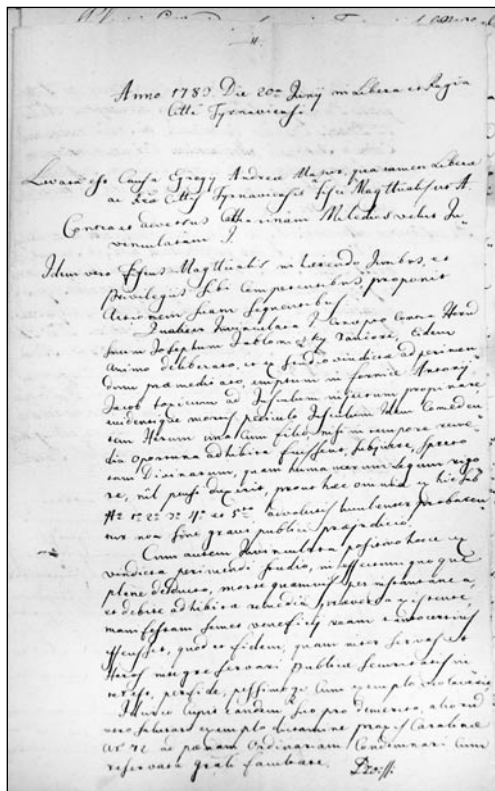
Takáto otrava mohla pri dobrej znalosti vyzeráť ako nešťastná náhoda, či dokonca prirodzená smrť. Aj toto môžu byť príčiny, prečo súdne procesy týkajúce sa otráv nepatrili medzi bežné ani v 18. storočí.

Jeden zo známych prípadov dokumentuje súdny spis z roku 1783. Zo zachovanej zápisnice zo zasadania a z výsluchov môžeme zrekonštruovať priebeh skutku, vyšetrovania aj procesu. V lete 1783 sa pred mestský súd postavila osemnásťročná slúžka Katarína Miledičová z Trnavy. Pracovala ako slúžka v dome Jozefa Jablonického na Kapitulskej ulici, kde sa v utorok 3. júna strhla hádka. Príčinou sporu boli chýbajúce periny a hlavné podozrenie padlo na slúžku. Jozef Jablonický ju obvinil, že ich ukradla a predala nejakému židovi. Vzal jej šaty a zamkol ich v truhlici. Urazená a nahnevaná slúžka sa rozhodla, že sa svojmu pánovi pomstí.

V piatok si Jozef so synom sadli k obedu, na ktorý mali polievku. Po jedle im obom prišlo náhle zle. Začali nekontrolovateľne vracáť, no ich slúžka ne-

bola doma. Zrejme susedia zavolali lekára a mestského kapitána. Keď kapitán Ján Majláth dorazil na miesto, Katarína už bola doma a usadavo nariekala. K činu sa na mieste priznala, dobrovoľne sa nechala zatknúť a odviešť do mestského väzenia. Oba Jablonickí javili známky ťažkej otravy, no po vyvracaní jedla sa im polepšilo a zdalo sa, že sú mimo ohrozenia života.

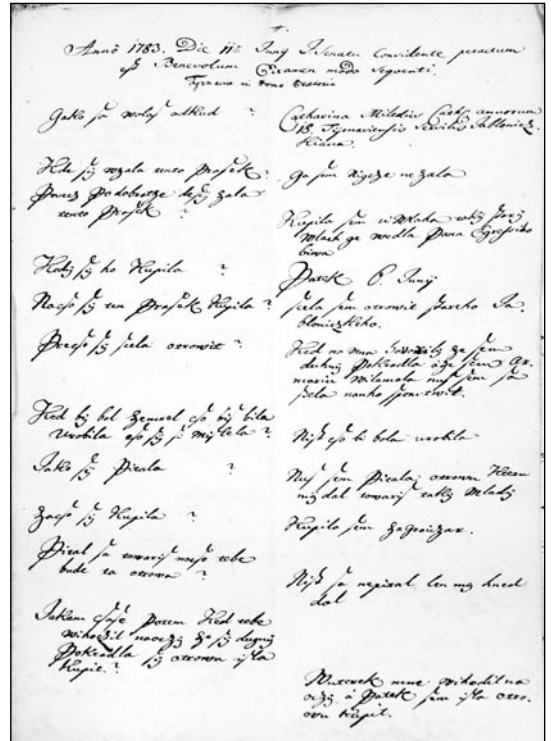
Hoci bol prípad na prvý pohľad jasný, na riadny priebeh súdneho procesu bolo potrebné vyšetriť všetky skutočnosti. V kuchyni bol nájdený vyhodенý poskladaný papierik so zvyškom prášku, ktorý preskúmal privolaný lekár Ján Nepomuk Nagel. Ten ho označil za „minerál bohatý na arzén, menovite kobalt“ a potvrdil, že požitie dostatočného množstva môže usmrtiť človeka. Pre súd svedectvo spísal a potvrdil svojou pečatou i podpisom. O pár dní neskôr, 11. júna, nasledoval výsluch odsúdenej, ktorý viedol mestský notár Ján Piešťanský. Katarína súhlasila, že dobrovoľne odpovie na všetky otázky. Podľa výpovede sa po krivom obvinení rozhodla svojmu pánovi pomstiť. V piatok 6. júna sa vybrala do obchodu „k starému Vlachovi“, čím myslela obchod s koreninami Antonia Duriguczyho, ktorý sa nachádzal neďaleko námestia, v južnej časti Pekárskej ulice. V obchode práve obsluhoval mladý tovariš, ktorý jej

predal otravu za jeden grajciar bez toho, aby sa opýtal, na čo ju potrebuje. Potom už len využila príležitosť a vysypala časť jedu do polievky, ktorá sa varila na sporáku v kuchyni. Zvyšok jedu aj s papierikom zahodila a asi o pol dvanástej sa vybrala do domu oproti. Tam bývala jej kamarátka Anna Reichlová, žena murára Andreja Hartla. Sťažovala sa jej, že chcela ísť do Šaštína, no Jablonický jej zamkol šaty v truhlici, aby vraj nekradla. Anna Reichlová vo svojej výpovedi uviedla, že Katarína bola nervózna a neustále prechádzala z izby do komory a späť. Keď sa slúžka vrátila domov, mestský kapitán už bol na ceste. Vtedy sa zrútila, pretože si myslela, že otrava sa jej podarila a Jablonický čoskoro zomrie, čo však jej svedomie neunieslo, a preto sa k všetkému priznala. Nevedela vraj, že ješ' bude aj jeho syn, pretože ten mal ísť

v ten deň k zámočníkovi. Priamo na výsluch predviedli mladíka, ktorého identifikovala ako tovariša, čo jej predal jed. Notár ju vyzval, aby pred ním tovarišovi do očí vyjavila, ako jej predal kobalt. Opísala, ako ho v piatok okolo deviatej hodiny požiadala o jed za jeden grajciar, načo on vytiahol škatuľku neďaleko zamknutej skrine s nebezpečnými látkami a lyžičkou nabral trochu prášku do poskladaného papierika. Avšak keď jej prášok podával, chytil ju vrazil za prsník s oplzlou poznámkou. Notár jej ukázal najprv papierik a potom aj škatuľku, pričom obe spoznala. Piešťanský nestrácal čas a pokračoval s vypočúvaním korenárskeho tovariša. Ten uviedol, že sa volá Matej Pauspertl, má 27 rokov, pochádza z Jihlavy a v obchode pracuje už dva roky a jedenásť mesiacov. Poprel, že by dievčine predal jed. Tvrdil, že kobalt si uňho kúpil niekto iný 10. júna a že na slúžku si nespomína. Na otázku, prečo kobalt nemajú v zamknutej skrini a voľne ho predávajú, odpovedal, že v trezore držia len arzén a iné nebezpečné jedy a na kobalt sa takéto opatrenie nikdy nevzťahovalo. Výsluch pokračoval Antonom Jacobom, tridsaťročným spoločníkom majiteľa obchodu, ktorý bol za prevádzku zodpovedný. Ten slová svojho tovariša potvrdil s vyhlásením, že dva roky pracoval vo Viedni, kde tiež kobalt predávali komukoľvek. Výpovede a svedectvo lekára boli predložené na radnici. Pojednávanie bolo vytýčené už na 20. júna. Obžalobu viedol mestský fiškál Andrej Mazúr. Pred richtárom Jurajom Hlinickým opísal, ako Katarína, pohrdajúc ľudskými i božskými zákonmi, si z pomsty zaobstarala jed a zo

zášti ho nasy-pala do hrnca, z ktorého jedol jej pán aj so svojím synom, a akiste by sa jej podarilo svoju pomstu dokon-nať a oboch ich zmárniť, ak by im nebola včas poskytnutá pomoc. Argumentoval, že svojím skutkom narušila dôveru medzi panstvom a služobníctvom, čím ohrozila aj verejnú bezpečnosť. Podľa článku č. 72 uhorského zákonníka požadoval, aby bol uložený najvyšší trest, a to aj ako odstrašujúci príklad. Meno Kataríninho advokáta nepoznáme, no obhajobu postavil najmä na skutočnosti, že obaja Jablonický pokus o otravu prežili. Z uvedeného článku citoval, že ak použitý jed nemá dostatočnú silu na usmrtenie obete, ide o poľahčujúcu okolnosť. Citoval aj dielo Benedikta Carpzova, lipského odborníka na trestné právo, podľa ktorého nemal byť travičovi udelený trest smrti, ak obeť nezomrela, pretože v takomto prípade šlo len o pokus, a nie o dokonaný čin, a preto by Katarína nemala byť popravená. Fiškál oponoval, že obeť nemuseli prežiť pre slabý jed, ale vďaka rýchlej pomoci, čo podporila správa mestského kapitána a lekára. Navyše Katarína jed nepodala priamo, ale otrávenú polievku ponechala voľne dostupnú, čím ohrozila kohokoľvek, kto by z nej jedol. Opäť dodal, že takéto

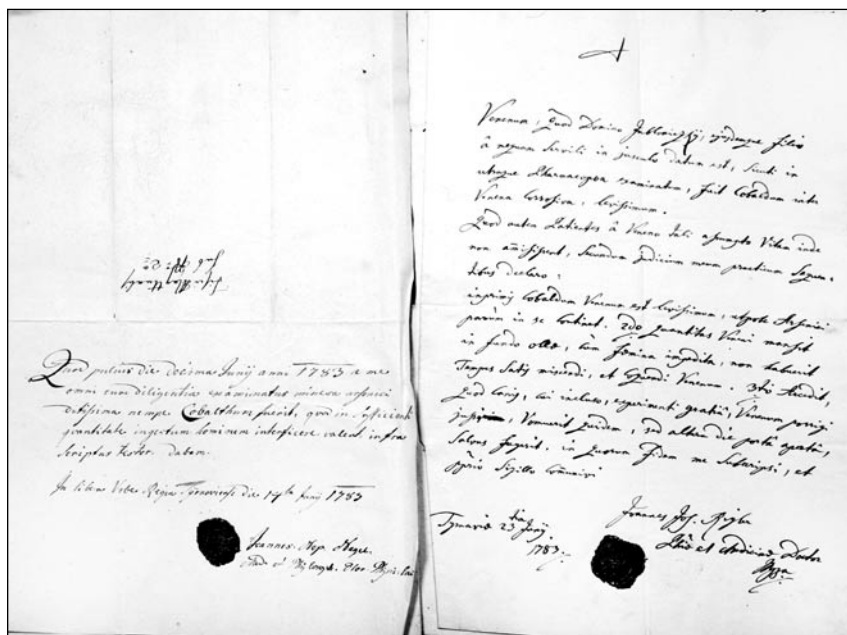
narušenie vzťahov medzi pánom a slúžkou je ohrozením a v prípade benevolencie súdu môžu nasledovať ďalšie otravy, ktoré nemusia mať taký šťastný koniec. Advokát na to reagoval podotknutím, že túto dôveru narušil ako prvý práve pán Jablonický, ktorý bez dôkazov obvinil svoju slúžku z krádeže a svojvoľne ju trestal, preto by mal byť trest smrti vylúčený. Časť súdnej zápisnice chýba, no kým bol vynesený rozsudok, bolo uskutočnené dokazovanie o sile jedu. Lekár Ján Rigler dňa 23. júla vydal svedectvo o skúmaní sily otravy. Podľa neho išlo veľmi slabý jed, pretože kobalt obsahoval len málo arzénu. Veľa látky zostalo na dne hrnca, pretože Katarína nemala dosť času na premiešanie a uvarenie otrávenej polievky. Oznamil aj výsledok pokusu, keď podal otrávenú polievku psovi. Ten ju taktiež vyracal, na ďalší deň

bol apatický, no potom sa uzdravil.

Mestský notár zatiaľ vypočúval troch svedkov, ktorí boli známi predchádzajúcej zamestnávateľky Kataríny Miledičovej, pani Anny Márie Szigovíny, zvanej Ottiana alebo Ottka. Tá zomrela za okolností, ktoré mestský fiškál považoval za podozrivé, keďže pred smrťou ju videli viackrát vracat'. Vyšet-roval teda možnosť, že Katarína jej podobným spôsobom podala jed v káve. Svedkovia zhodne vypovedali, že

Miledičová u nebohej slúžila približne jeden rok a pani Ottiana zomrela na chorobu, ktorá sa prejavovala bolesťami brucha a vracaním. Na väčšinu otázok nevedeli odpovedať, a hoci jedna svedkyňa potvrdila, že Katarínu videla variť kávu, nepotvrdila žiadnu spojitosť. Samotná slúžka toto obvinenie rázne poprela s tým, že pani Ottka kávu nepila. Tvrdila, že keď bolo panej zle, chcela jej ju pripraviť, no tá ju vraj odbila so slovami: „Moja dívka, keď by ja kávu pila, aj dom bych prepit mohla.“

Fiškál túto skutočnosť i tak predniesol na súde, vracanie pani Ottiany vysvetlil poleptaním žalúdka pomocou jedu, na čo po niekoľkých dňoch zomrela. Na toto tvrdenie však nemal žiadne svedectvo ani dôkazy. V záverečnom argumente opäť apeloval na verejný záujem čo najprísnejšieho potrestania Kataríny Miledičovej. Súd vyniesol rozsudok 18. augusta 1783. Ako priťažujúcu okolnosť posúdil v rozsudku najmä časový odstup od vzniku motívu po otravu. Čin ozna-

čil za pomstu a premyslený čin, zároveň porušenie dôvery medzi sluhom a pánom. Je nepochybné, že tento čin otriasol viacerými mešťanmi, keďže služobníctvo v domácnosti bolo pomerne bežnou záležitosťou, a najmä slúžky mali voľný prístup k pripravovanému jedlu, kým sa dostalo na stôl. Súd vzal dokonca do úvahy prípad pani Ottiany, hoci bez dôkazov a napriek tomu, že správanie Kataríny nevykazovalo znaky chladnokrvnej sériovej travičky. Poľahčujúcou okolnosťou prípadu bola skutočnosť, že obaja Jablonickí prežili otravu bez následkov, a druhý posudok lekára spochybnil smrteľnosť podanej dávky jedu. Už len z tohto dôvodu nebolo podľa názoru súdu možné v súlade so zákonmi udeliť trest smrti. Do úvahy bol vzatý úmysel – tým bolo podaním jedu usmrtiť Jozefa Jablonického, hoci pre pravdepodobne krivé obvinenie. Katarína Miledičová bola odsúdená na rok žalára o chlebe a vode, pričom každú stredu a sobotu mala byť v okovách vyvedená na verejné práce. Na-

vyše bola odsúdená na 50 rán bičom, polovicu mala dostať pri začiatku trestu a polovicu na jeho konci. Z dobového hľadiska to bol výnimočne prísny trest, keďže ženy sa zvyčajne trestali za prehrešky prútmi, kým bičovanie a palicovanie boli vyhradené mužom. Zaujímavosťou je, že mesto nepristúpilo k vyobcovaniu odsúdenej z území mesta po odpykaní trestu, hoci to bolo takmer pravidlom pri všetkých závažných prehreškoch. ■

Použité pramene:

MV SR, Štátny archív v Trnave, fond Magistrát mesta Trnava, oddelenie Processualia, procesy č. 10-68-4 a 10-68-7.

MV SR, Štátny archív v Trnave, fond Magistrát mesta Trnava, daňové knihy, š. 63, i. č. IIIb/210, Daňový register (1782) 1783.

KOLONIČ, Leopold. Forma processus iudicii criminalis, seu praxis criminalis. Serenissimo regi apostolico Hungariae Josepho I. dicata, sumptibus eminentissimi principis Cardinalis a Kollonicz. Trnava 1697, 98 s.

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Štvrť sa mala volať Nové mesto, ale Trnavčania si názov neosvojili a dodnes ju volajú Špiglsál

Každý Trnavčan pozná niekoľko miestnych názvov, ktoré sú pre naše mesto typické, no niekedy ich trošku skomolene používa. Napokon, komolenie trnavčiny maďarskými a nemeckými výrazmi so svojskou výslovnosťou bolo v Trnave ešte pred sto rokmi celkom bežné. Aktuálne sa skomolene používa miestny názov feldbanka (isť cez feldbanku). Pôvodne ide o nemecký výraz feld-bahn (poľná železnica). V minulosti cez takto označované miesto skutočne viedla poľná železnica na zväzanie cukrovej repy z vidieka do cukrovaru. S bankou to teda nemá nič spoločné a lepšie by bolo použiť skomoleninu našich pra-prarodičov „felbân“ (isť cez felbân – teda po Cukrovej ulici). Názvy štvrtí ako Tulipán, Kopánka, Vozovka, Špiglsál sa zaužívali už v minulom storočí, keď sa mesto rozrástlo ďaleko za hradby na všetky štyri svetové strany. Dnes sa budeme venovať len jednej z nich.

Štvrť rodinných domov za západnými hradbami sa začala budovať v dvadsiatych rokoch 20. storočia. Brniansky urbanista Ing. arch. Ivo Beneš vypracoval na objednávku mesta nový regulačný plán Trnavy v roku 1921. Štvrť za západnými hradbami plánoval ako obytno-školskú a jej prvotný názov bol celkom neoriginálny: Nové mesto. Uvažovalo sa aj s názvom Za hradbami a v predvojnovom období niekto navrhol aj názov Benešov (asi skôr po prezidentovi, ako po architektovi). Ale Trnavčania na novotvary nereagovali a inak ako Špiglsál tento priestor nenazývali. Špiglsál je vlastne tiež skomolenina nemeckého Spiegel-saal (zrkadlová sála). V dvadsiatych rokoch minulého storočia takto volali rotundovú stavbu z konca 18. storočia, ktorá stála v zadnom trakte jednej záhrady majera na Hospodárskej ceste. Ide o záhradný pavilón (filagóriu), dnes už pekne zrekonštruovaný. Ale skutočná slávna sála so zrkadlami, kde sa v prvej polovici 19. storočia

Filagória Spiegel-saal na Kalinčikovej ulici, foto z r. 1924, zdroj: A. Švecová

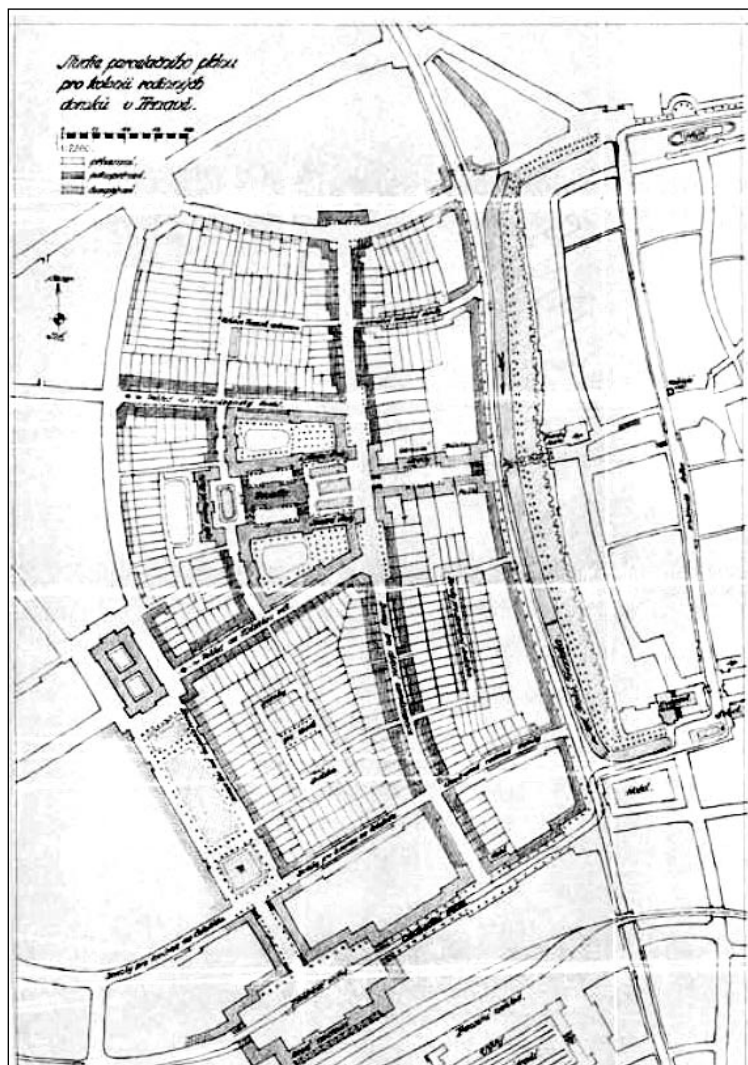
konali trnavské plesy a zábavy, bola oveľa väčšia ako interiér malej filagórie. Bola súčasťou hostinca v susedstve (na rohu Hospodárskej cesty a Fándlyho ulice) a okolo roku 1900 už vyše polstoročie na ňu spomínala generácia tých starších pamätníkov. A museli to byť silné spomienky na nezabudnuteľný priestor, lebo názov Špiglsál žije podnes. Západná štvrť sa začala budovať v polovici dvadsiatych rokov 20. storočia postupne zo

Ľudia a udalosti

- **1. 3. 1948** – Poverenie vnútra rozpustilo Okresný národný výbor v Trnave, pretože v ňom nadpolovičnú väčšinu tvorili členovia Demokratickej strany (75. výročie).
- **2. 3. 1558** – V Slovinsku sa narodil hlavný spolupracovník kardinála Pázmaňa pri zakladaní Trnavskej univerzity a jej prvý rektor JURAJ DOBRONOC-KÝ (465. výročie).
- **3. 3. 1923** – V Trnave bol založený Miestny odbor Matice slovenskej, ktorého prvým predsedom bol spisovateľ a dramatik Ferko Urbánek (100. výročie).
- **5. 3. 1943** – V Mýte pod Ďumbierom sa narodil lekár JÚLIUS CHRAMEC, primár a prednosta Gynekologicko-pôrodnického oddelenia Fakultnej nemocnice Trnava, odborný asistent a člen Vedeckej rady Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity (80. narodeniny).
- **7. 3. 2018** – Umrel právnik, vysokoškolský pedagóg a odborný publicista JOZEF PRU-SÁK, profesor a dekan Právnickej fakulty Trnavskej univerzity (5. výročie).
- **8. 3. 1938** – V Trnave sa narodil chemik, univerzitný profesor a odborný publicista DANIEL BELLUŠ, nositeľ Ceny mesta Trnava za rok 2008, ktorý pôsobil vo Švajčiarsku, kde aj umrel (85. výročie).
- **10. 3. 1933** – V Trnave sa narodil prvotligový hádzanár – reprezentant a neskorší tréner JOZEF LUKAČOVIČ (90. výročie).
- **10. 3. 1973** – V Trnave umrel prvotligový futbalista PETER

Niekdajší hostinec na rohu Hospodárskej a Fándlyho, foto z r. 1966, zdroj: A. Švecová

Mapa parcelačného plánu pro kolónii rodinných domků v Trnavě, jeden z návrhov pre štvrť Nové mesto, Ivo Beneš, 1920 – 1921. In: Monument revue 2/2018, s.10, online Dostupné na internete: <Monument revue 2018-2.pdf>

Ľudia a udalosti

VALENTOVIČ, hráč Spartaka Trnava, s ktorým v rokoch 1971 a 1972 získal dva majstrovské tituly (50. výročie).

■ **11. 3. 1948** – V Trnave sa narodila 14-násobná majsterka Slovenska v bedmintone JANA ŠIMKOVÁ, hráčka AŠK Slávia Trnava a športová funkcionárka (75. narodeniny).

■ **12. 3. 1928** – V Senci sa narodil lekár – internista a športovec ANTON KOPECKÝ, hádzanársky reprezentant, účastník MS roku 1954 v Štokholme, ktorý od roku 1953 pôsobil ako obvodný lekár v Modranke a v Trnave, kde aj umrel (95. výročie).

■ **13. 3. 1908** – Hudobný skladateľ a trnavský rodák MIKULÁŠ SCHNEIDER-TRNAVSKÝ vystúpil počas koncertného turné s českým spevákom Boža Umírovom na dvore nemeckého cisára v Berlíne (115. výročie).

■ **15. 3. 1918** – Vo Philadelphii v USA sa narodil fotograf VIKTOR MICHALEC, ktorý vyrastal v Trnave, kde sa vyučil za fotografa a neskôr si otvoril aj vlastný fotoateliér a kde aj umrel (105. výročie).

■ **16. 3. 1993** – V Trnave umrel matematik, vysokoškolský pedagóg a odborný publicista JOZEF KRAJČOVIČ, ktorý pôsobil dlhé roky ako odborný asistent na Pedagogickom inštitúte a na PdFUK v Trnave (30. výročie).

■ **18. 3. 2018** – V Trnave umrel politológ, publicista a vysokoškolský pedagóg MICHAL HORSKÝ, spoluzakladateľ obnovenej Trnavskej

Rodinný dom na Fándlyho ulici z r. 1925, zdroj: A. Švecová

Pohľad zo záhrady na dvorovú fasádu rodinného domu na Fándlyho ulici z r. 1925, zdroj: A. Švecová

Rodinný dom na Agátovej ulici, foto okolo r. 1935, zdroj: rod. Železková

Ľudia a udalosti

univerzity a jej katedry politológie, ktorý učil aj na UCM v Trnave (5. výročie).

■ **20. 3. 1923** – Vo Svätom Jure sa narodil výtvarník, kariaturista a zakladateľ slovenského kresleného filmu VIKTOR KUBAL, ktorý v Trnave chodil do školy (100. výročie).

■ **20. 3. 1998** – V Trnave umrel redaktor a publicista GEJZA FAGULA (25. výročie).

■ **22. 3. 1993** – V Trnave umrel lekár – otolaryngológ JÚLIUS GOLDA, vynálezca a konštruktér medicínskych nástrojov a operačných pomôcok (30. výročie).

■ **22. 3. 1993** – V Trnave umrela spisovateľka, publicistka, redaktorka, učiteľka a organistka MARGITA KOVÁČOVÁ, absolventka Učiteľského ústavu v Trnave (30. výročie).

■ **26. 3. 1873** – V Trnave sa narodil poľnohospodársky odborník a pedagóg HUGO KROLOPP, ktorý pôsobil ako univerzitný profesor v Budapešti (150. výročie).

■ **29. 3. 1748** – V Trnave umrel právnik a profesor Trnavskej univerzity JÁN JOZEF RENDEK, spoluzakladateľ uhorskej i slovenskej právnej komparistiky (275. výročie).

■ **30. 3. 1943** – V Trnave sa narodil muzeológ, historik a publicista PETER HORVÁTH, autor mnohých muzeálnych výstav, zakladateľ a dramaturg Trnavských dní, zostaviteľ prvého slovníka trnavského nárečia, nositeľ Ceny mesta Trnava a Čestný občan Trnavy (80. výročie). ■ HR

severu a juhu smerom k stredu. V strede bola plánovaná 80 m široká radiálka (dnes Študentská ulica). Toto územie zatiaľ zostávalo nezastavané. Totiž, napojenie na centrum mesta od Františkánskeho kostola cez potok a stred Hospodárskej ulice smerom k majerom a poliám neexistovalo, stále bola v hradbách len fortňa s prístupom do Promenády a na pešiu lávku cez Trnávku. Pozemky mesto odkupovalo od súkromných majiteľov postupne podľa toho, ako ich boli ochotní predať.

Na severozápade existovala začiatkom dvadsiatych rokov 20. stor. zástavba oproti cukrovaru a v jeho okolí.

Na Štefánikovu ulicu a centrum mesta sa ľudia dostali cez most a Ulicu u zeleného stromu, prípadne severnejšie Cukrovarskou ulicou (dnes Šrobárova). V tejto časti Hospodárskej ulice a na Kamennej ceste pri Novom cintoríne stáli už domy, hospodárstva a podniky. Prístup k cintorínu zabezpečovala skratka – priečna Tichá ulica. Zástavba však pokračovala na Kralovanskú cestu (dnes Trstínska) k Trstínskemu mýtu a na Šaštinkovu ulicu (dnes neexistuje), čo bola šikmá spojnica na smery Suchá nad Parnou a Ružindol. Okrem cukrovaru sa v tejto zóne nachádzali Diamantova sladovňa a o niečo ďalej na Kamennej ceste zápalkáreň, obchod s drevom a bližšie k centru Trnavský parný mlyn. Prvé rodinné domy boli postavené na Roľníckej ulici (dnes Fándlyho) priamej odbočky z Hospodárskej cesty vedľa už postavenej cukrovarskej vilky. Už vtedy narazil regulačný plán na ťažkosti, ktoré zapríčinilo len postupné a pomalé

Štúrova ulica, foto z r. 1961, zdroj: A. Švecová

Stavba širokej cesty za fortňou pri františkánskom kostole, foto okolo r. 1937, zdroj: internet

Novostavbe verejnej obchodnej školy, foto okolo r. 1938, zdroj: zbierkový fond ZSM

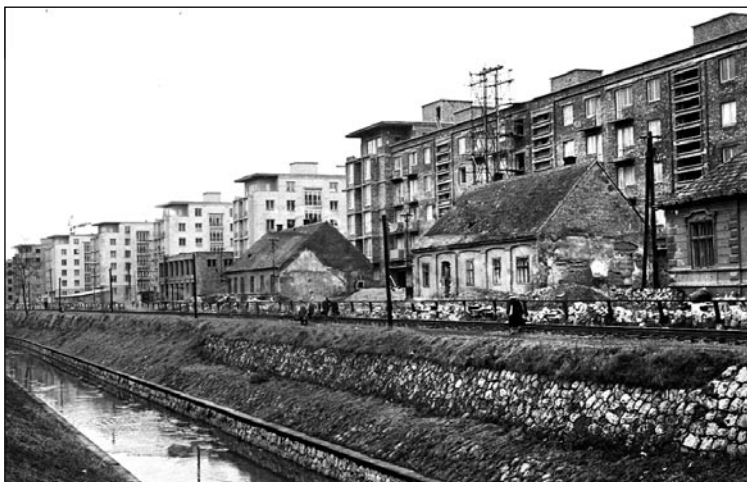
odkupovanie a vysporiadanie pozemkov. Parcely polí boli inak orientované ako Benešom plánované ulice. Preto má Fándlyho ulica šikmý začiatok v smere bývalých polí a až jej

pokračovanie rešpektuje regulačný plán. Smer pozemkov pôvodných polí a iný smer existujúcich ulíc je pekne vidieť na pláne mesta Trnavy z r. 1938. Konkrétny príklad

výstavby jedného rodinného domu na Roľníckej ulici (dnes Fándlyho) máme zachytený na fotografiách zo súkromného archívu. Začal sa stavať asi v roku 1924 (možno i skôr), lebo existuje fotografia dokončeného domu so záhradou datovaná rokom 1925. Dom mal sedlovú strechu a do ulice viedlo päť okien. Mal oploتنú predzáhradku s bránou a vchod bol na severovýchode. V strede zadného traktu bola malá veranda ako prístavba, vstup do pivnice a zadný vstup k letnému sedeniu na dvore. Po hospodárskej kríze sa v r. 1929 – 1933 spomalili až obmedzili stavebné aktivity. Budovanie sa pomaly rozbíhalo, o čom svedčí aj článok v trnavskom týždenníku „V Trnave oživne stavebný ruch.“ Redaktor spomína, že posledné tri roky nebolo možné získať úver, čo zapríčinilo uviaznutie stavebného ruchu v meste. O zlepšenie tohto stavu sa pokúšala nová, seriózná podnikateľská spoločnosť „na čele ktorej stoja Arch. Ing. Gabriel Schreiber, arch. Ing. František Florians, statkár Jozef Borecký a advokát dr. Al. Goldberger. Spoločnosť projektuje stavbu veľkého 3-posch. obytného domu na Špiegelsále blízko nádražia, kde jeden 2-izbový byt s kúpeľňou a všetkým komfortom zariadený bude stáť 55 000 Kč. Na Špiegelsále vedľa priechodu blízko Františkánskeho kostola budú postavené rodinné domky. Každý bude mať 3 izby, kúpeľňu a príslušenstvo. Úplne zhotovený na pozemku 160 siah bude stáť aj s pozemkom 57 000 Kč. Na Špiegelsále naproti Františkánskemu kostolu bude postavený 2-poschodový dom. Byt s 2

Gottwaldova ulica (dnes Študentská), foto z r. 1961, zdroj: Archív fotografií a negatívov ZSM

Stará a nová výstavba na Hospodárskej ulici, foto okolo r. 1962, zdroj: Archív fotografií a negatívov ZSM

izbami s kúpeľňou komfortne zariadený stojí 53 000 Kč. Každý uchádzač bude výlučným vlastníkom pozemkovoknižne zapísaným, keď zaplatí polovicu kúpnej ceny v hotovosti. Na zbytok kúpnej ceny bude mu zriadený lacný a dlhodobý úver hypotekárny.⁴¹ Na juhozápade sa stavalo od staničného parku. Napojenie na centrum mesta bolo cez most a Malú promenádu. Stavebná činnosť bola najskôr na západnej strane už existujúcej Zádvorskej ulice (dnes Hodžo-

va), na Dlhej ulici (dnes Andreja Hlinku) smerom od Ulice Dr. Karola Kramára s vojenskými barakmi (dnes Ferka Urbánka) a postupovala na sever. Postupne do r. 1938 vznikali paralelné ulice Sládkovičova, Priečna (dnes Šoltésovej), Tomášikova a kolmé ulice: Orolská (dnes P. Pázmaňa), Parková a Telegrafná (dnes B. Nemcovej). Na severozápade sa v tridsiatych rokoch 20. storočia stavalo na Kamennej ceste smerom k Okružnému námestiu, na juhu námestia, na Štúrovej

a Roľníckej ulici a na niektorých miestach na ne kolmých ulíc. Ešte na pláne Trnavy z r. 1938 nebola zastavaná južná strana Štúrovej ulice a časti na ňu napájaných ulíc Veselovského, Orolskej a Kvetnej, tiež celá Bottova ulica – zrejme kvôli pozemkom, ktoré vtedy ešte neboli majetkovo usporiadané. Podľa tohto plánu boli však vo výstavbe severnejšie ulice od Kamennej cesty za cintorínom po Slovenskú ulicu (dnes Ružindolská) s hlavnou spojnicou – Ulicou Štefana Moyzesa. Vznikli tam ulice Bohúňova (dnes Slovenská), Osvaldova, Cintorínska (dnes Gavlovičova a Mierová), Ulica 1. mája (dnes sv. Cyrila a Metoda) a spojnica posledných dvoch s Kamennou cestou za cintorínom – Mierová ulica. Spočiatku sa smerovanie ulíc riadilo regulačným plánom mesta, v ktorom Ivo Beneš naprojektoval veľkú okružnú križovatku s námestím na mieste dnešnej križovatky Moyzesova – Bottova – Terézie Vansovej. Neskôr bol plán pozmenený. Názov Okružné námestie síce zostal, no pôvodnú zástavbu do polkruhu vidno len na juhu námestia.

Infraštruktúru celej západnej štvrte zabezpečovala sieť obchodov situovaných na rohu ulíc. Už v roku 1934 tu bolo šesť obchodov s miešaným tovarom, osem mäsiarov a údenárov, dve mliekarne, štyri trafiky a dva hostince. Aj v súčasnosti možno nájsť zopár zachovaných miest so šikmým nárožím, kde sa niekedy obchody nachádzali. Napríklad na rohu Štúrovej a Bottovej ulice, na rohu Moyzesovej a Gavlovičovej ulice fungujú prevádzky aj dnes, taktiež hostinec na rohu Moyzesovej a Ružindolskej. Po

Pohľad od západu na základnú školu na Bottovej ulici, foto z r. 1961, zdroj: A. Švecová

Sídliisko Prednádražie, foto okolo r. 1975, zdroj: Archív fotografií a negatívov ZSM

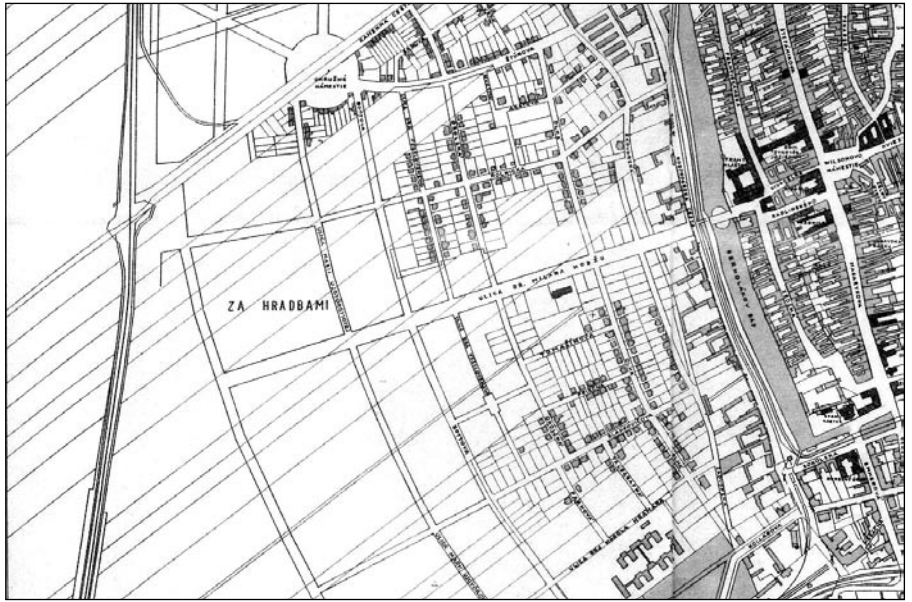
zvyšných zostali šikmé priečelia na nárožiach (roh Moyzesovej a Ulice sv. Cyrila a Metoda, Moyzesovej a Mierovej, Moyzesovej a Osvaldovej, Štúrovej a Komenského, Komenského a Agátovej, Štúrovej a Š. Parráka a pod. Pomaly sa tieto stopy strácajú v dôsledku búrania a novej výstavby.

V Trnave vznikli v tridsiatych rokoch 20. stor. družstvá na podporu novej výstavby bytových a rodinných domov – napr. Môj domov a Únia. Mesto odkúpilo od súkromných majiteľov rozsiahly komplex pozemkov v strede rozvíjajúcej sa štvrte Špiglsál a naplánovalo projekt výstavby novej prieluky cez hradby, cesty a mosta ponad

Trnávku s budúcim napojením na hlavnú radiálku naprieč budovanou štvrtou. Časť pozemkov mesto plánovalo vymedziť na verejné budovy. Zároveň bolo potrebné pozmeniť pôvodný regulačný plán mesta. Šírka novej cesty (radiálky) sa zúžila z plánovaných 80 m na nevyhnutných 30 m, pričom vznikol priestor na verejné budovy. Nová ulica dostala názov Dr. Milana Hodžu a ako prvá verejná budova bola na nej postavená Verejná obchodná škola (dnes Stredná priemyselná škola dopravná na Študentskej ulici). Počas vojny a slovenského štátu bola ulica premenovaná na Dr. Vojtecha Tuku a v r. 1946 sa vrátila k predvojnovému

názvu. Po r. 1948 bola Gottwaldova a po r. 1989 Študentská. K Verejnej obchodnej škole (neskôr Strednej ekonomickej škole) pribudla Stredná priemyselná škola (strojárská, 1951). Dnešná základná škola (na Bottovej ulici, 1959) ulicu na konci vizuálne uzavrela.

Činžiaky na Gottwaldovej ulici sa stavali v rokoch 1955 – 1960 a poskytlí pohodlné moderné byty so sociálnym zariadením a kuchynskou linkou. Činžiakové bloky s dvormi a unifikovanou fasádou ovplyvnili vizáž tejto ulice i vstupy do bočných ulíc. Celkový vzhľad doplnila zeleň v stredovom ostrovčeku a stromoradie sadené v rámci mládežníckych akcií a brigád. Od konca 50. rokov sa zmenila aj podoba Hospodárskej cesty s pôvodnými majermi. Začalo sa búranie a výstavba sídliska SNP I. (bližšie ku stanici) podľa projektu

Plán Trnavy z r. 1938 a porovnanie pôvodnej parcelácie polí a smerovania nových ulíc, zdroj: autorka

Ing. Arch. Miloslava Tenglera. V rokoch 1959 – 1960 sa už stahovali obyvatelia do prvých dokončených bytov (sídlisko bolo dokončené v r. 1962). V šesťdesiatych rokoch 20. storočia bol vybudovaný i komplex Pedagogickej fakulty UK v Trnave (dnes MTF STU). V dobe budovania panelákových bytových domov vznikli ešte západnejšie sídliská Šafárikovo a Prednádražie. Celá štvrť Špiglsál i spomínané sídliská sú dnes vyhľadávané lokality na bývanie. ■

Máte historické fotografie a spomienky na Špiglsál?

Článok je stručným a zároveň pilotným textom pre ďalší výskum histórie tejto štvrte, preto sa obraciam na jej obyvateľov s prosbou o fotografie a spomienky, ktoré v budúcnosti pomôžu vyskladať ucelený obraz o budovaní, bývaní a živote ľudí v tomto priestore. Ak ste ochotní podeliť sa s vlastným príbehom a dokumentačným materiálom, napíšte autorke článku na e-mail: jurcova.simona@zupa-tt.sk alebo sa ozvite telefonicky na 033/ 591 73 27.

Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

Apatéka Domácý Pietra Mattioliho z roku 1602

V októbri 2018 sme na stránkach Noviniek z radnice predstavili starú a vzácnu tlač, nachádzajúcu sa v historickej knižnici trnavského múzea – veľký ilustrovaný herbár Pietra Andreu Mattioliho zo 16. storočia. Teraz budeme informovať o ďalšej knihe tohto autora, konkrétne o praktickej príručke s názvom *Apatéka Domácý* z roku 1602.

Pietro Andrea Gregorio Mattioli (1501 – 1577) bol významným talianskym renesančným lekárom a botanikom. Študoval medicínu na univerzite v Padove, ako lekár pôsobil v Siene, Ríme, Tridente a Gorizii. Od roku

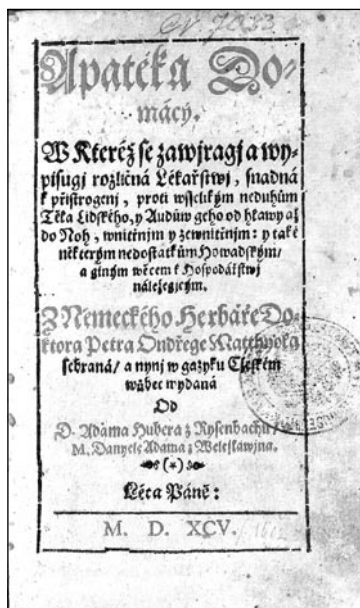
1554 žil v Prahe, kde pôsobil ako osobný lekár arcikniežaťa Ferdinanda Tirolského, českého miestodržiteľa. Tam u Jiřího Melantricha z Aventina v roku 1564 knižne vydal svoje lekárske listy a o rok neskôr rozšírený český preklad svojej

knihy Herbář neboli Bylinář. Herbár vznikol pôvodne ako komentár Dioskuridovho starovekého diela *De materia medica*. Mattioli ho však neustále rozširoval, takže každé nasledujúce vydanie z doby jeho života bolo obsiahlejšie

než predchádzajúce. Adam Huber (Meziříčský) z Riesenpachu (1545 / 1546 – 1613) bol osobným lekárom cisára Rudolfa II., prekladateľom a autorom lekárskeho učebnice. Univerzitné vzdelanie získal v Nemecku. Po príchode do Prahy bol v rokoch 1612 – 1613 vymenovaný za univerzitného rektora. Pre nakladateľa Daniela Adama z Veleslavína (1546 – 1599) preložil a výrazne upravil staré vydanie Mattioliho herbára. Za základ použil nemecký text od Joachima Cameraria, ku ktorému pridal 745 doplnkov. Kniha vyšla v roku 1596. Toto vydanie je v porovnaní s prvým Hájkovým prekladom oveľa rozsiahlejšie. Do knihy boli priradené nové druhy rastlín a objavilo sa tam množstvo exotických druhov, v Európe nových.

Huber a Adam zároveň pripravili pre laikov výber receptúr z herbára, nazvaný Apatéka Domácý. Táto kniha vyšla v roku 1595 a pre veľký záujem znova v rokoch 1602 a 1620. Rozdiel oproti herbáru bol vo formáte knihy (herbár mal veľkosť fólia, t. j. formát A3 – Apatéka mala šestnástkový formát, t. j. A6), v počte strán (herbár 988 strán vs. Apatéka 832 strán), herbár bol bohato ilustrovaný drevorezovými obrázkami rastlín a Apatéka bola bez ilustrácií. Toto všetko vplývalo na výslednú cenu vytlačenej knihy a tým pádom aj na cenovú dostupnosť Apatéky pre širšiu verejnosť.

V zbierkach Západoslovenského múzea v Trnave sa nachádza druhé vydanie tejto knihy a jej úplný názov znie Apatéka Domaicý. W Ktereiz se zawjrajg a wypisug rozliczni Lékařstw, snadná k

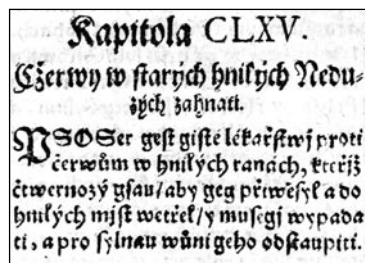

Titulný list prvého vydania z roku 1595

přistrogenj, proti wsselikym neduhum Těla Lidskeho, y Auduw geho od hlavy až do Noh, wnitřnim y zewnitřnim: y take některym nedostatkum Howadskym a ginyim wěcem k Hospodaiřstw náležejcym (Lékařen domáca. V ktorej sa vysvetľujú a vypisujú rôzne lieky, ľahké na výrobenie, proti rôznym neduhom tela ľudského, aj údov jeho od hlavy až po nohy, vnútorným i vonkajším: aj tiež niektorým chorobám dobytká a iným veciam k hospodárstvu

Poškodená väzba múzejného exemplára

Titulný list prvého vydania z roku 1595 náležiacim. Knihopis K05415). Kniha vyšla u dedičov Daniela Adama (V Dědicuw M. Danyele Adama z Weleslawjna, Wytlačeno w Starém Měste Pražském). Múzejný exemplár nie je kompletný, chýba prvých 20 strán, čiže evidujeme 812 z celkových 832 strán ([18], 714, [100] s.). Kniha pôvodne obsahovala 18 strán úvodného textu od prekladateľa a vydavateľa. Nasledujú jednotlivé kapitoly s názvami ako O zachovaní zdraví celého tela; O neduzích a nemocech hlavy – proti kysavé a lupinovate hlavě; Vši, mole a hnidy sehnati; Proti závratu; Proti paducí nemoci [epilepsii]; O tvári aneb obličej – proti červeným a brunátným uhrům na tvári... Na ukážku uvádzame časť textu: „Jelení jazyk jináč

Posledná strana knihy s rokom vydania 1602

psaný traňk, přes noc v víne močený, a ráno pitý, jest velmi užitečný, netoliko splencticis to jest neduživou slezinu majícím, ale stravuje také všeliké zlé vlhkosti v člověku. Měsíce máje pro vyčištění krve vytlačuje se míza z polní rautky a z volového jazyku přidadauc dvakráte tolik kozí syrovátky. Z toho se ráno dobrý truňk teplý požívá za několik dnů pořád: otvírá vnitřní zacpání, rozděluje a vyhání stolicemi a močem připálenou pěnokrevnost a melancholii i jiné zlé a škodlivé v krvi vlhkosti.“ „Klásterská chvojka, na prach ztlučená, a s smetanou rozdělaná, dává užitečné mazání proti

tekuté prašivosti hlavy malých dítek. Někteří túž chvojku klášterskou vaří v smetaně, a tím maží prašivé hlavy.“ „Listí fíkové s octem a solí stlučené, když se jím hlava pomaže, hojí tekuté vředy, mole a lupy hlavy.“ „Skořice ztíží jedné čtvrtce pitá v teplém víně, rozhání nadejmání větrův v životě, propravuje moč, a ženské přirození, vyvozuje zdržující aneb meškající se plod a lůžko.“ Pre záujemcov o celý text odporúčame zdigitalizované prvé vydanie: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:5fa12bab-2892-434b-a3ae-bfd2070da184?page=uuid:>

e599d617-ae30-4666-a086-3d8a0b9fe2c6 ■

Zdroje:

DRÁBEK, Pavel. Historický kalendář na rok 2016 [online]. [Cit. dňa 2023-02-09]. Dostupné na: <<http://www.praktickelekarenstvi.cz/pdfs/lek/2016/88/08.pdf>>. HOSKOVEC, Ladislav. Botany.cz [online]. [Cit. dňa 2023-02-08]. Heslo Huber z Riesenpachu, Adam. Dostupné na: <<https://botany.cz/cs/huber/>>. ŠEVČÍK, Milan. Herbár Pietra Mattioliho zo 16. storočia. In: Novinky z radnice, roč. 29, 2018, č. 9, ISSN 1339-8989, s. 15.

Martin Jurčo, foto autor

Liečivé rozprávky sú nielen pre deti, ale aj pre rodičov, môžu pôsobiť ako rodinná terapia

Možno aj vy patríte k rodičom, ktorí sa pýtajú, ako pristupovať k deťom, aby sme ich vychovávali, ale zároveň zbytočne netrestali. Niekoľko inšpirácií vám možno dá Trnavčanka Monika Bestvina Juranová. Napísala neobyčajnú knižku Liečivé rozprávky s príbehmi o zvieratkách. V rozprávkových príbehoch sa zvieratká ocitajú v rôznych situáciách, ktoré poznáme z bežného života. Máme ich zažité z detstva s našimi rodičmi alebo z dospelosti ako rodičia. Knihu nedávno predstavila aj trnavským čitateľom v knižnici.

„V profesijnom živote som záhradná a krajinná architektka. Práca v oblasti záhradnej architektúry a dizajnu ma veľmi baví. Ide o kreatívnu prácu, pretože každý klient je iný, a rovnako je iné aj prostredie, s ktorým pracujem. Keď navrhujem exteriér pre klienta, vždy sa snažím vytvoriť harmonický celok, akúsi vysunutú obývačku. Vzniká ďalší obytný priestor, ktorý plní funkcie podľa predstáv klienta. Písanie, v ktorom som našla istý druh naplnenia, je však niečo ako forma relaxu,“ hovorí Monika Bestvina Juranová. „Písanie mojej knihy nemalo žiadnu

stanovenú chronológiu, témy rozprávok prichádzali

postupne a náhodne. Pri stretnutiach so známymi

som pozorne počúvala, aké problémy riešia a tak mi napadlo, že by to boli vhodné námety na rozprávky. Hlavnou myšlienkou knihy je, aby si o vybraných témach mohli prečítať aj iní rodičia, ktorých rozprávky môžu inšpirovať a možno si budú vedieť lepšie poradiť v daných situáciách so svojimi deťmi,“ hovorí Monika o vzniku knihy, ktorú vydala prostredníctvom startlabovej kampane. Prvý náklad knihy si už našiel svojich čitateľov. Ako hovorí, bola autorkou bez literárnej minulosti a kontaktov, no neobávala sa vsadiť na zdĺhavý a náročnejší proces samovydávanía, ktorý bol úspešne zrealizovaný.

„Rozprávku vnímam ako najkrajšiu a najjednoduchšiu formu sprostredkovania dôležitej informácie. Rozprávka je detská, ale moja rozprávková kniha je z veľkej časti určená aj pre rodičov. Na koniec každého rozprávkového príbehu som vložila doslov, ktorý nesie posolstvo. Rodičia si môžu prečítať viac o téme, ktorej je venovaná rozprávka. Napríklad, prvá z rozprávkov sa volá Môžeš si vybrať. Budujeme u detí vlastný názor a možnosť výberu. Uvediem príklad: Dieťa ide

von a rozhoduje sa medzi viacerými bundami. No základ má daný, aby si oblieklo bundu. Dieťa si buduje vlastný názor a samo sa podieľa na rozhodovaní. Cíti na ňom svoj podiel,“ hovorí Monika.

Monikina láska k prírode sa odzrkadlila aj v samotných rozprávkach. Preniesla ich do prírodného prostredia, kde opisuje jednotlivé biotopy. Deti sa tak učia novým poznatkom o prírode, rastlinách a zvieratách. Väčšinu zvieracích postáv vyberala podľa ich skutočného správania v prírode, aby autenticky vykreslila zápletku rozprávky. Názvy rozprávkov vyjadrujú hlavné témy. Svedčia o tom kapitoly ako odpozerané zo života: Môžeš si vybrať, Som taká aká som, Veľa kriku pre nič alebo Môžeš mi veriť. Spätné väzby na knihu boli veľmi príjemné. „Pri niektorých ohlasoch mi neraz od dojatia vyšla slza. Niektorí rodičia si viac začali uvedomovať, aká je dôležitá ich pozornosť voči deťom, pochvala alebo dôvera. Iní sa zasa stotožnili s rozprávkovými postavami a pripomenuli si svoje detstvo. Počas startlabovej kampane som rozprávala bližšie

o knihe a túto informáciu som spomenula, že rozprávky môžu pre rodičov pôsobiť aj ako terapia. V detstve sme možno nedostali od rodičov takú reakciu, akú sme očakávali a mohla byť pre nás kľúčová. Na tom sú postavené naše rany a krivdy, ktoré si nesieme do dospelosti a aj na základe toho sa môže náš život uberať určitými smermi. Kniha môže mať terapeutický účinok,“ hovorí Monika a odpovedá aj na otázku, či nechcela študovať pedagogiku alebo psychológiu: „Zvažovala som aj túto cestu, ale som kreatívna duša a záhradné a krajinné inžinierstvo mi ponúkalo oveľa viac možností. Od detstva som mala rada prírodu, prácu v záhrade. Stará mama si so mnou užila, keď som ako dieťa v záhrade vytvárala rôzne jazierka. Preto som sa rozhodla pre spomínané štúdium, kde bolo okrem iného aj maľovanie či kreslenie.“

Po úspechu Liečivých rozprávkov je v zásuvke už ďalší titul, ktorý má Monika rozpísaný. Chodí na rôzne semináre, aj sa pripravuje na dvojročný výcvik terapie, takže ju to neustále ťahá do oblasti psychológie a teší sa, čo z toho vyplynie. ■

Martin Jurčo, foto Barbora Jančárová

Čierna komédia Invalid, ktorá sa natáčala aj v Trnave, je trhákom slovenských kín

Slovenská filmografia nie je bohatá na komédie. Každý zo znalcov slovenského filmu by ich spočítal na prstoch jednej ruky. Utekajme, už ide! alebo Pacho, hybský zbojník sú azda najvydarenejšie z minulosti. Možno sa k nim pridá aj čierna komédia Invalid. Do kín vstúpila začiatkom februára a hneď trhala rekordy v sledovanosti slovenských filmov v kinách. Príbeh zo začiatku špinavých 90. rokov z čias mečiarizmu, mafiánstva, gýčovej tanečnej hudby, šuštiakov, farebných sák či video-požičovní je pozadím príbehu o pomste, ktorá sa pretaví až do absurdných rozmerov. Časť príbehu sa nakrúcala v Trnave na Námestí SNP a pred budovou knižnice.

Základom príbehu je postava Laca Hundera, ktorý pracuje ako údržbár v múzeu. Má

rád svoj pokoj. Ak mu nie je dopriaty, začína sa prejavovať jeho výbušná povaha. Po

konflikte so synom zháňa magnetofón. Keď sa s predávajúcimi stretne, ukáže sa, že

sú to podvodníci, ktorí Laca iba okradli o peniaze, zbili a hodili do kanála. Laco po nehode ostáva na vozíčku. Verí, že sa dovolá spravodlivosti a vinníci budú potrestaní. Keď však zistí, že spravodlivosť a trest sú iba utópiou, rozhodne sa zobrať veci do vlastných rúk. Podarí sa mu to napriek hendikepu. Tvorcovia filmu (režisér Jonáš Karásek a producenti Maroš Hečko a Peter Veverka) majú za sebou niekoľko úspešných titulov ako Kandidát a Amnestie. V hlavnej postave sa predstaví niekdajší herec Divadla Jána Palárika Gregor Hološka.

„Moja postava ani nemôže hovoriť spisovne, keďže je to obyčajný údržbár z múzea. Je kombináciou viacerých západoslovenských nárečí. Keďže som z Jablonice, je to zväčša nárečie motivované Záhorím. Aj keď bol scenár písaný v spisovnom jazyku, všetko ostatné sme riešili pri nakrúcaní,“ povedal Gregor Hološka. V ďalších postavách sa predstavujú Zdeněk Godla, Ivo Gogál, Olga Belešová a ďalší. Niektoré epizódne postavy vytvorili Rytmus alebo raper Vec. „Hercov sme vybrali klasicky, kastingom. Niektorých sme však mali vytipovaných už dopredu, ako napríklad Gregora Hološku na hlavnú postavu Laca. Obrovskú radosť mám z výberu českého herca 2013 neherca Zdeňka Godlu, ktorý stvárňuje druhú najpodstatnejšiu postavu príbehu, Róma Gaba. Počas kastingu sme prišli na to, že Zdeněk má slovenských predkov a slovenčinu ovláda perfektne. Myslím, že by to mohlo byť príjemné prekvapenie hlavne pre českého diváka. Napriek tomu, že vo filme otvárame niekoľko vážnych tém, robíme to, myslím si, s humorom. Nie-

kedy až nekorektným, na hrane, čo by divákovi mohlo baviť,“ hovorí režisér Jonáš Karásek, ktorý objavil aj Trnavu pre exteriéry filmu.

Lokalita ešte nezrekonštruovaného Námestia SNP, budova policajného zboru na blízkej Žarnovovej ulici vytvorili ideálnu kulisu príbehu. V jednej scéne sa mihne aj budova knižnice. Múzeum, v ktorom sa odohráva príbeh, je práve v budove polície. Vo filme sa objaví budova zvonku, interiér nakrúcali v priestoroch Slovenského národného múzea v Bratislave. Pôvodne však mali vybrať celkom iné exteriéry na strednom Slovensku. Len vždy boli akosi kontaminované súčasnosťou. Napríklad, na vybraný objekt, ktorý zodpovedal vizuálu filmu, tesne pred nakrúcaním filmu namontovali pred vchodom zariadenie pre imobilných. V deji je však jasne charakterizované vtedajšie obdobie, keď takmer žiadna inštitúcia nebola bezbariérová. Odstránenie zariadenia by stálo veľa financií. Tvorcom nezostávalo nič iné, len hľadať ďalej. Až náhodou pri prechádzaní cen-

tra Trnavy narazili na ošarpanú budovu polície pri Námestí SNP. A to rozhodlo.

Napriek tomu, že vo filme sa nepriamo rieši tematika znevýhodnených ľudí i rómska otázka, kritiky i odborníci sa zhodujú na tom, že tvorcovia neprekročili únosnú mieru vkusu. „Myslím, že s takými situáciami sa stretáva asi každý z nás. Teraz nemyslím invalida unikajúceho polícii na motorizovanom vozíčku, ale také tie bežnejšie absurdné situácie. Keď ľudia robia veci, ktoré si nevieme vysvetliť, alebo keď úrady nefungujú tak, ako by mali. Ľudia so zdravotným hendikepom si takýchto situácií často užijú oveľa viac. A aj to sme sa snažili opísať v našom filme. Celkovo by som asi bol rád, keby Invalid nebol vnímaný len ako obyčajná komédia. Tajne dúfam, že trochu otvorí debaty o mieste ľudí s fyzickým hendikepom v našej spoločnosti,“ hovorí scenárista Michal Dušička.

Film Invalid má svoju slávnostnú predpremiéru aj v Trnave a nedávno k nemu vyšiel aj komiks, ktorého autorom je Slavomír Jakab. ■

PhDr. Lubica Malá, Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

Týždeň slovenských knižníc v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave

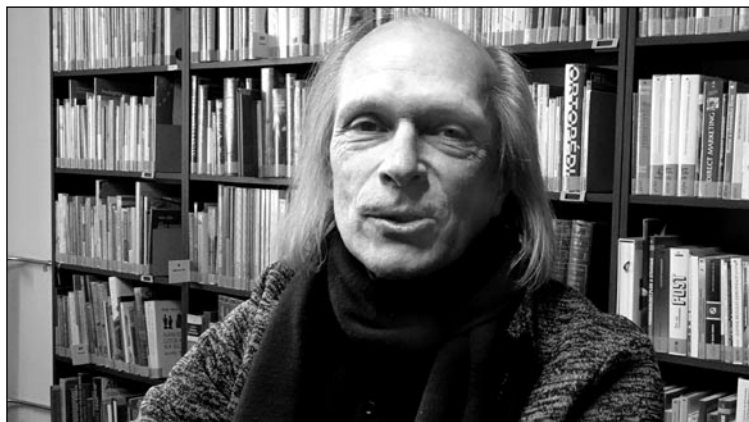
Slovenská asociácia knižníc a Spolok slovenských knihovníkov a knižníc každoročne organizujú začiatkom marca celoslovenské podujatie nazvané Týždeň slovenských knižníc. Cieľom tohto podujatia je pozitívne zviditeľňovať knižnice ako významné kultúrne a vzdelávacie inštitúcie, pričom každý rok má akcia svoje vlastné motto. Pri tejto príležitosti sme oslovili Pavla Tomašoviča, riaditeľa Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave, s otázkou: Aký bude Týždeň slovenských knižníc v roku 2023?

- Knižnice 21. storočia plnia nielen svoju informačnú úlohu poskytovaním prístupu ku knižničným fondom a k databázam, ale zároveň sú aj miestom oddychu, miestom stretávania komunít a miestom spoločenského styku, čím plnia svoju nezastupiteľnú spoločenskú úlohu. Poskytujú miesto na vzdelávanie a na trávenie voľného času deťom, mládeži, dospelým a aj seniorom. Knižnice vystupujú v tomto zväzku ako seriózny partner. Vždy sa môžete na knižnicu spoľahnúť.

A z toho vyplynulo aj tohtoročné motto podujatia: KNIŽNICE PRE VŠETKÝCH – KNIŽNICE, ZÁRUKA KVALITNÝCH INFORMÁCIÍ, ktoré si knižnice zvolili vzhľadom na množstvo dezinformácií a hoaxov, ktorými sme v súčasnosti obklopení v elektronickom priestore. Chcú ním poukázať na to, že knižnice sú etablované odborné pracoviská, ktoré sú miestom na získanie overených, pravdivých a kvalitných informácií. V tomto duchu sa bude niesť aj otvorenie 24. ročníka Týždňa slovenských knižníc v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave.

■ Kedy sa podujatie uskutoční a kto sa ho môže zúčastniť?

- Akcia sa koná ako vždy na začiatku marca – Mesiaca knihy, keď knižnice realizujú besedy so spisovateľmi, autorské čítania, workshopy, prezentácie, literárne hodiny, burzy kníh a podobne, pre všetky vekové kategórie svojich návštevníkov a návštevníčky knižníc. Všetky tieto podujatia od 6. do 10. marca sú zamerané na propagáciu a prezentáciu kníh, knižnej kultúry a na podporu číta-

nia, sú určené pre širokú verejnosť a, samozrejme, sú bezplatné.

■ Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave má štatút krajskej knižnice, preto sa otvorenie „týždňa“ v rámci Trnavskej župy koná vždy na jej pôde. Na čo sa môžu návštevnícky a návštevníčky tešiť?

- V Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave sa pravidelne uskutočňuje slávnostné otvorenie Týždňa slovenských knižníc v Trnavskom samosprávnom kraji. Nebude to inak ani v tomto roku. V pondelok 6. marca 2023 otvorí Týždeň slovenských knižníc v Trnavskom samosprávnom kraji beseda stredoškôľakov s obľúbeným slovenským spisovateľom Viliamom Klimáčkom. Rozhovor povedie majster slova Jozef Dado Nagy, ktorého gymnazisti majú radi pre spontánne, aktuálne, až provokatívne otázky, a v prípade dramatika, básnika, prozaika, režiséra a herca divadla GUnaGU Viliama Klimáčka to určite nebudú nudné odpovede. Týždeň venovaný knihám pokračuje stretnutím s novinárkou Marikou Ester Studeničovou, ktorú vyspovedá

Martin Jurčo. Trnavčanov určite zaujme rozprávanie kurátorky umeleckej zbierky a zbierky fotografií a pohľadník Západoslovenského múzea v Trnave Dr. Simony Jurčovej o Špiglsále. Tých skôr narodených upozorňujeme na nový cyklus preventívnych prednášok nazvaný Podvody páchané na senioroch.

Pestrý program čaká aj malých a väčších knihomoľky a knihomoľky (program uvedený na obvyklom mieste) rámcovaný celotýždňovým odpustením pokút a jednorazovým vstupom zdarma.

Knižnice v Trnavskom samosprávnom kraji aktivitami v rámci Týždňa slovenských knižníc chcú zvýrazniť skutočnosť, že knižnice sú nielen miestom uchovávaní pamäte, overených rozprávání a informácií, ale i priestorom stretávania ľudí naprieč generáciami, miestom komunít, ktoré sú otvorené pre poznávanie i rozprávanie. Sú záhradou oddychu i poznania, čo v máji umocní aj sprístupnenie záhrady a záhradnej čítárne pre verejnosť.

■ **Ďakujeme za rozhovor a tešíme sa na stretnutie v knižnici.** ■

Martin Jurčo, foto: Robert Tappert

Búrlivé výšiny, silný romantický príbeh s prvkami naturalizmu na javisku trnavského divadla

Emily Brontëová: Búrlivé výšiny. Dramatizácia a réžia: Marián Amsler, dramaturgia Lucia Mihálová, scéna a kostýmy Marija Havran, hudba Ivan Acher, choreografia Lukáš Bobalík; Hrajú: Martin Hronský, Tatiana Kulíšková, Tomáš Vravnik, Martin Beniak, Dana Droppová, Michal Jánoš, Braňo Mosný, Petra Blesáková, Martin Kochan, Martin Križan, Vladimír Jedľovský a Miroslav Beňuš. 284. premiéra v 49. divadelnej sezóne Divadla Jána Palárika uvedená 10. februára 2023 vo veľkej sále DJP.

Mystický príbeh o vášni, zrade a pomste, ktorý odkrýva tajomstvá lásky až za hrob. Takto stručne si zaiste aj vy zo študentských čias pamätáte rozsiahly román Emily Brontëovej *Búrlivé výšiny*. Najnovšie sa na doskách Divadla Jána Palárika odplietajú príbeh nešťastnej lásky zo starobylého panstva na nehostinných anglických vresoviskách. Čoho všetkého je schopný človek so zlomeným srdcom? Aj na túto otázku sa v *Búrlivých výšinách* snažia hľadať odpovedí herci, no najmä režisér a upravovateľ pôvodnej literárnej predlohy Marián Amsler, ktorý pohostinsky pripravil toto dielo na trnavskom javisku. „Začalo sa to tým, že sme vytvárali sezónu klasiky a klasikov. S každým režisérom a dramatikom sme hľadali adaptáciu diela, ktoré by spĺňalo naše kritériá. Hľadali sme silný príbeh, ktorý by chytil za srdce. A preto sme sa s Mariánom Amslerom poľahky dostali k obdobiu romantizmu a k ženskej romantickej literatúre. A tam nám táto autorka vyčnieva. Nie je to povrchná ženská červená knižnica, ale silný dramatický príbeh, ktorý má veľa naturalistických prvkov,“ hovorí dramaturgička Lucia Mihálová. „V tomto nám pomohol princíp rozprávačov, ktorý režisér dobre využil, a je použitý aj v knižnej predlohe. Celý príbeh rozpráva stará slúžka Nelly Deanová na *Búrlivých*

výšinách pánovi Lockwoodovi, ktorý príde na návštevu. Čiže to je prvok epického divadla, aby nám jasne sprehľadňoval situácie a rodinné vzťahy, keďže sú komplikované. Myslím, že sme sa v tom nestratili a bolo to celé zrozumiteľné,“ hovorí Lucia Mihálová a pripomína, že aj keď sú *Búrlivé výšiny* rozsiahlym dielom, majú aj v našich končinách inscenačnú tradíciu. „Videla som inscenáciu uvedenú na doskách Divadla Andreja Bagara, Jana Eyrová bola uvedená v SND, ktorú robil rovnako Marián Amsler. Tieto diela lákajú nielen tvorcov divadla, ale aj divákov. Je to najmä tým, že tieto diela presahujú a neriešia dobové konvenčné starosti postáv ako je možnosť vydaja a podobne. Takýmto vecami dnešný divák už nežije, dokonca môžu niekomu pripadať urážlivo a pýta sa, či je

toto celé, čo nesie ženský svet. Aj preto je dielo *Búrlivé výšiny* iné. Postavy Emily Brontëovej sú neposlušné, nekonvenčné, nespútané a nepredvídateľné,“ hovorí. Zaujímavosťou je, že na doskách divadla sa predstaví kompletný herecký súbor divadla, čo sa nestáva tak často. Už priamo pri vzniku adaptácie myslel režisér na to, že vytvoril každej postave svojich pár minút slávy na javisku, keďže takto ich napísala aj autorka Emily Brontëová. Dielo *Búrlivé výšiny* má svoju tradíciu aj vo filme. Najstaršia filmová adaptácia vznikla v roku 1922 ako nemý film. O 18 rokov neskôr vznikla americká verzia ešte v čiernobielej podobe, no nemala väčší ohlas. Prvá farebná verzia *Búrlivých výšin* dostala podobu až v roku 1970 ako dielo režiséra Roberta Fuesta. Toto dielo sa nepriďržiava pev-

ne pôvodnej literárnej predlohy a tvorcovia v ňom zmenili záver. V roku 1992 vznikol veľmi úspešný film, v ktorom sa vo filme objaví aj autorka Emily Brontëová v podaní írsky speváčky Sinéad O' Connorovej. Tá prichádza k ruínám Búrlivých výšin, aby sa inšpirovala duchom a atmosférou miesta. Medzi tým vzniklo aj viacero seriálov Búrlivých výšin. Zatiaľ najúspešnejšou verziou je film Andrey Arnold z roku 2011, ktorý získal na filmových festivaloch mnoho ocenení. Je to možno aj tým, že sa film zamerá na surovosť a naturalnosť príbehu, ktorým je román pretkaný a predchádzajúce adaptácie sa mu vyhýbali.

Režisér Marián Amsler rád prišiel toto dielo pripraviť pre trnavské javisko. „Keď sme pred časom pripravovali v Činohre SND hru Jana Eyrová, dielo Charlotty Bronteovej, už vtedy ma lákala jej sestra Emily Brontëová, ktorej postavy boli nespútané a divoké. Chcel som sa k nim vrátiť. Znova Ssom sa do knihy začínal a fascinované som si z nej vypisoval nápady a podnety. Chcel som zachytiť komplexne tých niekoľko generácií, ktoré tam Emily popísala. Aby tam nezostal len príbeh nenaplnenej lásky, ale aby sme ukázali predurčenosť niekoľ-

kých generácií, ktoré doplácajú na svojich prarodičov. Myslím, že sú tu silné prvky naturalizmu a realizmu. Často sú diela Emily Brontëovej popisované ako gotické romány, kde je viacero prvkov strašidelných až mystických,“ povedal režisér Marián Amsler.

Postavu rozprávačky stvárnila Tatiana Kulíšková. „V prvom rade som Nelly Deanová na Búrlivých výšinách, a potom v Drozdove. To, že príde pán Lockwood a ja mu rozprávam príbeh, to je akýsi druhý plán. Predovšetkým som tá Nelly Deanová, ktorá to všetko na Búrlivých výšinách zažila so všetkými tými postavami,“ povedala Tatiana Kulíšková.

Autorom výtvarného návrhu plagátu inscenácie Búrlivé výšiny je výtvarník a pedagóg Roman Gajdoš, ktorý pôsobí aj ako pedagóg na Trnavskej univerzite. „Rozmýšľal som nad aktualizáciou, ktorá by mohla reprezentovať niečo viac ako historizujúcu predstavu o viktoriánskom prostredí. Preto som pre architektúru Heathcliffovho sídla zvolil ako predlohu Batesov motel z filmu Psycho Alfreda Hitchcocka. Sadizmus, s akým hlavné postavy oboch príbehov konajú, ako aj ich chorobné pripútanie k sídlu, do ktorého sa akoby do veľkej miery premietali ich traumy, sa mi zdali značne vzájomne prepojené,“ povedal R. Gajdoš. ■

Miroslava Kuracinová Valová

Vyšla ďalšia časť Vzdelanej Trnavy, už tretia

Tyrnavia erudita III je ďalší spoločný projekt dnes už bývalých kolegov z Katedry klasických jazykov na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave: Eriky Jurikovej, Kataríny Karabovej, Jozefa Kordoša v spolupráci s Adrianou Švecovou z Právnickej fakulty.

Podtitul publikácie je *Kultúrohistorické aspekty vzniku trnavských tlačí a ich autorov* a vydalo ju Mesto Trnava, ktoré sa aj týmto spôsobom hlási k duchovnému dedičstvu historickej Trnavskej univerzity. 118-stranová kniha obsahuje

19 medailónov o živote a diele historických osobností, ktorých diela vyšli v tunajšej univerzitnej tlačiarňi; niektoré čitatelia už poznajú aj z Noviniek z radnice. Tak ako bola vzdelanostne a odborne pestrá Trnavská univerzita (1635 – 1777), sú pestré

aj príspevky v predkladanom diele: nájdeme tu poéziu a prózu, knihy odborné aj výchovné, učebnice správneho vyjadrovania, ale aj hospodárenia, ktoré by sa ešte aj dnes mohli niekomu zísť pri zakladaní sebestačnej farmy. Diela jednotlivých

autorov sú zastúpené len ťažiskovými úryvkami, zato ich dopĺňajú podrobnosti o autoroch a dobe, v ktorej žili a tvorili. Hneď prvý je *Peter Pázmaň, diplomat v arcibiskupskom rúchu* v preklade E. Juríkovej. Aj vďaka jeho obhajobnej reči, ktorej úryvky si v Trnavii erudite III prečítate, nielenže neboli jezuiti vyhnaní z Uhorska, ale tiež sa z Trnavy stalo univerzitné mesto s unikátnym komplexom barokových budov, ktorý nemá na svete obdobu.

Lukáš Mösch – matematik a vojenský inžinier so sklonom k básnickému umeniu zas vydal v Trnave učebnicu poetiky, ktorá slúžila k dobrému vyjadrovaniu a písaniu príležitostných oslavných rečí, čo bola pre študentov z radov šľachty veľmi užitočná pomôcka, ako o tom píše K. Karabová. Podobne mala mladých šľachticov poučiť anonymná *Cesta k vrcholu výrečnosti*. Výsledkom takehoto vzdelania mohla byť aj oslavná skladba, ktorú v knihe zastupuje anonymná básnická óda na cisára, dizertácia z roku 1713 predstavená v kapitole *Múzomil a trojica Karolov, ktorí predznamovali cisársku slávu Karola VI.* (obe časti spracoval J. Kordoš). *Črta Z Oxfordu do Trnavy – neveriteľné osudy Františka Foriša Otrokočiho* predstavuje právnika, ktorý bol pôvodne protestantským kazateľom, ale nakoniec sa stal jezuitom, precestoval veľký kus Európy a svoje bohaté skúsenosti publikoval v diele *Krátky úvod k právnej vede spojený s porovnaním príslušných miest kánonického a civilného práva*, pôvodne uverejnenom v roku 1669. Právnou vedou a výučbou sa zaoberá aj časť *Pavol Klos – profesor uhorského práva na Trnavskej univerzite*, obe čitateľom sprístupnili E. Juríková a A.

Švecová. Ich spoločnou prácou je aj kapitola *Uhorskí héroovia očami trnavského profesora Michala Szegediho*. *Ján Licei – dômyselný poradca hospodára* – je autor presnej knihy, ktorá má ešte stále čo povedať čitateľovi o tom, ako vyzeral ideálny hospodársky dvor, keď ľudia ešte nepoznali modernú techniku; ako sa bolo treba starať o kone, ovce a kravy, ktoré boli skutočným zdrojom obživy od hnojenia pôdy až po odev z vlneného súkna a možnosť zrýchleného presunu (preklad K. Karabová). Poznanie geografie na dobovej úrovni zase prinášali odborné spisy, ktoré predstavuje J. Kordoš v častiach *Trnavská historicko-prírodovedná rozprava o podivuhodných vodách Uhorska (1713) a Trnavská historicko-prírodovedná rozprava o horách Uhorska (1714)*. Prvá predstavuje okrem iných zaujímavostí aj piešťanské termálne pramene, druhá sa zaoberá nielen samotnými horstvami, ale aj ich faunou a flórou, opisuje napríklad svište. Podobné populárno-náučné dielo prináša K. Karabová v kapitole *Atanáz Kircher a jeho strhujúca cesta vesmírom*. Vtedajšie poznatky o vesmíre autor uverejnil v diele *Vzrušujúca cesta vo forme dialógu – otázok a odpovedí medzi Theodidactom a Cosmielom*.

E. Juríková sa venuje aj no-voobjavenej osobnosti v medailóne *Gabriel Kendrai – neznámy jezuita z Voderád*. Ján Gabriel Valentín Kendrai (1724 – 1797) bol istú dobu správcom trnavského jezuitského kolégia a v knihe nájdeme jeho didaktické dielo o košických habsburských generáloch v 17. storočí. K jej dlhodobým prekladateľským záujmom patrí dielo M. Bela: prejavil

sa v *Predhovore Mateja Bela k historickému dielu Johanna Georga Schwandtnera*. Schwandtnerovo dielo je z oblasti historiografie a M. Bel vo svojom príhovore upozorňuje aj na to, že uhorský národ sa dosiaľ dostatočne nevenoval spisaniu svojich dejín.

Medailón *Jacques Vanière – francúzsky Vergílius v Trnave* je dôkazom o tom, že trnavská univerzitná tlačiareň vydávala aj diela autorov, ktorí tu priamo nepôsobili, ale kvalitou svojej tvorby, v tomto prípade bukolickej poézie, mohli osloviť aj zahraničných čitateľov. Táto má dokonca presah k praktickému uplatneniu vedomostí z jednotlivých veršov: predstavuje pre nás veľmi zvláštne spojenie poetického a zároveň didaktického textu, typické pre barokovú spisbu (v opise a preklade E. Juríkovej).

K dejinám Trnavy a jej urbanizmu prispieva zas K. Karabová v kapitole *Žigmund Horvátovský – lekár so záľubou v botanike*, kde nespomína len samotného botanika Horvátovského, ktorý ako prvý v Uhorsku skúmal rastliny na vyhradenom území, ale aj trnavského profesora Jozefa Jakuba Winterla, ktorý s prispením Márie Terézie vybudoval botanickú záhradu za Dolnou bránou, na južnej strane mesta, na území dnešných ulíc Kollárova, Seredská a Sladovnícka.

Záver Vzdelanej Trnavy zahŕňa črtu *Trnavský jezuita Jozef Hladký a jeho reakcia na školskú reformu v 18. storočí, ale aj Nevšedný liek z Peru v lekárskej dizertácii Gašpara Panceru*, ktorá hovorí o peruánskej kôre, ktorá pomáhala proti malárii a zároveň o úrovni výučby medicíny a farmácie v 18. storočí. Kapitola *Ján Ľudovít Heidenreich a jeho zákonitosti*

muštu sa týka pomerne krátkej dizertácie zaoberajúcej sa vlastnosťami muštu, ovocnej šťavy, o ktorej už dávno vedeli, že je plná vitamínov, ale rýchlo kvasí... *Ostrihomskí arcibiskupi vo veršoch trnavského veršotepca Františka Babaia zase predsta-*

vujú syntetickú historickú, ale pritom poetickú prácu, ktorá mapuje cirkevné dejiny a ich osobnosti pre úžitok i poučenie čitateľov (všetky kapitoly K. Karabová).

Hodnotnú publikáciu *Tyrnavia erudita III* graficky spracoval

a poetickými fotografiami historických tlačí doplnil Ladislav Tkáčik. Tým sa z nej stalo nielen zaujímavé čítanie, ale aj hodnotný darček, ktorý je určený všetkým tým, ktorých zaujíma história, dejiny literatúry či klasické jazyky. ■

Jaroslav Lieskovský

Športový talent zdedili po svojich otcoch

Lucia Horváthová a Ján Šturdík mladší, potomkovia dlhoročných prvotligových futbalistov Trnavy, sa zoširoka upísali telovýchovným aktivitám

Akí rodičia, také deti. Ján Šturdík bol ligový futbalista Trnavy v rokoch 1950-64, Ján Horváth v rokoch 1958-64. Oba pochádzali z Vlčkoviec. Ich pohybové danosti zdedili deti Ján Šturdík a Lucia Horváthová. S telesnou kultúrou sa podobne skamarátili na celý život. Bývalá atlétka Slávie Trnava neraz potvrdila svoju telový-

Bývalí futbalisti Ján Horváth (druhý sprava) a Ján Šturdík st. (prvý zľava) počas odpočinku na tréningovom ihrisku prvotligového mužstva Spartaka Trnava. Foto: zdroj Jarmila Šturdiková

chovnú všestrannosť vo vtedy obľúbených súťažiach pod názvom Odznak zdatnosti PPOV, kde viackrát splnila podmienky na udelenie zlatej méty. Elitné výkony Trnavčanky L. Horváthovej (po vydaji Martinkovičovej) v kategórii žien

Stredoškolská učiteľku telocviku Luciu Horváthovú z Trnavy zavial osud do Austrálie a neskôr do Bahrajnu. Tam sa na dlhé roky stala koordinátorkou telesnej výchovy v Kráľovskej strednej škole. Foto: zdroj Matej Martinkovič

Slovenská národná liga, august 1978: Ján Šturdík ml. (vľavo) sa v drese Slovana Hlohovec pričínal aj o výhru 2:1 nad Púchovom. Foto: archív autora Jaroslav Lieskovský

si pamätám aj ako moderátor odznakárskych majstrovstiev Slovenska na futbalovom štadióne v Považskej Bystrici. J. Šturdíkovi ml. zasa nadhlo učarila kožená lopta. Výkonnostnému

Jaroslav Lieskovský

Trnavčan Ľuboš Bachratý vyrástol vo svojom rodnom meste na reprezentačnú oporu

K cyklistike ho priviedol brat Róbert, vďaka nemu začal naplno krútiť pedálmi v TJ Skloplast

Organizovaná cyklistika v Trnave, sláviaca 130 rokov, ponúka športovému žurnalistovi veľa významných postáv. Do marcovej rubriky NzR zaraďujeme profil dlhoročného reprezentanta Ľuboša Bachratého. V trnavskej pôrodnici sa prihlásil na tento svet 22. februára 1969.

„K úzkym galuskám ma priviedol brat Róbert,“ prezradil. Z Ľuboša sa čoskoro stal cyklistický obojživelník. V oddielovej partii Telovýchovnej jednoty Skloplast jazdil Ľuboš cyklokros pod trénerským dohľadom Bohuslava Kujoviča a v bratislavskom Interi bol jeho koučom v cestných pretekoch populárny Ján Svorada. Talentovanému Ľ. Bachratému prišiel povolávací rozkaz z Dukly Praha. Po zmene politického systému ho však prevelili na Slovensko, do vojenského útvaru v Pezinku. Hoci tam nenašiel podmienky na kvalitnú športovú prípravu a okrem iných povinností musel pravidelne chodiť do služieb, nepoddal sa. Cyklistické tréningy absolvoval vo chvíľach osobného voľna. Vo vrcholných medzinárodných pretekoch Okolo Slovenska 1990 dokázal vyhrať etapu s cieľovým dojazdom v Prešove. O rok neskôr dokonca obsadil v celkovom poradí podtatranských OS senzačné štvrté miesto. To už bol členom Dukly Trenčín. Ľ. Bachratý patril na prelome

futbalu sa upísal v prvotligovom doraste AC Nitra (1973-76). Jeho ďalšie zastávky: Spartak Trnava B (1976-77), Stavbár OSP Trnava-Modranka (1977-78), Slovan Hlohovec (1978-80), Slovan

Suchdol nad Lužnicí (1980-81, počas základnej vojenskej služby), Stavbár Modranka (1981-95), TJ Vlčkovce (1996-99). Futbalovej záľube sa venoval popri učiteľskej profesii. ■

Ľuboš Bachratý (druhý sprava) pri úniku päťčlennej skupiny v medzinárodných západoslovenských pretekoch Hlas ľudu. Etapa mala štart a cieľ v Trnave. Foto: Jozef Šelestiak

Máj 1991: Ľuboš Bachratý pri zápise do pamätnej knihy mesta. V ankete o najlepších športovcov Trnavy za rok 1990 zaradil cyklistického reprezentanta Slovenska medzi desiatich laureátov. Foto: Blažej

storočí medzi reprezentačne opory na horských bicykloch, v cyklokrose i na ceste. Istý čas žil v Austrálii, no napokon usúdil, že doma je doma. Po jeho návrate z krajiny protinožcov do rodnej Trnavy sa s ním stretáme pri tunajších cyklistických podujatiach, ba v konvoji viacetapových súbojov Okolo Slovenska pravidelne pomáha ako šofér jedného zo sprievodných vozidiel.

„Teší ma, že Trnava stále žije cyklistikou naplno. Tiež jubilejná sezóna je toho dôkazom. Už len aby toto nadšenie držalo širokú rodinu výkonnostných či rekreačných jazdcov, trénerov a organizátorov aj naďalej,“ dodal Ľuboš Bachratý. ■

Jaroslav Lieskovský

Futbaloví bílí andeli na prijatí v obradnej sieni radnice po získaní jesenného prvenstva 1995

Hlasovanie Trnavčanov rozhodlo o anketovom primáte zverencov Karola Peczeho za polovičný titul

Pri návratoch do trnavskej futbalovej histórie priblížime čitateľom Noviniek z radnice slávnostné chvíle krátko pred štartom jarnej časti prvoligovej súťaže 1996. Po prvenstve v mestskej športovej ankete deväťdesiateho piateho roku prišlo spartakovcom pozvanie na spoločenskú udalosť. Vtedajší primátor mesta Trnavy Štefan Bošňák prijal v reprezentačných priestoroch úspešnú prvoligovú zostavu. Anketové prvenstvo medzi trnavskými trénermi pripadlo jej koučovi Karolovi Peczemu. Do pamätnej knihy mesta sa zapísali kluboví funkcionári, realizačný tím a 23-členný hráčsky káder A-mužstva Spartaka. Tvorili ho brankári Fišan, Baláž, Dohnálek, Lančarič, Filipko (vrátil sa z hostovania v Gabčíkove) a hráči v poli Hrabal, Pavlús, Čmilanský, Karhan, Filák, Bališ, Kostka, Šimon, Gabriel, Rybníkar, Partel, Moravec,

Spartakovskí bílí andeli na prijatí v obradnej sieni radnice pred štartom jarnej časti 1. futbalovej ligy 1996. Foto: Blažej Vittek

Radványi, Mačák, Ujlaky, Formanko, Soták (hostoval v Humennom) a Papranec (bol na hostovaní v Piešťanoch). Kvôli maróдке chýbal z jesenného kádra Kapko a na základnú vojenskú službu do druholigového klubu Ozeta Dukla Trenčín odišiel začiatkom januára 1996 Fulier. Trnavčania získali jesenný primát v najvyššej futbalovej súťaži po

dvadsiatich troch rokoch. Kolektív bílých anielov mal v jarnej odvete súťažného ročníka 1995/96 dlho nashiapnuté na majstrovský titul. Rezešovsko-rozhodcovská lotrovina v záverečnom jarnom zápase spartakovcov na rimavskosobotskom štadióne však na diaľku prihrala prvenstvo košickým „milionario“. ■

Jaroslav Lieskovský

Mozaika z telesnej kultúry v Trnave a okolí

■ **JAMRICHOVEJ TRIUMF V AUSTRÁLII** – Pätnásťročná Trnavčanka Renáta Jamrichová, odchovankyňa TC Empire, aktuálne rozvíja svoj mimoriadny športový talent v bratislavskom Národnom tenisovom centre. Na januárovom grandslamovom turnaji Australian Open dosiahla zverenka Jána Matúša pozoruhodný úspech, keď z krajiny klokanov si do vitríny

priniesla doteraz najcennejšiu trofej. Rodáčka z nášho mesta (nar. 20. júna 2007) ju získala v 111. tenisových majstrovstvách Austrálie za prvenstvo vo štvorhre junioriek po boku Talianky Federiky Urgesiovej. Na ich finálových raketách zostali mladé japonské reprezentantky Haju Kinošitová – Sara Saitová. Nemožno prehliadnuť, že Jamrichová s Urgesiovou

boli v Melbourne nenasadeným párom, ktorý sa dohodol na turnajovej spolupráci až priamo v dejisku. Prienik medzi svetovú elitu junioriek zdupľovala ľavoruká R. Jamrichová štvrťfinálovou účasťou v súťaži singlistiek. Jej ďalší postup zahatala Ruska Mirra Andrejevová, ktorej podľahla Renáta tesne 4:6, 4:6. V ten deň odohrala Jamrichová na

melbournskom turnaji až tri zápasy.

■ STOROČNÉ JUBILEUM

– Prvé vytrvalostné preteky jednotlivcov sa v uliciach Trnavy bežali 11. marca 1923. Zorganizovali ich atletickí nadšenci pod vedením Jána Hajdócyho. Štart a cieľ tzv. prespolného behu bol pred mestským divadlom. Trať merala 3.5 km. Veľká divácka návšteva na centrálnom námestí sledovala víťazný dobeh Bratislavčana Kolomana Schätzela, člena PTE (čas 10:46,8 min). Z domácich vytrvalcov patrilo Formánkovi druhý a Zimmermannovi (obaja Telocvičná jednota Sokol) štvrté miesto. Gymnaziálny učiteľ telocviku J. Hajdócy bol pokračovateľom trnavského atletického diela svojho kolegu Jozefa Wagnera, ktorý počas pedagogického pôsobenia v našom malom Ríme od septembra 1905 do júna 1910 zaviedol do školských osnov vytrvalostný beh na 10, 12 a 15 minút.

■ TRNAVČANOM SA DARILO

– V Suchej nad Parnou zapísali 4. februára osemdesiat vytrvalcov do štartovej listiny cestných pretekov k polstoročiu tamojšieho organizovaného behu (1973 – 2023). Absolútnym víťazom sa v silnom vetre stal Michal Puškár (bernohy.sk, Trnava / kopcovitých 10,2 km – 37:57 min). Jeho klubový kolega Lukáš Záhorec skončil tretí (38:50). V kategórii mužov od 40 do 49 rokov bol najrýchlejší Andrej Orlický (39:53) a medzi päťdesiatnikmi triumfoval Stanislav Hamerlík (obaja Triatlon Team Trnava – 43:01). Na ženy čakalo 5,1 km. V najlepšom výkone 20:59 min ich zvládla 42-ročná Zdenka Hezká (Tešedíkovo), mama piatich detí, ktorej patrilo celkové prvenstvo

Prvý československý kozmonaut Vladimír Remek (sedí v strede) zavítal na Majcichovskú desiatku už šesťkrát, prvý slovenský kozmonaut Ivan Bella (vľavo) dvakrát. Foto: Lenka Frolkovič Zvolenská

aj v Trnavskej bežeckej trilógii 2022/23. Štvrtú pozíciu v absolútnom hodnotení a druhú v kategórii Ž40 si zo Suchej n. P. odniesla Michaela Rakúsová (City Runners Trnava – 23:51).

■ HAGARA OSEMŇÁSTY

– Krasokorčuliarske majstrovstvá Európy vo fínskom Espoo obsadilo Slovensko v troch súťažiach. Do mužskej konfrontácie nastúpil aj šestnásťročný Adam Hagara, člen KK Trnava. Náš reprezentant si najskôr vyjzdil v krátkom programe 21. postupovú pozíciu do 24-člennej elitnej skupiny. Rozhodcovský zbor mu po voľných jazdách ME 2023 prisúdil konečnú osemnástu priečku so súčtom 189,72 b. (jesenné preteky Tirnavia Ice Cup vyhral Adam s bodovým kontom 185,62). Vo Fínsku išlo o Hagarove kariérne maximum na vrcholnej medzinárodnej súťaži mužov. Svoju výbornú formu ešte môže A. Hagara tejto zimy zúročiť v majstrovstvách sveta. Ak mimoriadne talentovaný reprezentant z trnavskej krasokorčuliarskej liahne nepoľaví v nastúpenom

trende, bude mať oprávnené výsledkové ambície aj smerom k Zimným olympijským hrám 2026 v Taliansku.

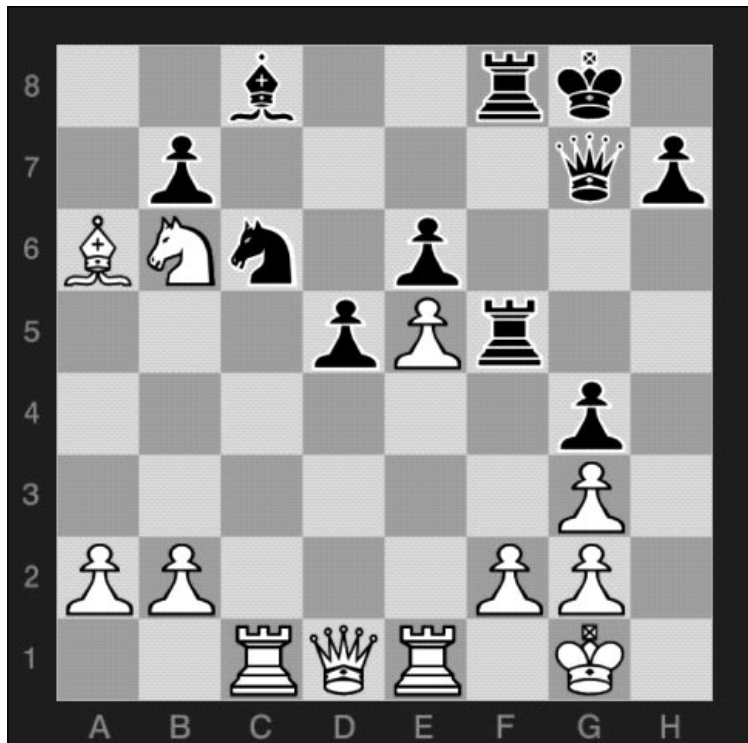
■ VYTRVALCI DO MAJCICHOVA

– V nedeľu 5. marca na pravé poludnie bude mať štart 32. ročník medzinárodného cestného behu Majcichovská desiatka (muži, ženy, juniory, juniorky). Organizátori bezplatne prepravujú vytrvalcov z Trnavy do Majcichova mimoriadnym autobusom s odchodom o 10.30 h spred železničnej stanice. Preprava zdarma po tej istej trase bude i po skončení pretekov. Putovný pohár prvého československého kozmonauta Vladimíra Remeka, ktorý vzlietol do vesmíru 2. marca 1978, si vlni odniesla najrýchlejšia dvojica M-10, Martin Rusina (BMSC Bratislava, 31:52 min) a Iveta Furáková (ŠK Detva v pohybe, 38:00). Súťaženie desiatich sprievodných kategórií škôlkárov, najmladšieho, mladšieho a staršieho žiactva sa začne o desiatej hodine. Dievčatá a chlapci pobežia trate od 90 do 1000 m. ■

GK Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Záver šachovej partie Chorvátová vs. Hagarová, Majstrovstvo Slovenska žien v korešpondenčnom šachu, Finále 1997/1998, Postavenie po ťahu 26.S:a6

V marci, pri príležitosti Medzinárodného dňa žien, sústreďme našu pozornosť na nežné pohlavie, lebo kráľovská hra priťahuje svojou magickou silou nielen mužov, ale aj ženy. Šachistiek je síce podstatne menej ako mužov, ale niektoré dosiahli v tejto logickej hre aj pozoruhodné výsledky. Jednou z nich je Elena Chorvátová (* 19. 3. 1983). Narodila sa v Trnave, detstvo a mladosť prežila spolu s dvoma staršími sestrami u rodičov v Hlohovci, kde aj maturovala na gymnáziu. Po maturite sa rozhodla pre štúdium práva, ktoré šťastne skončila, a je doktorkou práv. Základné pravidlá šachu ju naučil otec ešte ako štvorročnú. Táto magická hra ju natoľko zaujala, že sa jej nepretržite venovala až do obdobia, keď začala študovať na vysokej škole. Už ako desaťročná hrala na majstrovstvách sveta (Bratislava 1993), kde skončila na 32. mieste. V mládežníckych kategóriách je niekoľkonásobnou majsterkou Slovenskej republiky (napr. Žilina 1998) a na základe medailových umiestnení tiež reprezentovala Slovensko na mnohých medzinárodných súťažiach (Majstrovstvá Európy: Rumunsko 1994 do 12 r., Francúzsko 1995 do 12 r., Rakúsko 1998 do 16 r., Majstrovstvá sveta dievčat v kategórii do štrnásť rokov vo Francúzsku – Cannes 1997). V r. 2000 získala titul majsterky Slovenska žien a zúčastnila sa na šachovej olympiáde v Istanbuli ako členka ženského družstva. Pretože šachová olympiáda je pre hráčov tradične najvýznamnejším podujatím, tak si tento turnaj najviac cení. Doteraz len dve Slovenky hrali

na šachovej olympiáde v praktickom i korešpondenčnom šachu. Jednou z nich je Elena. Hrala aj na 7. ročníku turnaja Slovak Open Hlohovec v r. 1999, ktoré organizoval Hlohovčan Ferdinand Biščo a rozhodoval Trnavčan Miroslav Puškáš. Na jej úspechoch má zásluhu predovšetkým otec a dobré rodinné zázemie. Konzultáciami jej vo výkonnostnom raste pomáhali tiež trnavskí šachisti Milan Drtina a Ján Plachetka. Zaujali ju aj ďalšie odvetvia kráľovskej hry. Korešpondenčný šach jej umožnil prehĺbiť si svoje teoretické šachové vedomosti, lebo je pri ňom viac času na premýšľanie a možnosť použiť šachovú literatúru. Podarilo sa jej v ňom získať titul majsterky Slovenska v ženskej kategórii (1998). Šach Elene umožnil cestovať už vo

veľmi mladom veku, spoznávať ľudí s rovnakou záľubou z rôznych krajín, a to, že mala možnosť reprezentovať Hlohovec aj Slovensko na majstrovstvách Európy a sveta, považuje za významenie. Okrem množstva zážitkov ďakuje šachu za rozvoj pamäte, logického myslenia a predvídania ťahov súpera dopredu, čo sú všetko schopnosti, ktoré využíva vo svojej profesii právničky aj dnes. Bola by rada, keby čoraz viac ľudí malo možnosť sa presvedčiť, že šach je úžasný v každom veku, od malých detí (ktorým vďaka nemu ide učenie ľahšie ako ich rovesníkom) až po starších ľudí (na precvičenie pamäte alebo ako spôsob spoločenského kontaktu). Občas sa zapájala do riešiteľských súťaží, ale ináč sa kompozičnému šachu nevenovala.

Elena Chorvátová – Zuzana Hagarová (C06)

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Jd2 Jf6 4.e5 Jfd7 5.Sd3 c5 6.c3 Jc6 7.Je2 c:d4 (7. – Db6 8.Jf3 c:d4 9.c:d4 Sb4+ 10.Kf1 Se7 11.a3 Jf8 12.b4 Sd7 13.Se3 Jd8 14.Jc3 a5 15.Ja4 Da7 Aljechin vs. Capablanca, AVRO 1938) 8.c:d4 f6 [8. – Db6 9.Jf3 f6 10.e:f6 J:f6 11.0-0 Sd6 12.Jc3 (12.Sf4 S:f4 13.J:f4 0-0 14.Dd2 g6 15.Vae1 J:d4 16.Je5 Jf5 17.Jf:g6 h:g6 18.Dg5 Jg7 19.Ve3 Sd7 20.Vh3 Se8 Frolov vs. Visočin, Kyjev 1997) Sd7 13.Sg5 0-0 14.Vc1 Kh8 15.Ja4 Da5 Darmograj vs. Manduch, kor. p. 1985] 9.e:f6 (9.Jf4 J:d4 10.Dh5+ Ke7 11.e:f6+ J:f6 12.Jg6+ h:g6 13.D:h8 Kf7 14.f4 Db6 15.0-0! Kranzlj vs. Tibensky, Linz 1996) 9. – J:f6 (9. – D:f6 10.Jf3 h6 11.0-0 Sd6 12.Se3 0-0 13.Sb5 Jdb8 14.Vc1 Sd7 15.Jg3 Se8 Ponomariov vs. Visočin, Kyjev 1997) 10.0-0 Sd6 11.Jf3 Dc7 (11. – 0-0 12.Sf4 S:f4 13.J:f4 Je4 14.Je2 V:f3 15.g:f3 Jg5 Timošenko vs. Glejzerov, Čeljabinsk, 1989/90; 11. – Db6 12.Sf4 S:f4 13.J:f4 0-0 14.Dd2 g6 15.Je2 Sd7 Smagin vs. Glek, Odesa 1989) 12.Jc3 (12.g3 0-0 13.Sf4 Sd7 14.Vc1 Jh5 15.S:d6 D:d6 16.Jc3 g6 17.Ve1 a6 18.Je5 J:e5 19.V:e5 Db6 20.Vc2 Jg7 Jánoš vs. Borchers, kor. p. 1998; 12.Sg5 0-0 13.Jg3 e5 14.d:e5 J:e5 15.Vc1 Df7 16.Jf5 S:f5 17.S:f5 Jfg4 18.J:e5 J:e5 19.Sb1 Vac8 20.Dd4 V:c1 Navara vs. Kotek, Extraliga ČR 1997/1998) 12. – a6 13.Sg5 0-0 14.Sh4 Jh5 (14. – Sd7 15.Sg3 Se8 16.Ve1 S:g3 17.h:g3 Sh5 18.V:e6 Df7 19.Ve1 J:d4 20.Jg5 S:d1 Hlgatian vs. Repková, ŠO Jerevan 1996) 15.Ve1 g6?! 16.Vc1 Dg7 17.Sf1 Sd7 18.Sg3 J:g3 19.h:g3 Vf6 20.Ja4 Vaf8 21.Jc5 Sc8 22.Ja4 (22.Da4 V:f3 23.g:f3 J:d4 24.Sg2 g5 25.Dd1 Kh8 26.a3 a5 27.Jb3 Jc6 28.Jc5 D:b2 29.J:e6 S:e6 30.V:e6 S:a3 31.Vb1 Dd4 32.D:d4+ J:d4 33.Veb6 Je2+ 34.Kf1 Jc3 35.Va1 Sc5 36.V:b7 a4 37.Vc7

Sd4 38.Vc1 Jb5 39.Vc8 Kg7 40.V:f8 K:f8 s pravdepodobnou remízou) 22. – g5 23.Jb6 g4 24.Je5 S:e5 25.d:e5 Vf5 (25. – Vh6 26.J:c8 V:c8 27.Se2 Vf8 28.S:g4 Vg6 29.Sh3 Df7 30.Dd2 +/-; 25. – V:f2 26.J:c8 J:e5 27.Db3 Jc6 28.De3 D:b2 29.Jd6 V2f6 30.Vb1 D:a2 31.V:b7 Df2+ 32.D:f2 V:f2 33.S:a6 V2f6 34.Jb5 Jb4 35.Jc7 J:a6 36.J:a6 +/-) 26.S:a6 (Pozri diagram!) J:e5?? 27.Sb5 (27.Se2? Vh5 28.Dd2 Sd7 29.J:d7 D:d7 30.Vf1 Vf6 31.Dc3 Vf6 32.Dc8+ D:c8 33.V:c8+ Kg7 34.f3 g:f3 35.g:f3 Vh2 36.f4 V:e2 37.f:e5 Vg6 38.Vc7+ Kh6 39.Vff7 V:b2 40.V:h7+ Kg5 -+) 27. – V:f2 28.V:c8 V:b2 (28. – V:c8 29.J:c8 V:b2 30.Jd6 Dg5 31.a4 b6 32.Je8 Dg6 33.Vf1 Dc2 34.Jf6+ Kg7 35.Jh5+ -+) 29.Dc1 Jg6 30.V:f8+ J:f8 31.Dc5 Vd2 32.Vf1 Dd4+ 33.D:d4 V:d4 34.Jd7 Jg6 35.Jc5 e5 36.J:b7 Vd2 37.a4 e4 38.Jd6 Je7 (38. – e3 39.Vf6 Vd1+ 40.Kh2 Kg7 41.Ve6 d4 42.Jf5+ Kf7 43.Ve4 Vd2 44.J:d4 Kf6 45.V:g4 +-) 39.Sd7 (39.J:e4!?! d:e4 40.Sc4+ Jd5 41.Vf5 Vd1+ 42.Kh2 Kg7 43.V:d5 Va1 44.Sb5 Kf6 45.Vd6+ Kf5 46.Vd7 h6 47.Vd5+ Kf6 48.Vd6+ Kg7 49.Ve6 Ve1 50.a5 +-) 39. – h5 40.Se6+ 1:0 Francúzska obrana dostala názov podľa korešpondenčnej partie Londýn vs. Paríž, ktorá sa hrala v rokoch 1834 až 1836, v ktorej francúzski šachisti použili tento spôsob otvorenia a zväčšovali. V roku 1842 odporúčal otvorenie 1.e4 e6, o ktorom napísal podrobnú analýzu, ruský majster Jänisch žijúci v Paríži. Naše duelantky až do 15. ťahu kopírovali duel Ivančuk vs. Breninkmeijer (Groningen 1986/87), ktorý ďalej pokračoval: 16.Sg5 Dg7 17.Se3 Sd7 18.Sf1 Vae8 19.g3 Ve7 20.Je5 J:e5 atď. Vyrovnanie mohla čierna dosiahnuť po: 15. – Jf4! 16.Sc2 Sd7 17.Sg3 Jb4 18.Sb1 Vac8 19.Je2 Jh3+ 20.Kf1 Jf4 21.J:f4 S:f4 22.Kg1 Jc2 23.S:f4 V:f4 24.S:c2 D:c2 25.b3

Ve4. Zaujímavý remízový variant zostal skrytý (miesto 22.Ja4): 22.J:a6!?! V:f3 23.V:c6 V:f2 24.V:d6 De7 25.V:d5 b:a6 26.Vde5 Dd6 27.Dg4 V:b2 (27. – Kh8 28.V5e2 e5 29.Dh4 V:e2 30.V:e2 D:d4+ 31.D:d4 e:d4 32.b4 Vd8 33.Kf2 Sg4 34.Vb2 Vd6 35.a4 Vf6+ =) 28.Sc4 Vff2 29.V5e2 Vf:e2 30.V:e2 V:e2 31.S:e2 Dd5 32.a3 Db3 33.Df3 Dc2 atď. Výhodu bielej by priniesol variant (miesto 22. – g5): 22. – h6 23.S:a6 J:d4 24.J:d4 b:a6 25.Jb6 Sd7 26.Dd3 Vb8 27.J:d7 D:d7 28.b3 Va8 29.Vc2 a5 30.Jc6 Df7 31.De3 Dg7 32.Je5 S:e5 33.D:e5 Va6 34.De2 Vd6 35.Vec1 atď. Zaujímavý súboj čiernej dámy so strelcom a dvoch bielych veží obsahuje variant (miesto 24. – S:e5): 24. – V:f2 25.J:c6 b:c6 26.J:c8 Sb4 27.V:e6 V:f1+ 28.D:f1 Dd7 29.V:f1 Dd7 30.Vff6 D:c8 31.V:c6 Dd7 32.V:a6 Sd2 33.Vfe6 Dc8 34.Kh2 Kf7 35.Vec6 Db7 36.Vcb6 Dc7 37.Ve6 Dd7 38.Ve5 h6 39.b3 Kg7 40.Va4 Dd6 s komplikovanou hrou. Pravdepodobne rozhodujúcu chybu urobila Zuzana v 26. ťahu. Ako mala správne hrať v pozícii zobrazenej na diagrame, aby si udržala nádej na remízu? Otázkou kladieme našim čitateľom – riešiteľom. Odpoveď sa dozvedia v ďalšom čísle NzR. JUDr. Elene Chorvátovej želáme do ďalších rokov života pevné zdravie a nech ju čoskoro opäť uvidíme za šachovými stolíkmi, aby sa tak vrátila ku svojej starej láske – kráľovskej hre, lebo sa hovorí, že stará láska nehrdzavie. Riešenie záveru partie Samir Sahidi – Martin Jablonický (FIDE Slovak Open Skalica 2022): 33.f3+!! K:f3 34.V:f7+ Kg2 35.V:g7 K:h2 36.V:b7 K:g3 37.c6 Vc2 38.b5 Vc5 39.c7 h5 40.b6 h4 41.Vb8 h3 42.c8D h2 43.Dh8 g4 44.Sf4+ alebo po inom ťahu čierneho kráľa 33. – Kf5 34.V:f7+ Kg6 35.V:g7+ K:g7 36.Sc3+ s vyhrou bieleho. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

MÚZEJNÉ NÁM. 3, tel. 033/
5512913, 033/5512 911, e-mail:
zsmuzeum@zupa-tt.sk, info:

www.zsmuzeum.sk

OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 17.00

Víkend – 11.00 – 17.00

V pondelok zatvorené

EXPOZÍCIE

■ **Etnografia** – materiálna kultúra trnavského vidieka, Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Kampanologická expozícia, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – Pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Krása zašlých čias, Archeologická expozícia, Ľudový textil trnavského regiónu

VÝSTAVY

■ TRADIČNÝ ORNAMENT

Výstava zapožičaná z Kysuckého múzea v Čadci
do 30. júna 2023

■ TRNAVSKÁ PALETA 2023

Súťažná prehliadka neprofesionálnych výtvarníkov z okresov Trnava, Hlohovec a Piešťany, organizuje Trnavské osvetové stredisko
do 27. 3. 2023

■ ZEM, MIESTO PRE ŽIVOT NOČNÍ LOVCI, SOVY

Dokumentárna výstava prevzatá zo Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši
do 16. 4. 2023

■ ATELIER DOKA 1992 – 2022 (30 rokov)

Fotografická výstava z realizácií návrhov architektonického ateliéru
do 26. marca 2023

■ KRÁSA ĽUDOVÉHO ODEVU

Paličkovaná babková čipka
Výstava je predĺžená do 26. 3. 2023

■ MAROKO OČAMI GEOLÓGA do 30. 4. 2023

■ DETSKÝ SVET

Výstava pre malých i veľkých
do 31. 12. 2024

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Zreštaurované tlače z projektu
FPU

PODUJATIA

■ VEĽKONOČNÁ DIELŇA V MÚZEU

zdobenie polystyrénových vajčiek a farbenie papierových zajačikov pre deti vo veku 5 – 10 rokov
22. marca – 10.00 a 14.00 h
29. marca – 10.00 a 14.00 h
5. apríla – 10.00 a 14.00 h
Objednávky osobne alebo na telefónnom čísle 033/5512913, vstupné 2,50 €. Počet účastníkov na jeden termín: minimálne 10 a maximálne 20 + pg. Dozor. Pri skupinách je po dohode možné hodinu korigovať

■ HOLLÉHO PAMÄTNÍK

organizuje Trnavské osvetové stredisko v koncertnej sále múzea vždy v čase od 8.00 do 16.45
7. – 8. 3., 14. – 15. 3., 21. – 23. 3., 29. 3.

■ ŠACHOVÝ TURNAJ

11. 3. od 11.00 do 17.00
Kolo TŠŠ Trnava MŠK – KŠN Bratislava
12. 3. od 11.00 do 17.00
Kolo TŠŠ Trnava MŠK – Slovan BA B

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5,
Trnava

LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.

OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 12.30 na
objednanie

13.00 – 14.30 prítomný lektor
v budove

V pondelok zatvorené

Víkend – 11.00 – 17.00 pre vo-
pred objednané skupiny nad 10
návštevníkov. Víkendovú návštevu
prosíme ohlasovať v pondelok
– štvrtok na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE

**ŽIVOT A DIELO MIKULÁŠA
SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO
■ DOBRO – DVORANA SLÁVY**

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č.
033/5514421

LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.

OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 12.30 prítomný
lektor v budove

13.00 – 15.00 na objednanie

V pondelok zatvorené
Víkend – 11.00 – 17.00 pre vo-
pred objednané skupiny nad 10
návštevníkov. Víkendovú návštevu
prosíme ohlasovať v pondelok
– štvrtok na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE

■ WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

■ S LÁSKOU ZA PRAVDU

Unikátny nábytkový súbor z po-
zostalosti Mons. ThDr. Pavla Jan-
tauscha,
prvého apoštolského administrá-
tora Apoštolskej administratúry
v Trnave

VÝSTAVY

SEDEMŇASTE STOROČIE SLOVOM A OBRAZOM

Historické tlače z fondov Západ-
oslovenského múzea
do 31. 3. 2023

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

TÝŽDEŇ SLOVENSKÝCH KNIŽNÍC

■ **6. marca o 10.00 h v čitárni
SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE 24.
ročníka aktivít na propagáciu
činnosti knižníc**, moderuje Alena
Beňová

■ **6. marca o 10.15 h v čitárni
OD DIVADLA KU KNIHE**
Stretnutie s dramatikom, bás-
nikom, prozaikom a režisércom
Viliamom Klimáčkom, moderuje
Jozef Dado Nagy

■ **7. marca o 17.00 h v čítárni PONDELKY S VILMOU**
Stretnutie s novinárkou a spisovateľkou Marikou Eisler Studeničovou, moderuje Martin Jurčo

■ **8. marca o 10.00 h v záhradnej čítárni PODVODY PÁCHANÉ NA SENIOROCH**

Preventívny projekt Dôveruj, ale preveruj, prednášajúca: Silvia Bokorová z Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Trnave
kontakt: bio@kniznicatrnava.sk, 033/5511782, kl.14

■ **9. marca o 17.00 h v čítárni ROZPRÁVANIE O ŠPIGLSÁLE**
Hostka: Simona Jurčová, moderuje Pavol Tomašovič, hudba Ľubomír Konečný

PRE DETI a MLÁDEŽ

■ **6. marca od 8.00 do 12.00 h v herni**

VEDECKÉ PREDNÁŠKY

Témy: Vesmír a fyzika – Pradejiny života – Zem, lektor: Dušan Valent

■ **7. marca o 10.30 v herni MAMA KLUB**

Klubové stretnutie s mamičkami a ich deťmi, téma: Janko Hraško – zážitkové čítanie vhodné pre deti 2+

■ **8. marca o 13.00 h v pobočke Tulipán**

VÝROBME A PODARUJME SRDIEČKO

Tvorivá dielnička pri príležitosti Medzinárodného dňa žien

■ **9. marca o 9.00 h v pobočke Tulipán**

O NEPORIADNOM ŠMUDLOVI A ŠIKOVNÝCH ZVIERATKÁCH
Nielen o recyklovaní, v spolupráci s Inštitútom aplikovanej ekológie DAPHNE, určené pre najmenších

■ **9. marca o 10.00 h v pobočke Tulipán ZDRAVÁ KRAJINA**

Ako uzdraviť znečistenú krajinu, v spolupráci s Inštitútom aplikovanej ekológie DAPHNE, určené pre 1. stupeň ZŠ

■ **9. marca o 11.00 h v pobočke Tulipán MODRÁ PLANÉTA**

Odhalenie rozmanitej cesty vody, v spolupráci s Inštitútom aplikovanej ekológie DAPHNE, určené pre 1. a 2. stupeň ZŠ

■ **9. marca o 12.00 h v pobočke Tulipán SLOVANIA – TAJOMNÝ ĽUD EURÓPY**

Spoznávanie života našich predkov, v spolupráci s Inštitútom aplikovanej ekológie DAPHNE, určené pre 2. stupeň ZŠ

■ **9. marca o 15.00 h v multi-mediálnej študovni HRAVO S MICRO:BITOM**

Tvorivá dielňa pre deti a tínedžerov zameraná na digitálne zručnosti, kontakt: bio@kniznicatrnava.sk, 033/5511782, kl.14

■ **10. marca o 11.00 h v pobočke Tulipán**

ZÁZRAČNÝ HERBÁRIK

Stretnutie so spisovateľkou a ilustrátorkou Danicou Pauličkovou

■ **10. marca o 15.00 h v herni TÍNEĎŽERSKÉ STRETKO**

Téma: Kniha, najlepší priateľ človeka – debata

■ **6. – 10. marca v pobočke Prednádražie**

NÁŠ PRIATEĽ JULES VERNE

Zábavná súťaž, výstavka autorových kníh, možnosť objednania literárnej hodiny

■ **ZÁHADY**

THOMASA BREZINU

Súťaž o skvelé ceny, otázky na www.kniznicatrnava.sk alebo priamo v oddelení pre deti a v pobočkách Prednádražie a Tulipán

SPRIEVODNÉ AKCIE počas celého týždňa slovenských knižníc
Jednorazový vstup zdarma, amnestia na pokuty, vyhľadávanie v externých informačných zdrojoch (na požiadanie v študovni)

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

VEEKÁ SÁLA

■ **1. streda / 19.00 Troilos a Kressida**

Groteskná tragikomédia o banalite lásky, pýchy a vojny

■ **2. štvrtok / 10.00, 14.00 Tra-**

ja tučníaci

Rozprávka s pesničkami o sile priateľstva, ktoré prekoná všetky prekážky

■ **3. piatok / 19.00**

Búrlivé výšiny

Emily Brontëová, mystický príbeh o vášni, zrade a pomste, ktorý odкрýva tajomstvá „lásky až za hrob“

■ **4. sobota / 19.00**

Búrlivé výšiny

■ **5. nedeľa / 16.00 Malý princ**
Antoine de Saint-Exupéry, rozprávka o vesmírnom putovaní Malého princa si získa srdcia malých i veľkých

■ **7. utorok / 10.00 Malý princ**

■ **8. streda / 19.00 Moje baby**
– hosťujúce predstavenie ŠD Košice

Elaine Murphy, tri generácie žien – vnučka, matka, babička a jeden rok v ich živote

■ **9. štvrtok / 19.00**

Futbal alebo Bílý anjel v pekle

Daniel Majling, Michal Jánoš, dokumentárny kabaret o vášni k športu a zápase, ktorý zmenil históriu trnavského futbalu

■ **10. piatok / 19.00 Pavučina**
Agatha Christie, napínavá detektívna komédia

■ **11. sobota / 19.00**

Drahý špás

Francis Veber – Čo robiť, ak ste dlhodobo nezamestnaný a v banke nemáte ani cent? Pošlite na seba daňovú kontrolu! Výdatná komédia s príchutou francúzskeho prepychu

■ **12. nedeľa / 14.00**

Traja tučníaci

Ulrich Hub, rozprávka s pesničkami o sile priateľstva, ktoré prekoná všetky prekážky

■ **14. utorok / 10.00 Palárik (a to jeho teátro) + diskusia po predstavení**

Jakub Nvota: Hra o katolíckom kňazovi, dramatikovi a najmä človekovi, ktorý neprestal veriť, že Slováci raz budú vyspelým európskym národom

■ **15. streda / 10.00 Zlomátka + diskusia po predstavení**

Mario Gelardi: Hra plná talian-

skeho temperamentu. Matka vie, čo je pre jej syna dobré. Lepšie ako on sám

■ **18. sobota / 19.00**

Sluha dvoch pánov

Carlo Goldoni, majstrovská renesančná veselohra o prefíkanom sluhovi Truffaldinovi

■ **19. nedeľa / 17.00**

Dokonalé dieťa

Mariana Luteránová a Ján Luterán – komédia o našich deťoch, ale nie pre naše deti. Je to terapia pre všetkých unavených rodičov, ktorí potrebujú aspoň chvíľu oddychu. Bez kriku, plaču či prebaľovania

■ **21. utorok / 10.00**

Veľryba Gréta

Andrea Gregušová, Lucia Miháľová, rozprávka o podmorskej speváčke Gréte a jej kamarátoch muzikantoch nám ukáže, že každý z nás môže spraviť zo sveta krajšie miesto na život

■ **22. streda / 10.00 Malý princ**

■ **23. štvrtok / 19.00 Temperamenty** (ako sa očesať vo vetre a nezahodiť srdce)

Andrej Kalinka, unikátne spojenie živej hudby, tanca, divadla a výtvarného umenia prináša vzrušujúci umelecký zážitok pre všetkých, ktorí majú chuť objaviť

■ **24. piatok / 19.00**

Finále sveta

Martin Čičvák – nahliadnite do skúšobne práve sa rodiacej kapely. Pripravte sa na divokú hudobnú šou, ktorá búra všetky tabu

■ **30. štvrtok / 9.00 Púpätko**

– verejná generálka

Alicja Morawska / Rubczak: Divadlo je „baby/friendly“! Odteraz sa do sveta fantázie nekráča, ale batolí

■ **30. štvrtok / 10.30**

(upresníme čoskoro) Púpätko

– predpremiéra

■ **31. piatok / 14.30**

(upresníme čoskoro) Púpätko

– premiéra

■ **31. piatok / 16.30** (upresníme čoskoro) Púpätko – II. premiéra

Štúdio

■ **1. streda / 10.00 Kopanec**

Hra podľa skutočnej udalosti. Štyria chalani a brutálna žúrka, ktorá sa stala pre jedného z nich osudnou

■ **11. sobota / 10.00**

Ako sa hus vyparádila

Rozprávka o husi, ktorá sa až príliš zamerala na svoj vzhľad, nás učí nachádzať krásu v každom človeku a poukazuje na to, že porovnávať sa s ostatnými sa nikdy nevypláca

■ **14. utorok / 19.00**

Pomalý svet Roberta Castlea

Norm Foster, príbeh o mužovi s dušou dieťaťa nám pripomína, aby sme nikdy neprestali veriť v dobrých ľudí

■ **17. piatok / 9.30, 11.00**

Ako sa hus vyparádila

■ **17. piatok / 19.00**

Pomalý svet Roberta Castlea

■ **29. streda / 19.00**

Pomalý svet Roberta Castlea

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

Viktor Frešo

FAMILY REFRESH

PhDr. Katarína Bajcurová, CSc.

kurátorka výstavy

Od 16. 3. do 30. 4.2023 v Koppelovej vile

Multimediálny umelec Viktor Frešo (1974) sa už dlhšie venuje spracovaniu a interpretácii príbehu svojej rodiny (Family Vintage v Danubiana Meulensteen Art Museum v Bratislave –Čunove, 2021; Post Vintage v Dewer Gallery K Contemporary v Denveri, 2022). Pre Galériu Jána Koniarka v Trnave pripravil autorský projekt, v ktorom novým spôsobom oživuje nielen spomienky, ale aj poznanie medzigeneračných rodinných väzieb z minulosti až po dnešok, k vlastnej rodine. Medzi jeho predkov totiž patrili viaceré známe postavy slovenskej kultúry: legendárny herec a režisér Paľo Bielik, predstaviteľ Jánošíka, herečka Anna Marcinekovej (starí rodičia z matkinej strany), významný hudobný skladateľ Tibor

Frešo a speváčka Judita Frešová (starí rodičia z otcovej strany), jeho otec bol zas známy hudobník, producent a skladateľ Fedor Frešo. Dlhو študoval rodinnú históriu, skladal ju z nájdených čriepkov, zachovaných zlomkov, filmov, fotografií, rôznych memorabiílií, nájdených objektov, zo svedectiev rodičov i z vlastných spomienok, to všetko prepojil vlastným a mimoriadne silným autorským gestom.

Stále expozície v Koppelovej vile

JÁN KONIAREK A FIGURÁLNE TENDENCIE

GALÉRIA PORTRÉTOV OBRAZ TRNAVY V ČASE (1920 – 2020)

TRNAVSKÁ HUDBNÁ JAR

TRNAVSKÁ HUDBNÁ JAR 2023

55. ročník medzinárodného festivalu klasickej hudby

■ **nedeľa 26. marca o 19.00 h v Zrkadlovej sále Divadla Jána Palárika**

NORBERT AMON, klarinet / A VARGA QUARTETT WIEN / A – SK

**Pavol Varga, husle
Katarína Veselská, husle
Peter Zwiebel, viola
Stefanie Huber, violončelo**

Johannes Brahms: Klarinetový kvintet B mol Op. 115
Allegro, Adagio, Andantino, Con moto

Piotr Iljič Čajkovskij: Sláčikové kvarteto op. 30, č. 3, es mol Andante sostenuto – Allegro moderato
Allegretto vivo e scherzando
Andante funebre e doloroso, ma con moto
Finale. Allegro non troppo e risoluto

■ **štvrtok 20. apríla o 19.00 h**
v Zrkadlovej sále Divadla Jána Palárika

MILOŠ BIHÁRY, klavír / SK

Franz Liszt: Sonata h mol S.178

Lento assai

Andante sostenuto

Allegro energico

Allegro energico – Più mosso

Andante sostenuto

Modest Petrovič Musorgskij: Obrázky z výstavy

Promenade (Promenáda)

I. Gnomus (Škriatok)

Promenade (Promenáda)

II. Il vecchio castello (Starý hrad)

Promenade (Promenáda)

III. Tuilleries [Dispute d'enfants après jeux]

(Hádka detí pri hrách)

IV. Bydlo. (Dobytko)

Promenade (Promenáda)

V. Ballet des poussins dans leurs coques

(Balet nevyliahnutých kuriatok)

VI. Deux juifs l'un riche et l'autre pauvre

(Dvaja židia, jeden bohatý a druhý chudobný)

Promenade (Promenáda)

VII. Limoges.La Marché [La grande nouvelle].

(Trh. Veľká správa)

VIII. Catacombae.[Sepulcrum romanum].

(Katakomy. Rímske hroby.)

Promenade.[Con mortuis in lingua mortua.]

(Promenáda. S mŕtvymi v mŕtvom jazyku)

IX. La.cabane sur des pattes de poule. [Baba-Jaga]. (Chalúpka na stračích nožičkách. Baba-Jaga)

X. La grande porte. [Dans la capitale de Kiev].

(Veľká brána Kyjevská)

■ **nedeľa 28. mája o 19.00 h**
v Zrkadlovej sále Divadla Jána Palárika

LARISSA ALICE WISSEL,

soprán / IT

GAIA FEDERICA CAPRICCIO,

klavír / IT

F. Schubert, G. Puccini, V. Bellini,

G. Bizet, R. Schumann, S. Šurin,

P. Tosti, L. Arditi

■ **nedeľa 11. júna o 20.00 h**
v Bazilike sv. Mikuláša
**DUCHOVNÁ HUDBA BRATOV
HAYDNOV COZ A WOLFGAN-
GA AMADEA MOZARTA
NORBERT BRANDAUER, diri-
gent / Salzburg**

**JANA PASTORKOVÁ, soprán
STANISLAV ŠURIN, organ
TRNAVSKÝ KOMORNÝ OR-
CHESTER**

**ALŽBETA ŠEVEČKOVÁ, kon-
certná majsterka
MIEŠANÝ SPEVÁCKY ZBOR
TIRNAVIA**

**MICHAEL STAHL, zbormajster
Joseph Haydn: Orgelkonzert**

C-Dur, Hob. XVII:10

Moderato, Adagio, Allegro

Michael Haydn: Responsoria in

Coena Domini

In monte oliveti

Tristis est anima

Seniores populi

Joseph Haydn: Missa Brevis

Sancti Joannes de Deo

(Kleine Orgelsolomesse)

Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus,

Benedictus, Agnus Dei

Wolfgang Amadeus Mozart: Alma

Dei creatoris KV 277

Misericordias Domini KV 222

Laudate Dominum

(Vesperae solennes de confesso-
re, KV 339)

Ave verum corpus, KV 618

TRNAVSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO

■ **3. 3. o 8.00 h v Strednej
priemyselnej škole stavebnej
EDUKAČNÉ PODUJATIE** pre

mládež k sociálnej prevencii

■ **TRNAVSKÁ PALETA 2023 /
Výtvarné spektrum 2023**

54. ročník regionálnej súťaže
a výstavy neprofesionálnej tvorby
v Západoslovenskom múzeu
do 27. 3. 2023

■ **7. – 8. 3. o 9.00 h**

**v Západoslovenskom múzeu
HOLLÉHO PAMÄTNÍK**

Obvodné kolo súťažnej prehľad-
ky v detskom umeleckom pred-
nese

■ **11. 3. o 14.00 h v Kultúrnom
dome Križovany**

**nad Dudváhom
DETSKÝ FOLKLÓRNY
FESTIVAL**

Regionálna súťažná prehliadka
detských folklórnych súborov

■ **11. 3. o 17.00 h**

**v Kultúrnom dome Križovany
nad Dudváhom**

ŠAFFOVA OSTROHA

Krajská súťaž sólistov tanečníkov
v ľudovom tanci

■ **14. – 15. 3. o 9.00 h**

**v Západoslovenskom múzeu
HOLLÉHO PAMÄTNÍK**

Obvodné kolo súťažnej prehľad-
ky v detskom umeleckom pred-
nese.

■ **21. – 23. 3. o 9.00 h**

**v Západoslovenskom múzeu
HOLLÉHO PAMÄTNÍK**

Okresné kolo súťažnej prehľadky
v detskom umeleckom prednese

■ **25. 3. o 14.00 h,**

Kultúrny dom Horná Krupá

**150. VÝROČIE NARODENIA
DESIDERA ZÁDORA**

Spomienková slávnosť a odhale-
nie pamätnej tabule

■ **29. 3. o 9.00 h**

**v Západoslovenskom múzeu
HOLLÉHO PAMÄTNÍK**

Regionálna súťažná prehliadka
v umeleckom prednese IV. a V.
kategórie

BATERKÁREŇ

PRE DETIČKY

■ **17. 3. od 16.30 do 18.30 h**

ČAROVANIE S VLNOU

Kurz techniky mokrého plstenia

■ **18. 3. od 10.00 do 12.00 h**

NAUČ SA ZÁKLADY ŠITIA

a vytvor si handráčika

Kurz upcyclácie, deti sa obozná-
mia so šijacím strojom, nacvičia
si rovné stehy a handráčikovi
príšijú gombík. Vhodné pre deti
od 8 rokov. Cena 21,90 eur, vrátane
materiálu.

■ **15. 3. od 16.30 do 18.00**

**h Kurz výroby voskových
obráskov**

PRE DOSPELÝCH

Cyklos kurzov kreslenia pre za-
čiatočníkov a začiatočníčky:

■ **7. 3. od 16.30 do 18.30 h**
KRESBA CERUZKOU – zátišie

■ **14. 3. od 16.30 do 18.30 h**
TIEŇOVANIE CERUZKOU – zátišie

■ **21. 3. od 16.30 do 18.30 h**
ZÁKLADY PORTRÉTU

■ **28. 3. od 16.30 do 18.30 h**
ZÁKLADY FIGÚRY

Cena: 84,90 € / osoba / 4 lekcie, vrátane pomôcok, vody a kavičky na osvieženie.

■ **8. 3. od 16.30 do 18.00 h**
ČAS PRE SEBA: Kurz výroby voňavej kozmetiky. Naučte sa vyrobiť bylinnú soľ do kúpeľa, jemné mydlo a kávový telový peeling. Cena 28,90 €, vrátane materiálu, pomôcok na výrobu a malého občerstvenia.

■ **9. 3. od 16.30 do 18.00 h**
MAĽOVANIE TECHNIKOU AKVARELU pre začiatočníkov. Cena: 24,90 €

■ **11. 3. od 10.00 do 12.00 h**
INTENZÍVNY KURZ PATCHWORKU OD ZÁKLADOV

1. Oboznámite sa so šijacím strojom, naučíte sa ho obsluhovať. Prejdeme si základné stehy a pomôcky, ktoré budeme používať počas celého trvania kurzu.

■ **25. 3. od 10.00 do 12.00 h**
2. Zameriame sa na skladanie vzorov, ich vyrezávanie a následné zošívanie do celku.

■ **8. 4. od 10.00 do 12.00 h**
3. Dokončenie patchworkovej návliečky.

Cena kurzu: 79€ / osoba / 3 lekcie

■ **22. 3. od 10.00 do 13.00 h**
KREATÍVNY KURZ ŠÍTIA pre začiatočníkov a začiatočnice Naučte sa obsluhovať šijací stroj a odnesť si hotový výrobok za 3 hodiny. Cena: 39,00 €

PRE SENIOROV A SENIORKY
■ **2. 3. od 10.30 do 12.30 h**
KURZ TECHNIKY LINORYTU
Cena: 19,90 €

■ **29. 3. od 10.30 do 12.30 h**
MAĽOVANIE TECHNIKOU AKVARELU

Cena: 21,90 €
TÝŽDNE A SWAPY

■ **28. 2. – 4. 3. JARNÝ TÝŽDEŇ DETSKÉHO OBLEČENIA**

■ **4. 3. od 10.00 do 12.00 h**
JARNÝ SWAP DETSKÉHO OBLEČENIA

■ **7. 3. – 11. 3. TÝŽDEŇ HRAČIEK A HIER**

■ **8. 3. od 11.00 do 17.00 h**
SWAP KNÍH

■ **11. 3. od 10.00 do 12.00 h**
SWAP HRAČIEK A HIER

■ **14. 3. – 18. 3. JARNÝ TÝŽDEŇ OBLEČENIA PRE DOSPELÝCH**

■ **21. 3. – 25. 3. TÝŽDEŇ JARNÝCH DOPLNKOV**

■ **25. 3. od 10.00 do 12.00 h**
SWAP JARNÝCH DOPLNKOV

■ **28. 3. – 1. 4. JARNÝ TÝŽDEŇ DOMÁCICH POTRIEB**

■ **29. 3. od 11.00 do 17.00 h**
SWAP RASTLINIEK A PESTOVATEĽSKÝCH POTRIEB

■ **1. 4. od 10.00 do 13.00 h**
JARNÝ BARTER MARKET

Skvelý spôsob, ako si zado- vážiť potrebné veci z druhej ruky a ušetriť tým cenné zdroje (svoje i tie prírodné). Pri vstupe každý účastník/účastníčka zaplatí symbolické 2 €, za ktoré si môže odniesť 1 až 3 ks vystavných predmetov.

Prihláste sa na kurzy na webovej stránke: www.baterkaren.sk
V prípade otázok nás kontaktujte: e-mail: natalia@baterkaren.sk, tel. č.: +421 911 833 114

KINO HVIEZDA

■ 1. 3. / 16.00 Kuciak: Vražda novinára

18.00 Medveď na kokse
20.00 Nezvestná

■ 2. 3. / 16.00 Blízko
18.00 Jack Mimoun a tajomný ostrov

20.00 Creed III

■ 3. 3. / 16.00 Kuciak: Vražda novinára

18.00 Invalid
20.00 Creed III

■ 4. 3. / 10.00 Smejko a Tanculienka - Pod' von!

Sobota 14.00 Múmie

16.00 Zúbková víla

18.00 Creed III

20.00 Invalid

■ 5. 3. / 10.00 Smejko a Tanculienka – Pod' von!

14.00 Zúbková víla

16.00 Múmie

18.00 Kuciak: Vražda novinára

20.00 Jack Mimoun a tajomný ostrov

■ 6. 3. / 16.00 Invalid

18.00 Blízko

20.00 Creed III

18.00 Druhý dych (FK Naoko)

20.00 Hotel Chelsea (FK Naoko)

■ 8. 3. / 16.00 Jack Mimoun a tajomný ostrov

18.00 Slúžka

20.00 Invalid

■ 9. 3. / 18.00 Pavol Hammel – Srdce bez anjela (koncert)

■ 10. 3. / 16.00 Villa Lucia

18.00 Zatmenie

19.30 Invalid

21.10 Vreskot 6

■ 11. 3. / 14.00 Úžasný Mauric

15.45 Úžasný Mauric

17.30 Villa Lucia

19.30 Invalid

21.10 Vreskot 6

■ 12. 3. / 14.00 Úžasný Mauric

15.45 Úžasný Mauric

17.30 Zatmenie

19.00 Vreskot 6

■ 13. 3. / 16.00 Villa Lucia

18.00 Zatmenie

19.30 PACIFICTION

■ 14. 3. / 16.00 Villa Lucia

18.00 Antikrist (FK Naoko)

20.00 Pamfír (FK Naoko) – febi- ofest

■ 15. 3. / 16.00 Zatmenie

17.30 PACIFICTION

20.15 Vreskot 6

■ 16. 3. / 16.00 Bastardi: Reparát

17.30 Zatmenie

19.00 Ostrov

20.45 Shazam! Hnev bohov ST

■ 17. 3. / 16.00 Shazam! Hnev bohov SD

18.20 Ostrov

20.00 Villa Lucia

■ 18. 3. / 14.00 Úžasný Mauric

15.45 Úžasný Mauric

17.30 Bastardi: Reparát

19.00 Ostrov

20.45 Shazam! Hnev bohov ST

■ 19. 3. / 14.00 Úžasný Mauric

15.45 Shazam! Hnev bohov SD

18.00 Villa Lucia
 20.00 Ostrov
 ■ 20. 3. / 16.00 Ostrov
 18.00 Bastardi: Reparát
 19.30 Shazam! Hnev bohov ST
 ■ 21. 3. / 16.00 Villa Lucia
 18.00 Veľryba (FK Naoko)
 20.00 Bežná selháni (FK Naoko)
 – febiofest
 ■ 22. 3. / 16.00 Ostrov
 18.00 Krvavé pomaranče
 20.00 Veľryba
 ■ 23. 3. / 18.00 BUĎ CHLAP!
 20.00 John Wick 4
 ■ 24. 3. / 16.00 Shazam! Hnev bohov SD
 18.20 Ostrov
 20.00 John Wick 4
 ■ 25. 3. / 14.00 Úžasný Mauric
 15.45 Shazam! Hnev bohov SD
 18.00 BUĎ CHLAP!
 20.00 John Wick 4
 ■ 26. 3. / 19.00 Honza Nedvěd ml. a Příbuzní (koncert)
 ■ 27. 3. / 16.00 BUĎ CHLAP!
 17.50 Navždy mladí
 20.00 John Wick 4
 ■ 28. 3. / 16.00 John Wick 4
 19.00 Manifest + beseda (FK Naoko) – febiofest
 ■ 29. 3. / 19.00 Let číslo 124 (divadelná komédia)
 ■ 30. 3. / 16.00 BUĎ CHLAP!
 18.00 Alibi na mieru 2
 20.00 Dungeons & Dragons: Česť zlodejov ST
 ■ 31. 3. / 16.00 Alibi na mieru 2
 18.00 BUĎ CHLAP!
 20.00 Dungeons & Dragons: Česť zlodejov ST
 ■ 1. 4. / 14.00 Kocúr v čizmách: Posledné želanie
 16.00 Kocúr v čizmách: Posledné želanie
 17.50 Dungeons & Dragons: Česť zlodejov SD
 20.10 John Wick 4
 ■ 2. 4. / 14.00 Kocúr v čizmách: Posledné želanie
 16.00 Kocúr v čizmách: Posledné želanie
 18.00 BUĎ CHLAP!
 19.45 John Wick 4
 ■ 3. 4. / 16.00 Dungeons & Dragons: Česť zlodejov SD
 18:20 Alibi na mieru 2

20.00 Navždy mladí
 ■ 4. 4. / 16.00 BUĎ CHLAP!
 18.00 (FK Naoko)
 20.00 (FK Naoko)
 ■ 5. 4. / 16.00 Alibi na mieru 2
 18.00 BUĎ CHLAP!
 20.00 Dungeons & Dragons: Česť zlodejov ST

MALÝ BERLÍN

■ 5. marca o 14.00 h Beseda a workshop: MAGICKÉ PRVKY V NAŠICH KULTÚRACH

Objavujú sa v našich tradíciách, umení, legendách, bájach, ale aj krojoch a každodennom živote. O tom, ako naše susedské kultúry spája mágia, sa porozprávame s ukrajinskou kulturologičkou Tetianou Kucher. Hneď po besede sa budeme venovať tradičnej ukrajinskej technike vystrihovania z papiera nazývanej vytynanky. Hovorí sa, že vytynanky môžu chrániť pred zlom a majú v sebe kúzelnú silu. Workshop bude viesť ukrajinská umelkyňa Tanya Kyianytsi. Vstup zdarma, workshop je vhodný od 12 rokov.

■ 9. marca o 19.00 h ŽLTÝ KANÁRIK – kabaretný úlet mesiaca
 Do Trnavy sa vracia kabaret Žltý kanárik. Členovia Túlavého divadla nadväzujú na kabaretnú tradíciu. V novom formáte vyzdvihujú absurditu doby a humor, ktorý oslobodzuje od najťažších tém. Pripravte sa na hravú nekorektnosť, ale aj na poéziu a piesne.
 Vstupné 9 € v predpredaji, 12 € v deň podujatia, 6 € zľavnené vstupné pre študentov, seniorov a ZŤP.

■ 12. marca o 16.00 h Kapor na scéne: ZLATOVLÁSKA
 Predstavenie obľúbeného divadla bude ako vždy interaktívne a miestami improvizované. Príďte, nie vždy máte možnosť ovplyvniť, ako predstavenie dopadne! Zlatovlásku vo svojom hrade drží zlá macocha a za žiadnu cenu ju nechce pustiť von. Našťastie sa ju rozhodne zachrániť úžasný Super Princ Peter, lebo ju podľa všetkého asi miluje.

Pomôže mu slimák, včela a najmä malí diváci.

Vstupné 3 € v predpredaji, 5 € na mieste.

■ 16. marca o 19:00 h Diskusia o architektúre: KTO STAVAL TRNAVSKÝ MEDZIVOJNOVÝ FUNKCIONALIZMUS?

Budeme sa venovať medzivojnovjej sociálnej výstavbe v Trnave a presunieme sa do sviežeho obdobia prvej Československej republiky. Vo víre pozitívnych zmien nového spoločenského zriadenia sa rozvíjalo aj naše mesto – nielen čo sa týka kvality života, ale najmä stavebne a architektonicky. Nebudeme sa však baviť len o histórii a okolnostiach vzniku stavieb, ale hlavne o významnej osobnosti lokálnych dejín a nášho mesta a o starom otcovi našej hostky – o trnavskom staviteľovi Františkovi Osykovi. Nazrite s nami do rodinnej histórie historičky Lindy Osykovej.

Vstupné 2 €, predaj na mieste pred začatím podujatia.

SPOLUTVORBA

■ 16. a 30. marca o 17.00 h na radnici

Aj v Trnave sa pod hlavičkou projektu Spolupráca diskutuje na tému duševného zdravia. Cieľom stretnutí je diskutovanie o tom, čo ľudia s duševnou poruchou potrebujú, čo im chýba, čo ich hnevá, aké riešenia navrhujú, ako by mal fungovať systém starostlivosti a pomoci o duševné zdravie a následná reforma v téme duševného zdravia. „Základnou pracovnou metódou je rovnosť všetkých účastníkov – hlas pacienta má rovnakú váhu ako hlas psychiatra alebo hlas zástupcu mesta. Týmto krokom sa nám podarí otočiť logiku toho, ako dosiahnuť reálnu zmenu v mnohých oblastiach,“ uvádzajú organizátori na webovej stránke projektu.

Viac informácií na dusevnezdravie.sk/project/spoluprava-koprodukcia/ ■

A photograph of a concert performance in a grand, ornate hall. A woman in a vibrant red, off-the-shoulder dress stands on stage, singing into a microphone. To her left, a man in a dark suit is seated at a black Petrof grand piano. The background features high ceilings with multiple large, glowing chandeliers and a large arched mirror reflecting the scene. The audience is visible in the foreground, seated and watching the performance.

Na jednom z minuloročných koncertov Trnavskej hudobnej jari sa predstavila trnavská rodáčka, sopranistka Glória Nováková, ktorá obsadila v roku 2017 druhé miesto v Medzinárodnej speváckej súťaži Mikuláša Schneidera Trnavského, získala Cenu primátora mesta Trnavy a Cenu európskej Akadémie Schengen v Bratislave.

Prvý koncert tohtoročnej Trnavskej hudobnej jari sa uskutoční 26. marca o 19.00 h v Zrkadlovej sále Divadla Jána Palárika.

Kompletný program festivalu nájdete vo vnútri vydania.